

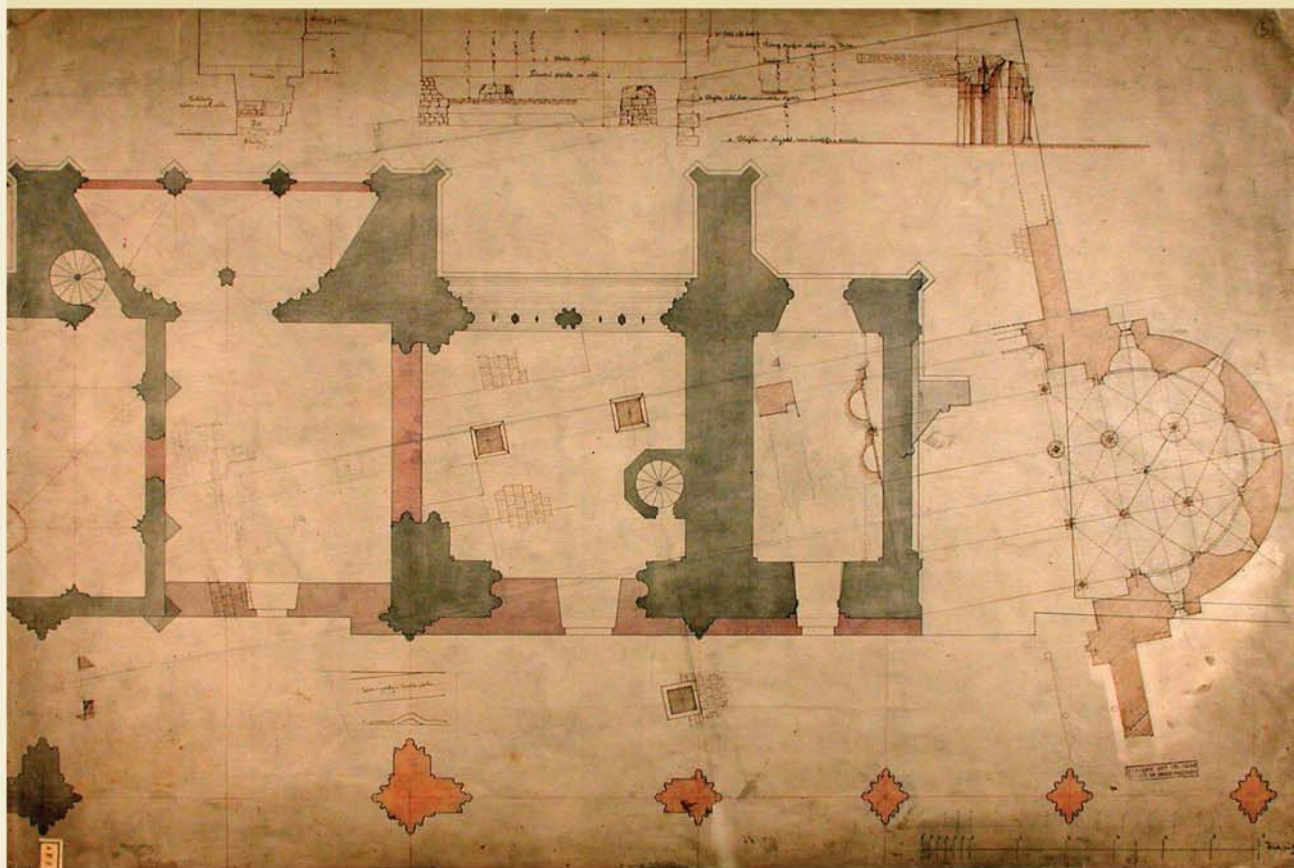
CASTRUM PRAGENSE

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU

DÍL I.

KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE

Jana Maříková-Kubková – Iva Herichová

CASTRUM PRAGENSE

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU
DÍL I.
KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE

Praha 2009

VYCHÁZÍ JAKO 10. SVAZEK ŘADY CASTRUM PRAGENSE
S PODPOROU GRANTOVÝCH PROJEKTŮ GA AV IAB8002103, GA ČR 404/09/1661
A PROJEKTU AREA IV (ARCHIVES OF EUROPEAN ARCHAEOLOGY – 2005-08 41/001-001 CLT CA 22)
UDĚLENÉHO V RÁMCI PROGRAMU CULTURE 2000

redakční rada:

M. Bartlová, D. Foltýn, J. Frolík, M. Halata, P. Chotěbor, M. Suchý, K. Tomková

vedoucí redaktor: J. Maříková-Kubková

odborní recenzenti: D. Foltýn, M. Suchý

překlady: J. Turek, T. Mařík

jazyková redakce: I. Vítková

grafická úprava: Kateřina Vytejšková

tisk: PBtisk Příbram

© Jana Maříková-Kubková 2009

© Iva Herichová 2009

© Jiří Šindelář 2009

vydává: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Letenská 4, Praha 1, 118 01

© Archeologický ústav AVČR Praha, v.v.i.

ISBN 978-80-87365-27-4

Tento svazek a katalog dalších publikací lze objednat na adrese:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. – knihovna

Letenská 4

118 01 Praha 1

Fax: +420 257 532 288

<http://www.arup.cas.cz/>

OBSAH:

ÚVOD.....	5
PRAMENY PRO REKONSTRUKCI PŮVODNÍHO TERÉNU A PRVOTNÍCH NÁLEZOVÝCH OKOLNOSTÍ	7-12
SOUPIS ARCHEOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ V LETECH 1876–2009.....	13-58
GEOLOGICKÝ A TOPOGRAFICKO-URBANISTICKÝ VÝVOJ AREÁLU.....	59-66
PRVNÍ STAVEBNÍ FÁZE KOSTELA SV. VÍTA–ROTUNDA	67-68
ČP. 48–BISKUPSKÝ DŮM S KAPLÍ SV. MOŘICE.....	69-70
DRUHÁ STAVEBNÍ FÁZE KOSTELA SV. VÍTA –BAZILIKA (SV. VÍTA, VÁCLAVA, VOJTĚCHA A PANNY MARIE).....	71-74
KATEDRÁLA SV. VÍTA, VÁCLAVA, VOJTĚCHA A PANNY MARIE.....	75-78
VIKÁŘSKÁ ULICE A KANOVNICKÉ DOMY.....	79-82
SUMMARY.....	83-88
THE LIST OF ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS SINCE 1876 TILL 2009	89-102
LIST OF FIGURES.....	103-108

Úvod

„On aurait souhaité de n'être pas technique. A l'essai, il est apparu que, si l'on voulait épargner au lecteur les détails précis, il ne restait que des généralités vagues, et que toute démonstration manquait.“¹

Archeologický výzkum Pražského hradu pod hlavičkou Archeologického ústavu v Praze oslaví v roce 2010 již 85. výročí. Jeho počátky ale můžeme spatřovat v období mnohem starším, někdy v polovině 70. let 19. století, kdy byly v rámci přestavby a dostavby katedrály sv. Víta postupně objevovány fragmenty jejich předchůdců, rotundy z 1. pol. 10. století a baziliky z 2. pol. 11. století. Za tu dobu byla prozkoumána velká část hradu a poznatky tak získané významně obohatily nejen znalost architektonického a kulturního vývoje v českých dějinách výjimečného sídla jak církevní, tak světské moci, ale ovlivnily významně i pohled na celé dějiny českého středověku a raného novověku.

Co do rozsahu výkopů se největší archeologické kampaně uskutečnily ve dvacátých, osmdesátých a devadesátých letech 20. století, rozsahem menší, ale svými výsledky nepřehlédnutelné jsou výzkumy let padesátých a šedesátých. Vždy se ale jednalo o výzkumy záchranného charakteru. Tento fakt s sebou přináší mnohá úskalí ve zpracování a zpřístupňování materiálu. První prací, která představila ucelený pohled na archeologii objevený hrad, byla práce Ivana Borkovského *„Pražský hrad v době přemyslovských knížat“* z roku 1969. Na ni pak o téměř třicet let později navázali Jan Frolík a Zdeněk Smetánka knihou *„Archeologie na Pražském hradě“* (1997), která sumarizuje nové objevy osmdesátých a devadesátých let, ale nepřináší, a ani přinášet nemůže, detailní zpracování jednotlivých výzkumů a témat.

Nová etapa v přístupu ke zpracování materiálu nastala v roce 2000, kdy bylo kolektivem autorů detailně pojednáno téma nejstarších kostelů v práci *„Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů“* a v roce 2005–2006 *„Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích“*. Ve stejné době také probíhal projekt monografického zpracování baziliky sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie. Ukázalo se, že je potřeba věc uchopit jinak a pro porozumění návaznosti jednotlivých stavebních etap a jejich logice nasadit jednotlivé reliкty na rekonstruovaný původní terén, jehož studium bylo dlouhodobou záležitostí; poprvé jsme jej veřejnosti představili až v lednovém čísle slovenské Historické revue v roce 2009. Vznikl tak první díl Archeologického atlasu Pražského hradu, který se zabývá prostorem katedrály sv. Víta, Vikářskou ulicí a domy ve Vikářské ulici až k severní hradbě.

Naším cílem je předvést čtenářům skutečně nalezené části tak, aby si udělali představu, o co se opírají rekonstrukce jednotlivých stavebních fází a co je skutečně k dispozici, včetně reálného umístění do terénu. Tento fakt je rozhodující pro všechny další úvahy a interpretace.

V textové části aktuálního dílu Atlasu vám předkládáme především soupis všech archivy a dokumentací zachycených archeologických výzkumů v prostoru katedrály sv. Víta a Vikářské ulice, nástin geologického a topografického vývoje daného prostoru a medailony jednotlivých důležitých objektů. V mapové části najdete plán prokopaných ploch, plán nalezených reliкtů na úroveň dřevěných a kamenných konstrukcí, rekonstruovaný georeliéf a nasazení důležitých raných etap stavebního vývoje hradu na vrstevnicový plán původního podloží. Na závěr je připojen nově zaměřený půdorys současného stavu katedrály. Rozhodli jsme se jej nabídnout kolegům jako slepou mapu a nezanášeli jsme ho názvy kaplí a hrobů, aby mohl sloužit k dalším výzkumům.

¹ „Přáli bychom si nebýt příliš techničtí. Ale kdo to zkusil, poznal, že když jsme chtěli ušetřit čtenáře přílišných detailů, zbyly jen vágní obecnosti a veškeré detaily chyběly.“ (Antoine Meillet, *Esquisse d'une histoire de la langue latine*, 1928, citováno podle: Ernst Robert Curtius, *Evropská kultura a latinský středověk*, Praha 1998)

Těžištěm Atlasu jsou nejstarší období, detailně jsme se snažili představit hradní ostroh před příchodem člověka a první dvě, dnes zcela setřené fáze vázící se k rotundě sv. Víta a jejího následovníka, bazilice sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie. Atlas je určen především archeologům, historikům umění a studentům těchto oborů, kteří dokážou ocenit snahu o co nejpřesnější zachycení výpovědi pramenů. Měl by se stát ale i základním pramenem pro archeologickou památkovou péči a měl by napomáhat k její účinné aplikaci.

Atlas by nemohl vzniknout bez velmi úzké a iniciativní spolupráce se specializovanou geodetickou firmou, která se spolupodílela na vytvoření metodiky zpracování staré dokumentace. Rádi bychom poděkovali jejím pracovníkům, především Jiřímu Šindelářovi a Bohuslavu Váchovi, za přístup a přínos ke vzniku Archeologického atlasu. Důležitým partnerem je pro nás i Archiv Pražského hradu a náš dík patří především Martinu Halatovi a Michalu Šulovi. Za připomínky a pomoc děkujeme Tomáši Durdíkovi a kolegům z oddělení výzkumu Pražského hradu Janu Frolíkovi, Kateřině Tomkové a Miloslavě Houskové.

PRAMENY PRO REKONSTRUKCI PŮVODNÍHO TERÉNU A PRVOTNÍCH NÁLEZOVÝCH OKOLNOSTÍ

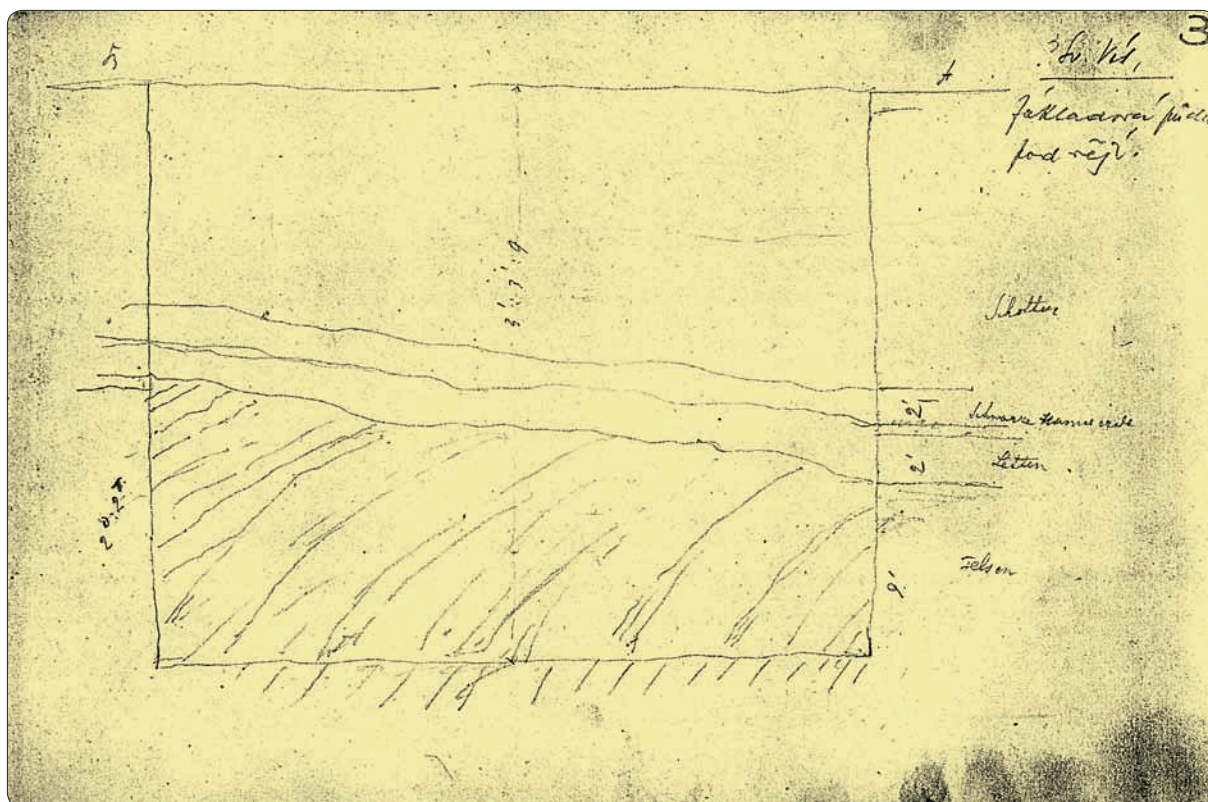
Už s prvními výkopy a učiněnými nálezy si naši předchůdci utvářeli představy o podobě hradčanského ostrohu, zejména v dobách spojených s počátky trvalého osídlení. Že se mohou diametrálně lišit od současného stavu, si zvláště uvědomili, když byla v roce 1925 objevena „rokle“ na III. nádvoří. Je příznačné, že první popisy morfologie terénu raně středověkého hradu (*Guth 1934*) byly publikovány zároveň se zveřejněním prvních zpráv o geologické stavbě ostrohu (*Purkyně – Hynie 1930, Prantl 1937*). Již tehdy bylo vytvořeno základní schéma o podobě hřbetu i „knížecího hradiště“, které se postupně měnilo se získáváním dalších poznatků. „Model“ navržený a „zakonzervovaný“ v 50. letech (*Borkovský 1949; 1953; 1954; 1956*) je v malé obměně přijímán až dodnes. Nelze přehlédnout, že se pro nálezné situace od počátku usilovně hledala opora v historických písemných pramenech a že i při současném zpracování nového materiálu se tyto „tradiční“ postupy a schémata těžko překonávají. Do dnešní doby nashromážděné archeologické prameny dosvědčují, že změny reliéfu odehrávající se v průběhu více jak tisíce let byly na Pražském hradě velice dynamické a dosavadní zkušenosti jednoznačně potvrzují, že ani ve fázi základního zpracování výzkumu ani v interpretační rovině se neobejdeme bez znalosti povrchu terénu v původní podobě, ještě než byl pozměněn činností člověka. Je totiž zřejmé, že tato počáteční úroveň reliéfu předurčila rozsah a základní organizaci osídleného prostoru. Exaktní řešení problému za využití počítačových softwarů bylo možné až v polovině 90. let 20. století. Již tehdy byly zahájeny práce na sestrojení modelu původního terénu hradčanského hřbetu, který zobrazuje základní morfologické tvary reliéfu a podává nám informace o sklonu a expozici svažitéch ploch. V podrobnějších měřítkách se stává důležitým podkladem pro studium komunikačního a opevňovacího systému, o možnostech získávání vodních zdrojů, charakteru vegetace, o způsobu zakládání (historických) staveb, jejich hmotové rekonstrukce a stability a pro mnoho dalších témat.

Poslední verzi rekonstruovaného modelu původního terénu postupně představí jednotlivé díly Archeologického atlasu Pražského hradu. Je prezentována v podobě vrstevnicového plánu a jako výškopisný podklad provází jednotlivé mapy Atlasu. Úroveň původního terénu se objevuje i na rekonstrukčních řezech – zpravidla jako linie tvořící bázi antropogenního nadloží.

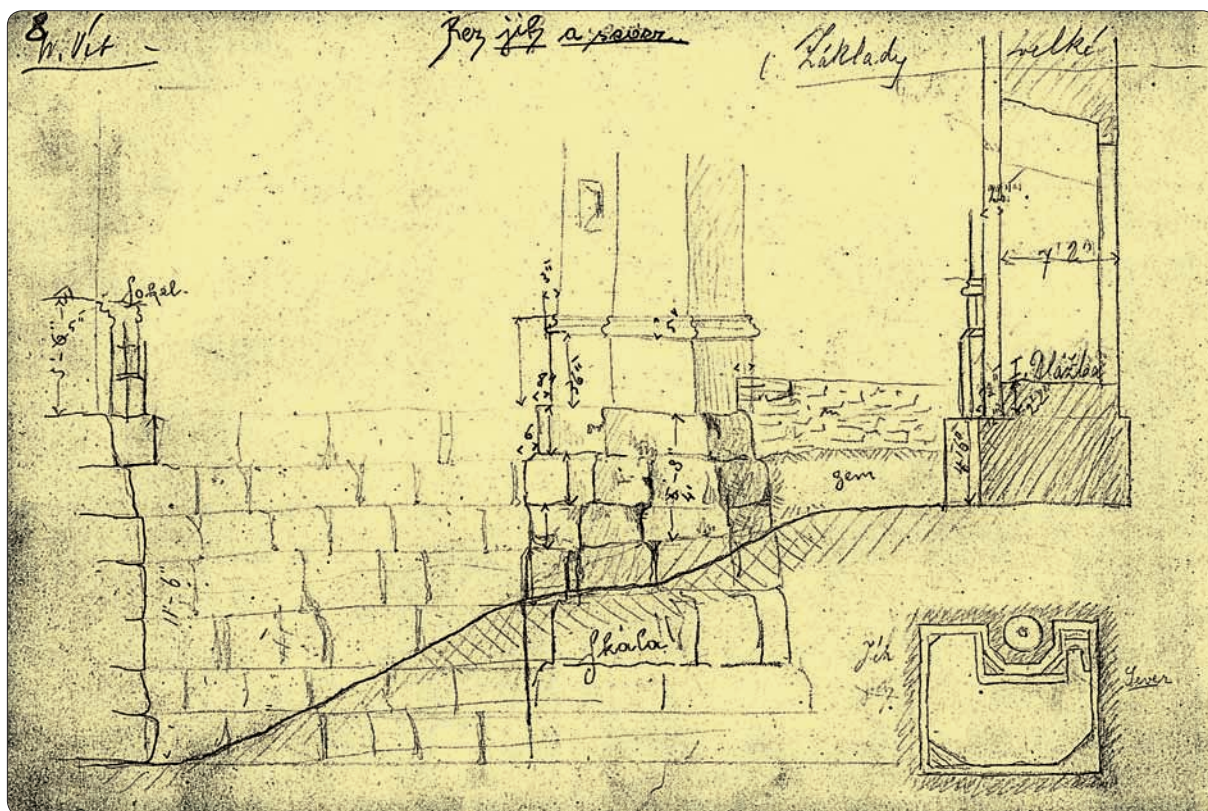
Vstupní data pro rekonstrukci modelu pocházejí z archeologických a geologických sond. Z prostoru, který dnes zaujímá katedrála sv. Víta, nemáme k dispozici v podstatě žádné přesné, tedy zpracovatelné údaje². Jedinečnou možnost nahlédnout pod povrch terénu měli naši předchůdci během dostavby chrámu, ne vždy nám však o svých pozorováních zanechali relevantní informace. I když narušovaná kulturní souvrství blíže nedokumentovali, zcela bezpochyby sledovali vlastnosti „základové půdy“. Stáli totiž před zodpovědným úkolem staticky zajistit gotickou část dómu a bezpečně založit část novou. Alespoň v důsledku tohoto závazku zůstaly v denících a plánech zaznamenané pro nás tolik cenné údaje o relativních hloubkách geologického podloží (v ojedinělých případech i jeho průběh – *obr. 1–2*) či úrovních základových spár a předzákladů tehdy objevených reliktních románských a gotických staveb. Více dat pro sestrojení modelu poskytuje prostor severně od katedrály. Přestože se povrch geologického podloží místy nachází ve značných hloubkách, jeho úroveň zde pomohly zjistit geologické sondy a vrty (Vikářská ulice a Vikářská čp. 37 v letech 1927–1928). Výjimečně bylo dosaženo podloží v odkryvech ve Vikářské ulici nebo v suterénech dnešní zástavby. V domech ve Vikářské ulici významně přispěl k poznání vývoje georeliéfu stavebně historický průzkum SÚRPMO z 60. let 20. stol.

² Vymodelovaný povrch je v těchto místech „dopočítán“ interpolací mezi dokumentačními body na III. nádvoří, Jiřském náměstí a ve Vikářské ulici.

Obr. 1: Skladba terénu pod věží katedrály sv. Víta, 1880. Schotter – suť/štěrk, Schwarze Humuserde – černá půda, Letten – jíl, Felsen – skála. APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-8, str. 3

Obr. 2: Řez S-J základy věže katedrály sv. Víta, 1880. APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, str. 8

Pro rekonstrukci skutečně nalezených reliktů bylo třeba kombinovat zaměření současného stavu a získávání informací z archivní dokumentace. Nejdůležitějším úkolem bylo se vyrovnat s reliktů starších fází katedrály. Prvním krokem bylo proto nové zaměření současného půdorysu katedrály a všech přístupných fragmentů specializovanou geodetickou firmou. Z prozkoumaných terénů je v podzemí katedrály dnes přístupná východní krypta, apsida severní lodi, prostor pod kaplí sv. Václava s dochovanými románskými fázemi této kaple a část jižního křídla ambitu. Vně katedrály, v pavilonu projektovaném pro tyto účely architektem Plečnikem, je přístupná jižní část západní krypty, jižní křídlo transeptu a fragment jižní věže. Naprostá většina fragmentů zdív byla v předcházejících obdobích zcela obnažena, na žádném místě se již nedochoval relevantní archeologický terén, který by nám pomohl řešit některou z chronologických otázek. Přímo v terénu se pro nové studium nabízela pouze relativní chronologie zdív. K takto získanému plánu současného stavu byly pak z historické dokumentace dopočítávány jednotlivé, dnes již zaniklé reliktů. V případě hlavních kampaní výzkumů rotundy a baziliky je naším velkým štěstím, že je architekti zdokumentovali. Máme tedy k dispozici desítky měřených skic, většinou se vztahujících k jednotlivým pilířům katedrály, které nám velmi usnadňují práci.

Naši předchůdci vždy řešili soukres všech nalezených částí jako technický problém, protože východní část baziliky byla prokopána v interiéru katedrály a dnes je rozdělena do několika menších místností v katedrálním podzemí; západní část je vně katedrály, stejně jako kostel zvaný sv. Bartoloměje pod III. nádvořím, navíc dnes v prostoru odděleném Plečnikovou štolou. Nově zkoumané části jižní chodby leží na Jiřském náměstí a od začátku chodby v podzemí katedrály jsou odděleny celým gotickým chórem. Přesnost půdorysů byla tedy vždy značně relativní a jediný opravdu spolehlivý plán (bohužel nepublikovaný) pocházel z ateliéru arch. Kamila Hilberta z roku 1929 (ovšem byla na něm pouze bazilika a ambit). Hilbert zaměření všech svých vykopávek vztahoval k pilířům gotické části, čehož jsme využili i my. Geodetické metody nám umožnily vytvořit nový půdorys románských částí, jenž některá známá zdíva postavil do nových souvislostí a byl základem další práce.

Druhým, rozhodujícím pramenem je originální dokumentace uložená v Archivu Pražského hradu ve „Fondu Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta“, ve fondu stavitele Karla Fialy, „Archivu Stavební správy“ a několika dalších fondech. V prvním případě se jedná o unikátní soubor skicářů, poznámek a stavebních deníků vedených J. Mockerem a jeho spolupracovníky K. Hilbertem a F. X. Margoldem. Skicáře vznikaly bezprostředně jako poznámky architekta v průběhu prací a nejsou nijak zatíženy pozdějšími interpretacemi. První je datován rokem 1874, poslední rokem 1920, část skic není datována, většina z nich se týká katedrály, některé byly pořízeny ale i mimo Prahu či dokonce mimo Čechy. První skicář, který obsahuje kresby výkopů románského komplexu, má číslo 6; na jeho 36. straně je vyobrazeno severozápadní nároží ambitu, první objevené části v roce 1876.

Ke kampani v roce 1928 se vztahují skicáře označované jako „desky“. Zachovány zůstaly pouze desky s označením 4, 5, 6, 7, přinejmenším tedy první tři jsou ztraceny. Nejsou svázány, takže se nelze ani spoléhat na jejich úplnost. Obsahují dokumentaci výkopů v kryptě Kosmy a Damiana, severní apsidě a jižním křídle ambitu.

Další díl dokumentace představuje plánová dokumentace a podklady pro ni, z ní pak vyniká fond APH označený jako „Sbírka nových plánů“, kde jsou ve složkách A I–A VI dochovány části dokumentace výkopů vedené na kartonech, přípravné kresby pro celkové plány a čistopisy plánů.

Ruku v ruce s kresebnou a plánovou dokumentací jdou také doposud zcela opomíjené stavební deníky vedené stavitelem Karlem Fialou pro výzkum na III. nádvoří a Kamilem Hilbertem a F. X. Margoldem pro poslední kampaně výzkumu baziliky.

K souboru archivních pramenů patří i fotografická dokumentace, která byla poprvé použita v případě západní krypty někdy kolem roku 1880. Důležitým pramenem jsou fotografie publikované

ve Svatováclavském sborníku I (1934) a Uměleckých pokladech Čech II (1915). Ze stavebních deníků vyplynulo, že na výzkum docházel fotograf Pešina z ateliéru Štenc, v jehož archivu se našlo několik nepublikovaných snímků (dnes v APH). Další významný soubor fotografií pochází z fondu „Archiv Stavební správy“, uloženého také v APH. Ze zjištěných informací vyniká fakt, že Stavební správa Pražského hradu najímala fotografy a nechávala systematicky dokumentovat prováděné stavební práce. Mezi fotografie v zaměstnaneckém poměru najdeme později i jméno Josefa Sudka.

Relikty starší kamenné architektury zachované pod podlahou katedrály sv. Víta, Vojtěcha a Václava byly vyneseny z podkladů nového mapování provedeného v roce 2004 a měřických skic architekta Kamila Hilberta z počátku 20. století. Tyto historické měřické podklady vznikaly při dostavbě chrámu a pro zaměření objevovaných relikvů románské stavby použili naši předchůdci metodu protínání vpřed. Vždy vycházeli z výrazných rohů jednotlivých pilířů katedrály. Vzhledem k absenci podrobného a kvalitního plánu interiéru dnešního chrámu sv. Víta bylo zapotřebí tyto identické body (tj. ty, které naši předchůdci použili jako výchozí pro zaměřování) znovu zaměřit a určit do jednotné souřadnicové sítě. V průběhu roku 2006 se uskutečnily měřické práce v interiéru katedrály sv. Víta, jejichž výsledkem je dnes nejen souřadnicové určení významných rohů jednotlivých pilířů, ale i podrobný polohopisný plán chrámu. Zaměření bylo provedeno polární metodou za použití totálních stanic Geodimeter 620 a Trimble 3602. K polohovému připojení posloužily body ZBP 0914250019, 0914254019 a body PBPP v areálu Pražského hradu.

Ve Vikářské ulici pocházejí informace o archeologických nálezech a o stavbě terénu především z odkrytů realizovaných v souvislosti s kladením inženýrských sítí. Výkopové práce pokračovaly s přestávkami snad ve všech dekádách 20. století, a terén ulice byl proto několikrát opakovaně narušován. Stejně tak byly v průběhu osmdesáti let opakovaně geodeticky zaměřovány znovuobjevované relikty historických zdív (v některých případech dokonce až čtyřnásobně), což přineslo nemalé komplikace při jejich zanášení do mapy. Teprve od 70. let 20. stol. byla věnována pozornost také složení a stratigrafii terénu, které však s každým dalším výkopem postupně mizely. Pokud to technické řešení staveb umožňovalo, relikty historických zdív byly uchráněny před destrukcí, důsledná památková péče se však uplatňuje až od 80. let 20. století. V letech 1999–2000 byla provedena poslední rekonstrukce ulice a položením nové dlažby se možnost pro další výzkum nadlouho uzavřela.

Starší dokumentace z 20. let pořízená rukou stavitele Karla Fialy je uložena v APH (rukopisy v Osobním fondu hradního stavitele K. Fialy 1891–1939, náčrty a skici ve Sbírce nových plánů, fotografie ve Fondu Stavební správy). K náčrtům se zaměřením odkrytých zdív je nutné poznamenat, že jsou často velmi nepřesné, v některých případech nelze relikty vynést. Výsledkem zpracování informací z geologických vrtů a statických sond provedených v r. 1928 v linii po severní straně katedrály jsou geologické posudky a řezy archivované v APH (Nová sbírka plánů, složka geologický a hydrogeologický průzkum). Do 60. let čerpáme informace o výkopech téměř výhradně z terénních deníků I. Borkovského, doplněných souborem fotografií (archiv ARÚ na Pražském hradě). Přesné zaměření odkrytých situací však chybí. Pozdější výzkumy již doprovází z dnešního pohledu standardní dokumentace zhotovená jednotlivými členy týmu pracoviště ARÚ – výzkum Pražského hradu (uložená tamtéž) a výsledky se postupně daří zpracovávat formou předběžných i náleзовých zpráv (1973, 1994, 1999–2000). Zaměřování archeologických situací na výzkumech provádělo od 70. let 20. stol. měřické oddělení ARÚ, přibližně od poloviny 90. let přebíraly tuto funkci soukromé geodetické firmy.

První ohledání zdív v zástavbě severně Vikářské ulice učinil pravděpodobně stavitel K. Fiala (*Podlaha – Fiala 1909*; znovu 1933). V severní zdi sklepů čp. 37 tehdy rozpoznal románskou hradbu, účastnil se také vrtání geologických sond ve východním křídle. Ve 30. letech rovněž sledoval stavební práce a odstraňování násypů v interiéru věže Mihulky. Záznamy o těchto aktivitách soustřeďuje Osobní fond hradního stavitele K. Fialy (APH). Ve 2. pol. 50. letech proniká do čp. 37 I. Borkovský,

o čemž vypovídají zánamy v terénním deníku a inventární knize nálezů. Dvě sondy zjišťující základové poměry hradebních zdí byly otevřeny v severním parkánu v roce 1958. Významnou etapou v poznání stavebního vývoje domů mezi Vikářskou ulicí a hradbou byla jejich rekonstrukce v 60. letech 20. stol. K poměrně velkým zásahům docházelo v suterénech (hloubení nových sklepů, nové technické řešení sítí). Současně s rekonstrukcí se uskutečnil stavebně-historický průzkum (*Muk – Vilímková 1965*). Bohužel, ne vždy byl při odkryvech včas přítomen archeolog, proto je dokumentace I. Borkovského (terénní deníky, fotografie, přírůstková kniha nálezů) uložená v archivu ARÚ na Pražském hradě značně střípkovitá a mnohdy nedostačující. Přesto je unikátní tím, že v některých případech doplňuje stavebně-historický průzkum reliktní zdiv o pozorování z terénních stratigrafií a uvádí předběžné datování situací podle keramického materiálu. Publikace se dočkala poprvé až v předkládaném díle Atlasu. Jednu ze situací odhalených v 60. letech v západní části čp. 40 bylo možné opět zdokumentovat – spolu s dalšími nálezy – v letech 1971–1974 a výsledky zpracovat do náleзовé zprávy (viz literatura v kapitole *Soupis archeologických výzkumů od roku 1876 do roku 2009*).

Poslední větší stavební aktivity realizované v souvislosti s budováním kolektorů v 80. letech 20. století zasáhly především do prostoru slévárny, severního parkánu a zčásti i do zadních traktů domů čp. 37–40. Kompletní dokumentace je opět archivovaná v ARÚ (terénní deníky, fotografie, hmotné nálezy), ve většině případů je zpracování výzkumu dovedeno až k náleзовé zprávě (čp. 39/40 – 1985, slévárna – 1982, 1983).

LITERATURA:

- Borkovský, I. 1949:* O počátcích Pražského hradu a o nejstarším kostele v Praze, Praha
-1953: Kostel Panny Marie na Pražském hradě, Památky archeologické XLIV, 129–200
-1954: Poloha kopce „Žiži“ na Pražském hradě, Čas Spol. přátel starožitností 62, 15–21
-1956: Rekonstrukce Pražského hradu na sklonku desátého století, Archeologické Rozhledy VIII, 1, 32, 49–52, 67
- Guth, K. 1934:* Praha, Budeč, Stará Boleslav, Svatováclavský sborník I, 687–818
- Muk, J. – Vilímková, M. 1965:* Domy ve Vikářské ulici, Stavebně-historický průzkum, SÚRPMO
- Podlaha, A. – Fiala, K. 1909:* Bývalý dům metropolitní kapituly na Hradě pražském, Památky Archeologické XXIII, 397–414
- Prantl, F. 1937:* O geologické stavbě hradčanského ostrohu, Zprávy pam. péče I /10, 5–7
- Purkyně, C. – Hyníe, O. 1930:* Posudek o geologickém složení hradčanského ostrohu v oblasti Pražského hradu se zřetelem na příčiny podmáčení základů zdiva, nepubl. zpráva, archiv ČGS, P 2103

SOUPIS ARCHEOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ OD ROKU 1876 DO ROKU 2009

Výzkumy jsou chronologicky řazeny v rámci jednotlivých areálů tak, jak je zná dnešní archeologická evidence, od jihu k severu.

legenda:

ČÍSLA ČTVERCŮ – vztahují se k mapě č. 2

L: lokalizace

O: okolnosti výzkumu, autor

N: stručný popis nálezové situace (event. interpretace)

P: původní zdroj informací

- terénní deníky a dokumentace kresebná, fotografická, měřičská, plány (u výzkumů od r. 1971 není uváděno, veškerá dokumentace uložena v ARÚ Praha, bez malých výjimek na pracovišti Pražský hrad)

- hlášení o výzkumu a nálezové zprávy (NZ, uložené v archivu ARÚ Praha)

- materiály z fondů Archivu Pražského hradu (APH)

- zdroje z jiných fondů (instituce, muzea, soukromé...)

LIT: odkaz na původní literaturu

III. NÁDVOŘÍ ČP. 48, PPČ. 6

1924–1929

B1 C1 B2 C2

O: rekonstrukce objektu, stavební průzkum, Karel Fiala

N: ve sklepe vyčištěna studánka vytesaná ve skále; od přízemí až do 1. patra v reliktech sledovatelné románské zdivo náležící objektu bývalého biskupova domu se severním přístavkem, stavební vývoj objektu autor rozdělil do tří fází; relikty mladší podlahy z dlaždic; v severní části domu zbytky cihlového zdiva s cihlami položenými křížovým způsobem a s dusanou podlahou na podloží, autorem interpretované jako pec; severně od studny nalezeny dvě „jímky“ s četnými střepy z 15. a 16. století a asi 20 ks drobných, dobře zachovalých nádob

P: APH, Osobní fond hradního stavitele K. Fialy (1891–1939), č. inv. 85, 112, 155, 156; APH, Sběrka nových plánů, 10202/1–45

LIT: *Fiala, K. 1925:* Bývalý dům biskupův na Hradě pražském, Památky archeologické XXXIV, 418–442

1984

B1 C1 B2 C2

L: **nepodsklepené plochy v přízemí** nenarušené aktivitami ve 20. letech 20. stol.

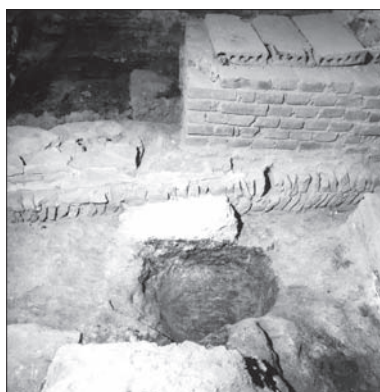
O: rekonstrukce objektu, předstihový výzkum, Jan Frolík

N: povrch rostlého terénu zjištěn na kótě 258,80 m n. m. – zatím nejvýše v areálu románského hradu; stopy dřevěné zástavby patřící nejméně dvěma stavbám datované do 10.–11. stol.; relikty zdí románského domu biskupa, zastižené v pěti fázích architektonického vývoje; doklady mladších přestaveb; v severní části pod čedičovou dlažbou nalezena odpadní jímka s keramikou a sklem ze 14.–15. stol.

P: *Frolík, J. 1984:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 1323/84, 1725/84, 1790/84; *Frolík, J. – Žegklitz, J. 1984:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 1072/84

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Chotěbor, P. – Žegklitz, J. 1986:* Bývalý biskupův dům na Pražském

hradě. Das ehemalige Bischofshaus auf der Prager Burg, *Archaeologia Historica* 11, 117–126; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Petříčková, J. – Žegklitz, J. 1990*: Příspěvek k poznání života a životního prostředí na Pražském hradě a Hradčanech. Ein Beitrag zur Kenntnis des Lebens und der Umwelt auf der Prager Burg und in Hradčany, *Archaeologia historica* 15, 177–189; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. 1988*: Předběžné výsledky výzkumu Pražského hradu v letech 1980–1987. Vorläufige Ergebnisse der Erforschung der Prager Burg in den Jahren 1980–87, *Archaeologia historica* 13, 173–193; *Frolík, J. 1988a*: Praha 1 – Pražský hrad, Staré probošství, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický* 21, 180; *1988b*: Dom biskupi na Zámku Praskim do konca XIII wieku. The Residence of the Bishop of Prague and Prague Castle till the End of the 13th Century (summary), in *Acta archaeologica Waweliana* 2, Kraków, 19–38; *1999*: Dům pražského biskupa na Pražském hradě do konce 13. století na základě archeologického výzkumu v roce 1984. The Old Provostship at Prague Castle Untill the End of the 13th Century According to the Excavation in 1984, *Castrum Pragense* 2, 169–202; *Frolík, J. – Boháčová, I. – Chotěbor, P. – Žegklitz, J. 1988*: Archaeological excavation in house No. 48 – the Old Provost ship in 1984, *Castrum Pragense* 1, 57–60; *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987*: 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – c) III. hradní nádvoří, čp. 48 (tzv. staré probošství), *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

Obr. 3: Čp. 48, 1984. Vzadu severní líc jižní obvodové zdi románského domu biskupa se základem konstrukce „opus spicatum“. Před zdí fragment maltové podlahy a zahluubený objekt nejstarší sídlištní situace. Foto J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 4: Čp. 48, 1984. Vzadu severní obvodová zeď nejstaršího domu biskupa překrytá zdí domu III. Příčná zeď s kúlovou jámou náleží domu II. Vlevo východní zeď přístavku 1. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 5: Čp. 48, 1984. Chodba v přízemí, pod úrovní podlahy. Severní stěna severní obvodové zdi románského domu biskupa. Foto J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 6: Čp. 48, 1984. Zdivo dvou nejstarších fází románského domu biskupa porušené základem čtvercového pilíře. Vlevo vzadu povrch skalního podloží, vpravo dole porušuje zděné konstrukce vrcholně středověká odpadní jáma. Foto J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 7: Čp. 48, 1984. Východní obvodová zeď románského domu biskupa se základem konstrukce nepravidelného „opus spicatum“. Vpředu povrch podloží se zahluobenou kúlovou jámou. Foto J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 8: Čp. 48, 1984. Část západní obvodové zdi románského domu biskupa, základy zčásti provedené technikou „opus spicatum“. Vpředu skalní podloží. Foto J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 9: Čp. 48, 1984. Okno domu III v úrovni 1. patra. Rytiny z 2. pol. 12. stol. na ostění pravé špalety. Foto J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

III. NÁDVOŘÍ, PPČ. 6

1877

D3

I: dvůr starého probošství, čp. 48 (později prostor tzv. malých vykopávek)

O: hloubení základů pro novogotickou jižní loď katedrály sv. Víta, Josef Mocker

N: apsida krypty sv. Martina románské baziliky sv. Víta

P: APH, Fond Jednota – skicáře – sign. 5/VI, 73; 5/VI, 71, 5/VII, 74; APH, Sbírnka nových plánů A II 05

LIT: *Kalousek, J. 1878a:* Pozůstatek staršího kostela sv. Víta na hradě Pražském, PA X, 642–646; *1878b:* U sv. Víta na hradě Pražském, PA X, 832–833; *Zprávy Jednoty 1877/78,* 6–7; *Braniš, J. 1892–1893:* Dějiny středověkého umění v Čechách. Díl 1. Od počátku křesťanství v Čechách do r. 1306, Praha

Obr. 10: Krypta sv. Martina v době odkryvu, kol. r. 1880, APH, Fond Jednota.

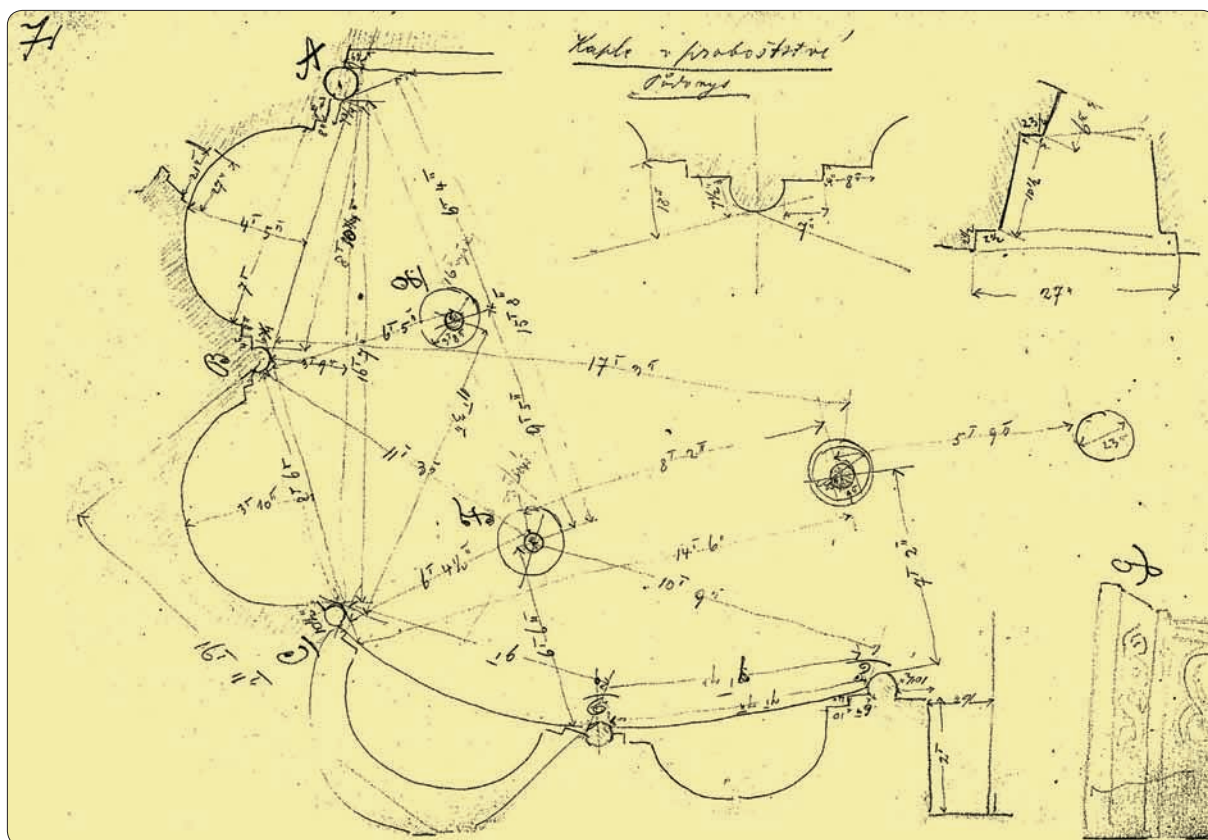

Obr. 11: Krypta sv. Martina, revizní výzkum roku 1925, pohled z velké věže, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

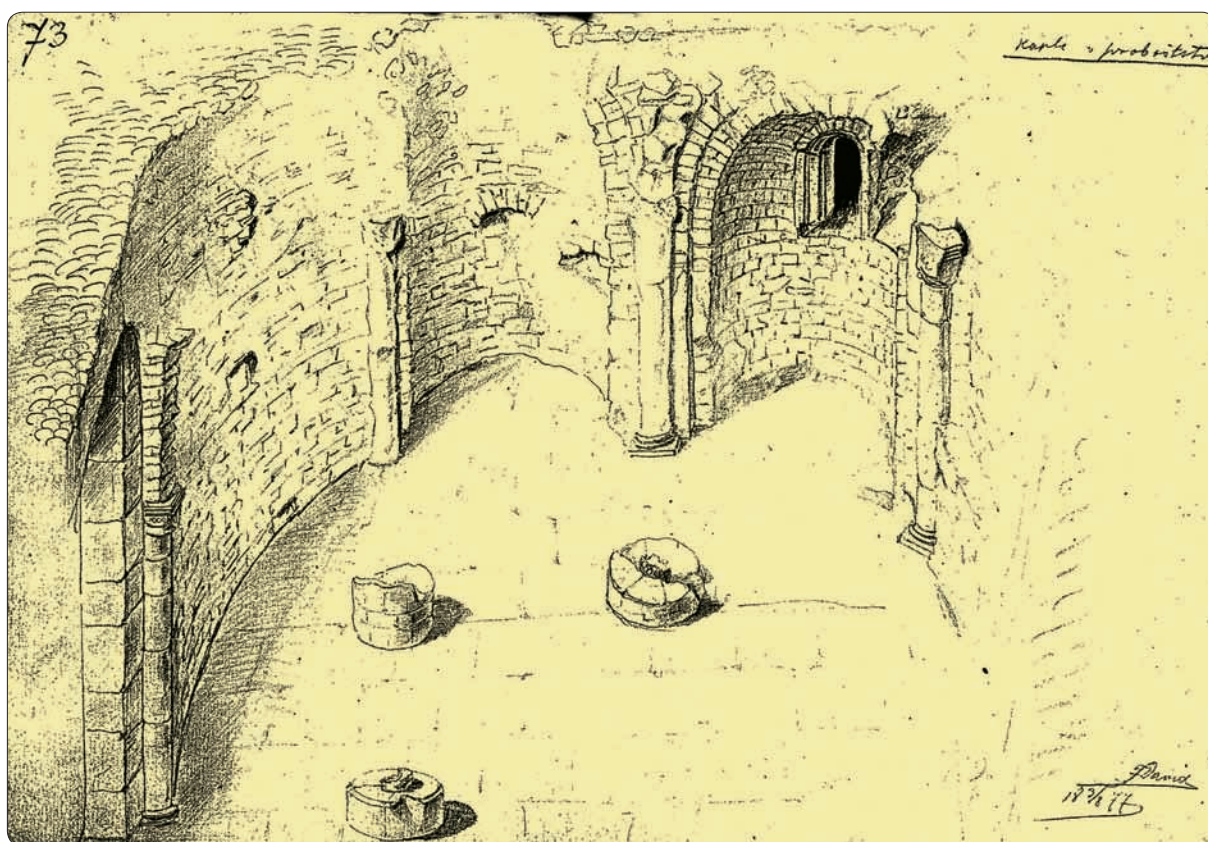

Obr. 12: Krypta sv. Martina, jižní vstup, revizní výzkum roku 1925, pohled z velké věže, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

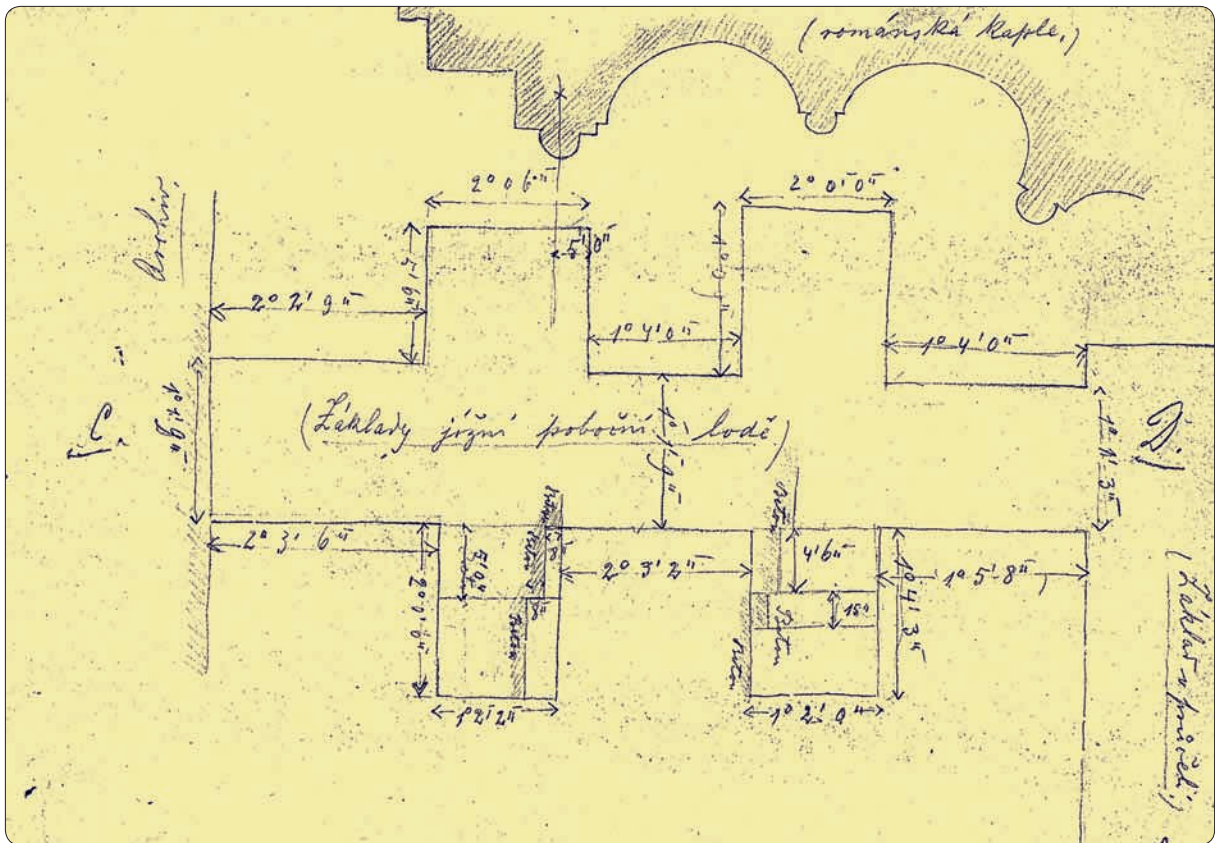

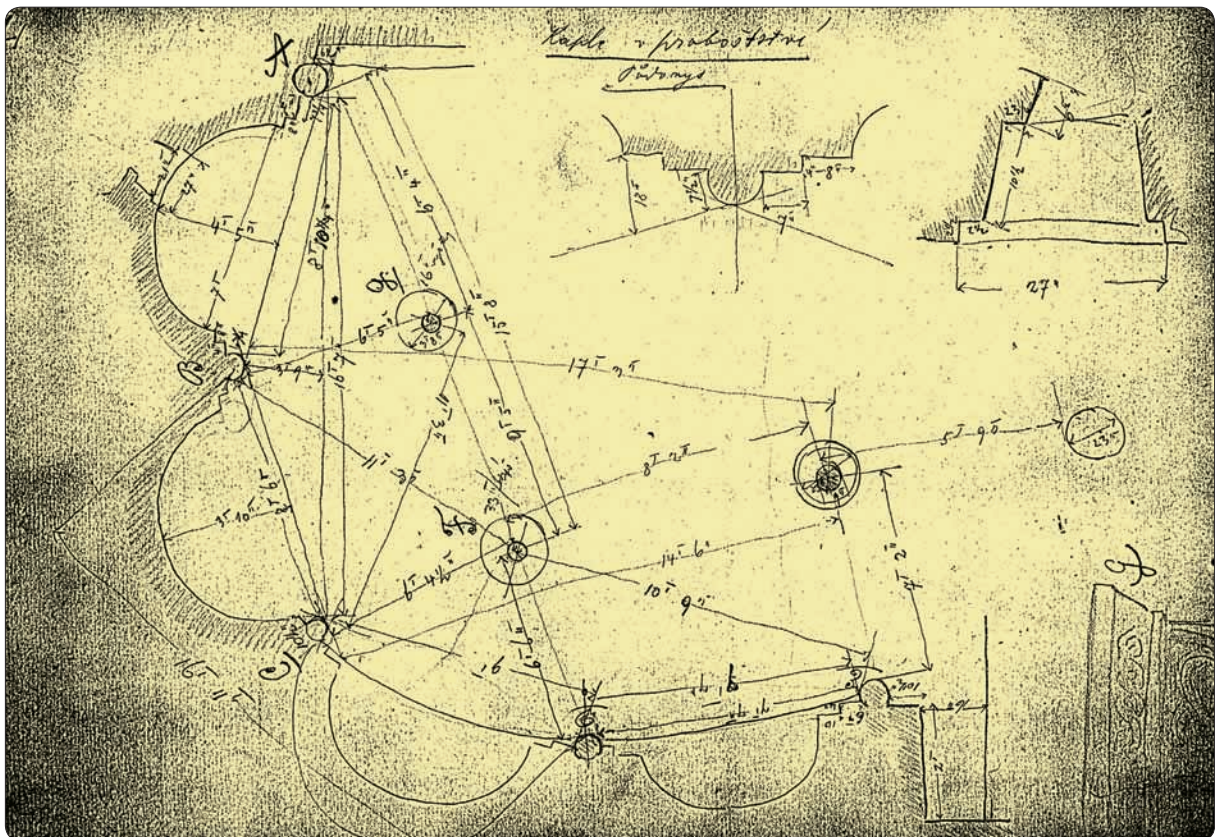
Obr. 13: Krypta sv. Martina v době odkryvu, měřená skica, 1877, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, str. 71.

Obr. 14: Krypta sv. Martina v době odkryvu, pohled do interiéru, 1877, signováno F. David, APH, Fond Jednota – skicáře-sign SK-6, str. 73.

Obr. 15: Situace základů novogotické jižní lodi katedrály v prostoru bývalé krypty sv. Martina, 1877, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, str. 67.

Obr. 16: Krypta sv. Martina, měřená skica s detailem nálezu sloupové hlavičky, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, str. 74.

1911–1912

F2 E2

L: tzv. malé vykopávky, jižní křídlo transeptu baziliky

O: revize Mockerových výkopů, Kamil Hilbert

N: ověřeny fragmenty zdiva jižního křídla transeptu a prokopána spodní část jižní věže baziliky připojená k východní straně, prozkoumána jak její první stavební fáze, tak raně gotické úpravy

P: APH, Sběrka nových plánů A II 01; A II 02; A II 06; APH, Archiv stavební správy, fotodokumentace 9451b D 1161

LIT: *Hilbert, K. 1914: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA XXVI, 10–15*

1920–1929

F2 E2

L: prostor tzv. malých vykopávek

O: rekonstrukce III. nádvoří, do r. 1925 Karel Fiala, od r. 1925 ARÚ – Karel Guth (vedení deníků – Jaroslav Pasternak, Jan Filip, Jaroslav Böhm, Ivan Borkovský), paralelně s výzkumem ARÚ Karel Fiala

N: fragmenty zdiva jižního křídla transeptu, část apsidy krypty sv. Martina románské baziliky sv. Víta, základy kaple sv. Mořice (při bývalém románském domu biskupa); hroby; pět odpadních jímek souvisejících s uzavřeným dvorkem u budovy Starého probošství čp. 48 funkčních od konce 15. do pol. 17. stol., z nálezů převažuje kuchyňská a stolní keramika, dále technická keramika a sklo (téměř tři stovky zrekonstruovaných keramických nádob ze dvou jímek)

P: APH, Osobní fond hradního stavitele K. Fialy (1891–1939), č. inv. 85, 145; deníky vykopávek, sešity 1925/I–III, 1926/I, 1929/II, 1929–1934 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad); plánová dokumentace ARÚ; APH, Sběrka nových plánů, č. inv. 10001/263, 282–291, 10203/1–275

LIT: *Chaloupecký, V – Květ, J. – Mencl, V. 1948: Praha románská. Praha, stavební a umělecký vývoj města. Osmera knih o Praze II., Praha; Borkovský I., 1960: K otázce nejstarších kostelů na Pražském hradě, PA LI, 333–381. Blažková, G.: Hmotná kultura Pražského hradu raného novověku ve světle archeologických nálezů, připravovaná disertační práce*

1996

F2 E2

L: prostor tzv. malých vykopávek

O: revizní výzkum, dokumentace vybraných situací odkrytých v letech 1925–1929, jejich čištění, stabilizace, event. konzervace, Ivana Boháčová

P: *Boháčová, I. (ed.) 1998: Archeologický areál III. nádvoří Pražského hradu. Průvodce problematikou a archeologickými prameny, díl I–IX, archiv ARÚ Praha, čj. 6540/98; Boháčová, I. – Herichová, I. 1996: Praha – Hrad, III. nádvoří, 1996. Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu k smlouvě ARÚ AV ČR 711/1996, archiv ARÚ Praha, čj. 5680/96*

2004, 2007–2008

F2 E2

L: prostor malých vykopávek

O: revizní výzkum, čištění, příprava na rekonstrukci zastřešení, revize po dokončení rekonstrukce, Jana Maříková-Kubková

P: *Maříková-Kubková, J. 2008: Basilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie na Pražském hradě. První stavební fáze. Disertační práce FF MU Brno*

LIT: *Maříková-Kubková, J. 2009: Basilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, Praha*

KATEDRÁLA SV. VÍTA, PPČ. 4, PPČ. 5

1880–1881

F3 F4

L: interiér Velké věže katedrály sv. Víta

O: stavební výkopy, Josef Mocker

N: při výkopech se objevila opuková dlažba a zbytky starého zdiva a dvou pilířových schodců se záputkami, jednalo se o fragmenty podlahy lodi baziliky a torza pilířů jižní mezilodní arkády

P: APH, Fond Jednota – skicáře – sign. VII/77, VIII/6; APH, Sbíрка nových plánů A II 05

LIT: *Zprávy Jednoty 1880, 4*; *Braniš, J. 1892–1893: Dějiny středověkého umění v Čechách. Díl 1. Od počátku křesťanství v Čechách do r. 1306, Praha*

1887

E3

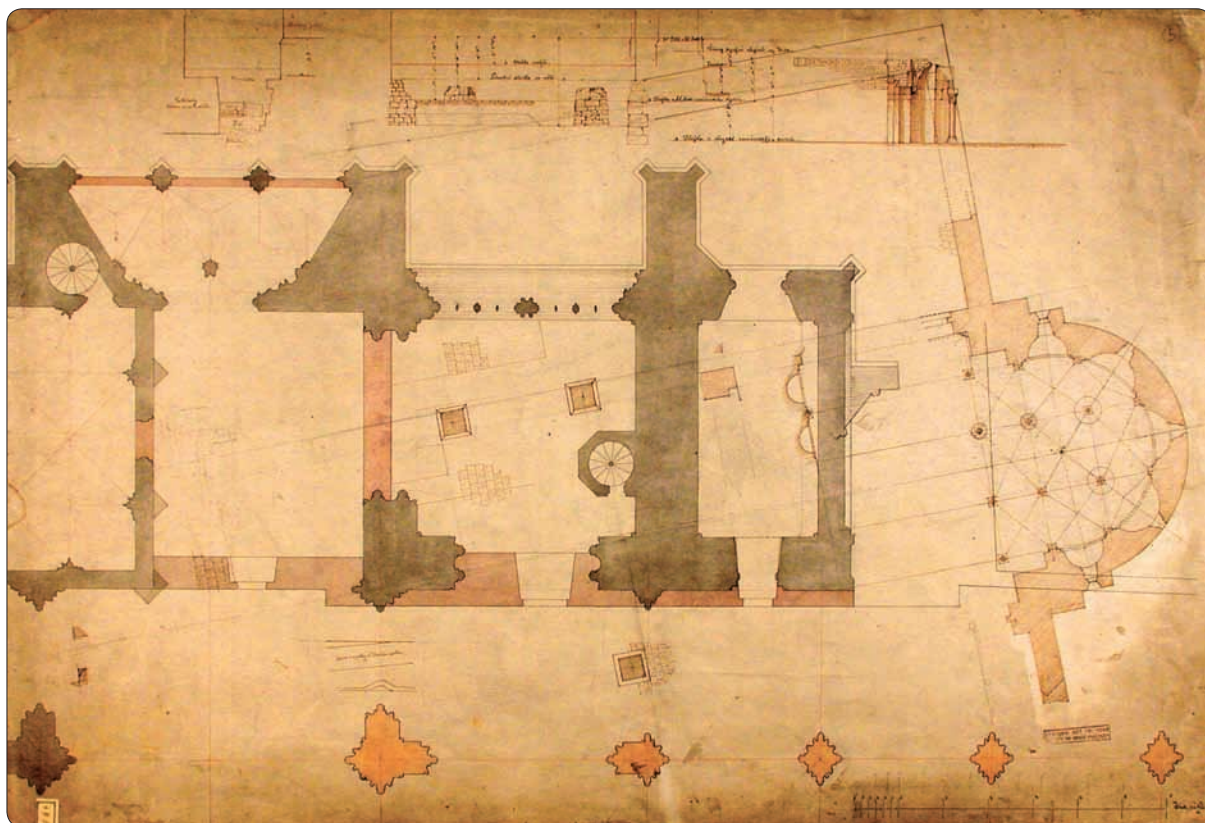
L: interiér kapitulní knihovny

O: výkopy v rámci dostavby katedrály, Josef Mocker

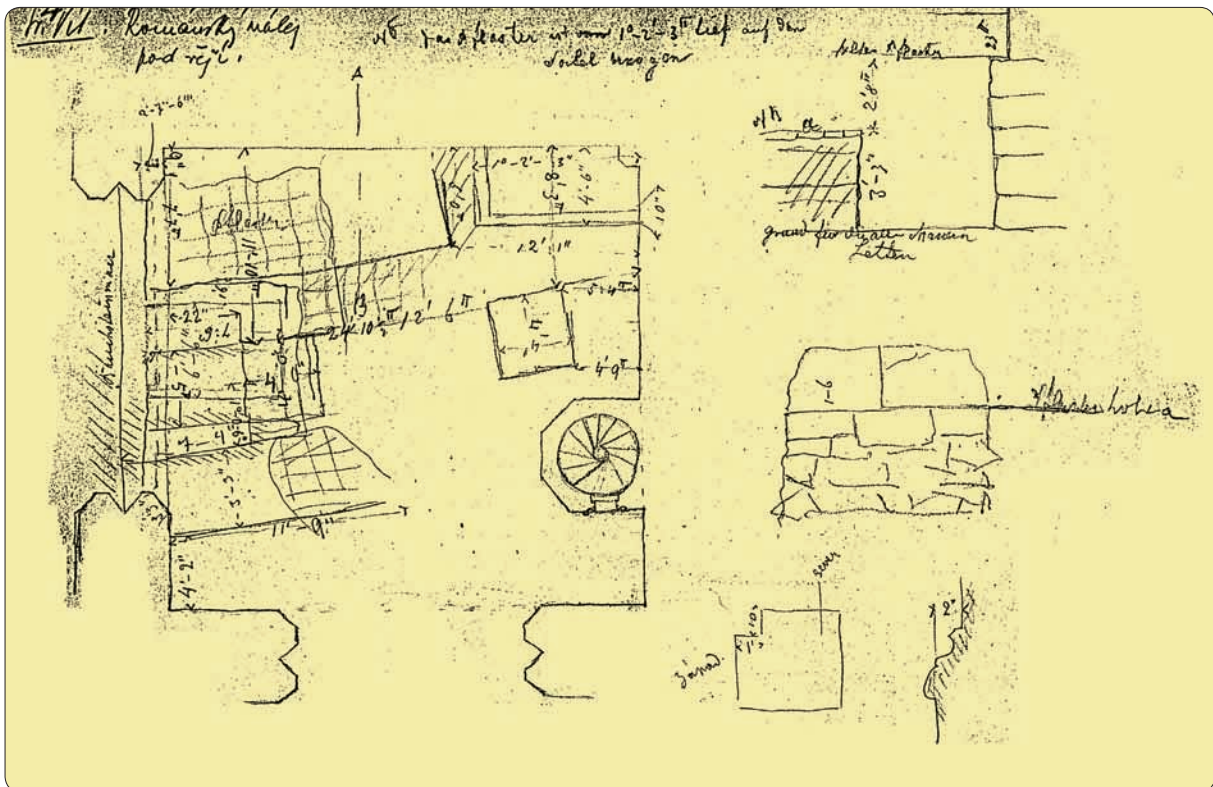
N: fragment západní stěny krypty sv. Martina

P: APH, Sbíрка nových plánů A II 05

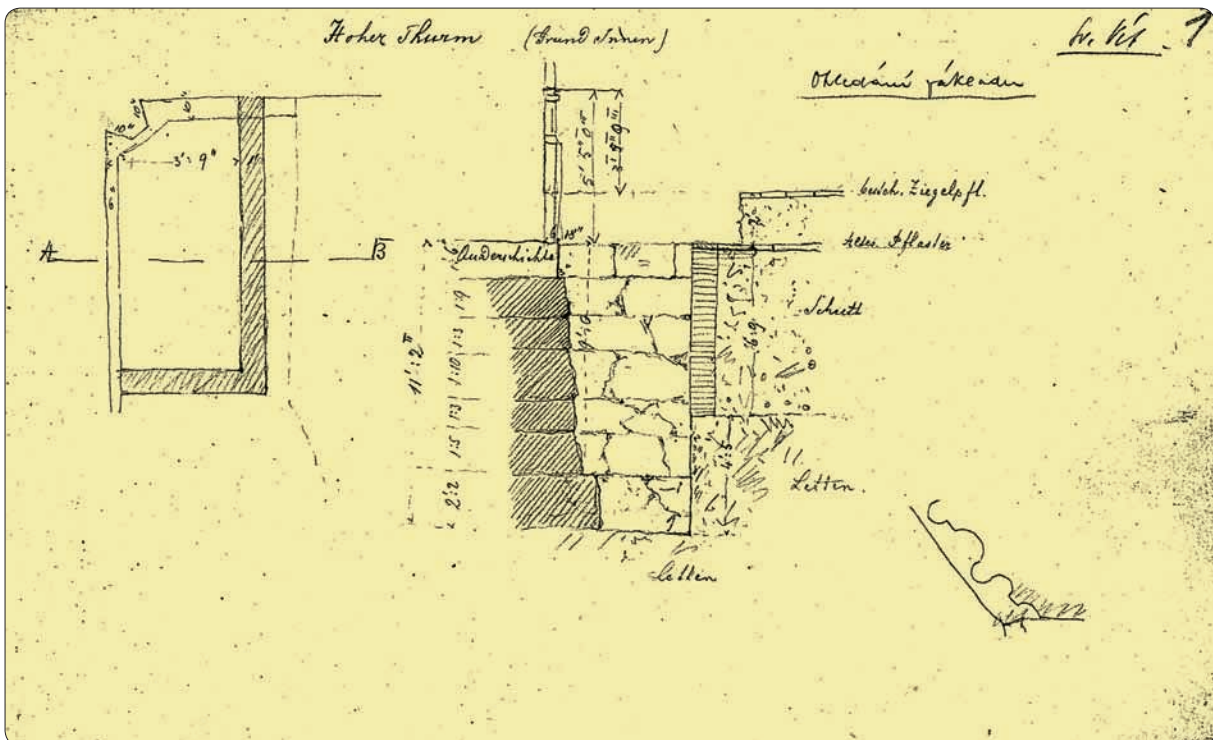
LIT: *Braniš, J. 1892–1893: Dějiny středověkého umění v Čechách. Díl 1. Od počátku křesťanství v Čechách do r. 1306, Praha*; *Hilbert, K. 1914: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA XXVI, 10–15*

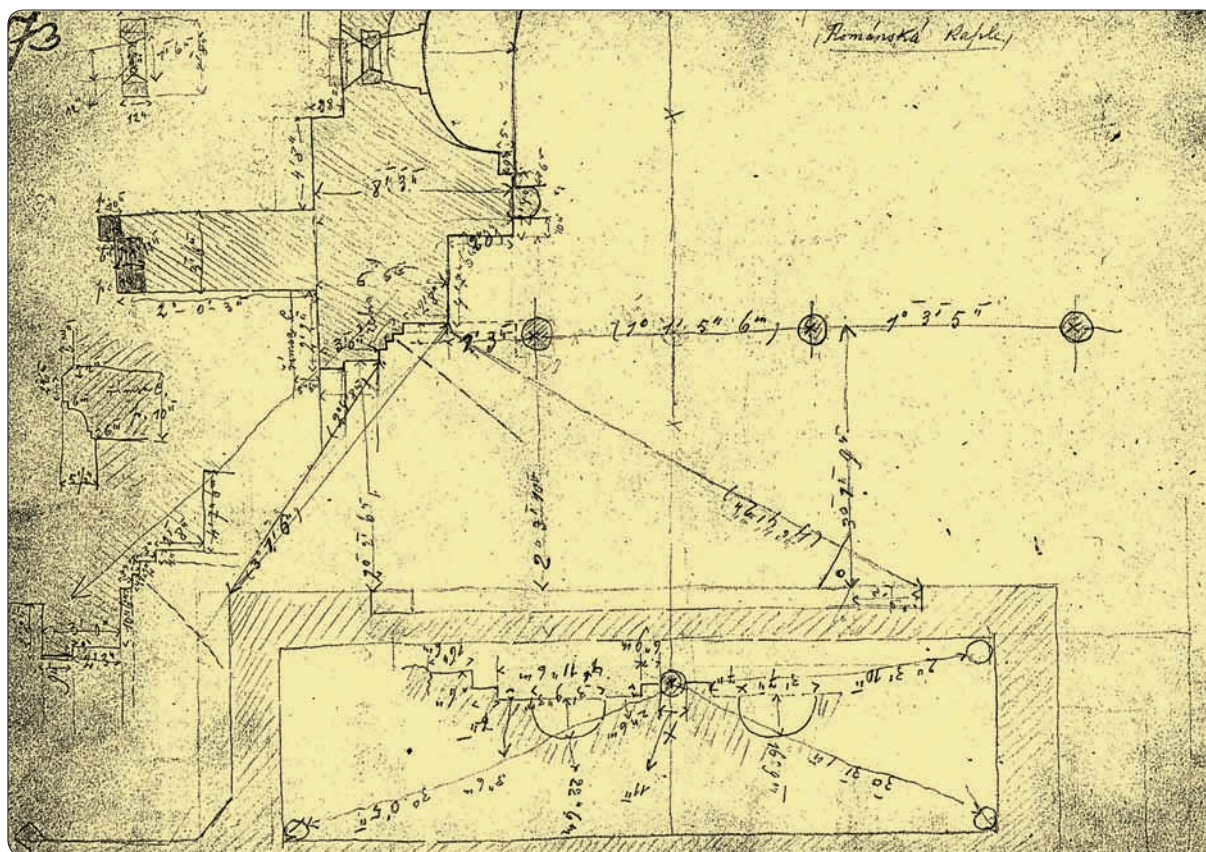
Obr. 17: Situace velké věže, kapitulní knihovny a odkryté krypty sv. Martina, Josef Mocker, APH, Sbíрка nových plánů A II 05.

Obr. 18: Nález pilíře z arkády baziliky v interiéru velké věže, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, str. 83.

Obr. 19: Ohledání základů velké věže, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, str. 1.

Obr. 20: Krypta sv. Martina, situace v kapitulní knihovně, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, str. 73.

1910–1911

H4 I4

L: kaple sv. Václava

O: příprava kaple pro rekonstrukci a intencionální výzkum starších pozůstatků, Kamil Hilbert

N: nalezeny předchůdkyně gotické kaple sv. Václava, dva prstence jižní apsidy rotundy z 1. poloviny 10. století a 1. poloviny 11. století, fragmenty připojení kaple k románské bazilice a především autentické místo hrobu sv. Václava

P: APH, Fond Jednota – skicáře – sign. XVI/69 XVII/80–81; APH, Sbírnka nových plánů A V 08

LIT: Hilbert, K. 1910: O nálezů ostatků sv. Václava a o objevech archeologických pod kaplí svatováclavskou, Zprávy Jednoty 1910, 60–68; 1914: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA XXVI, 10–15; 1915: Svatováclavská kaple v chrámě sv. Víta v Praze, Umělecké poklady Čech II., Praha, 14–15; 1934: O nálezech rotundy Václavovy – Sur les découvertes de la rotonde de Saint Venceslas, Svatováclavský sborník I, Praha, 200–229

1910

E3

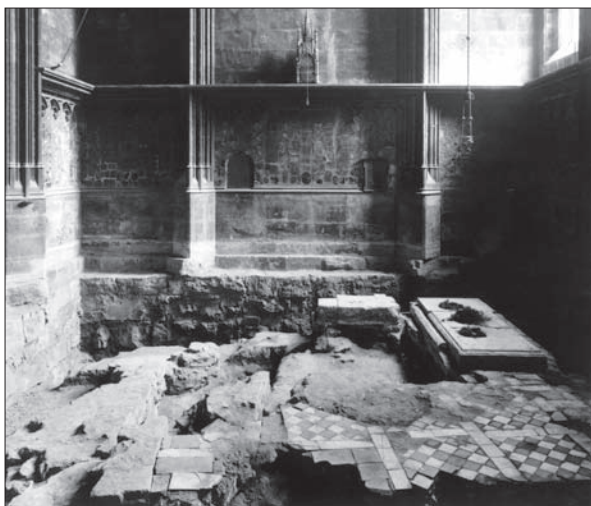
L: interiér kapitulní knihovny

O: zjišťovací výkop, Kamil Hilbert

N: západní pilíř jižní mezilodní arkády románské baziliky

P: APH, Sbírnka nových plánů A II 01, A II 06, A II 08

LIT: Hilbert, K. 1914: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA XXVI, 10–15

Obr. 21: Výzkum v kapli sv. Václava (1910–1911), stav po sejmutí části podlah románské baziliky a vybrání zásypů v jižní apsidě, vpravo hrob sv. Václava, APH, Fond Jednota.

Obr. 22: Výzkum v kapli sv. Václava (1910–1911), stav po sejmutí části podlah románské baziliky a vybrání zásypů v jižní apsidě, vpravo hrob sv. Václava, vzadu základ oltáře, APH, Fond Jednota.

Obr. 23: Výzkum v kapli sv. Václava (1910–1911), stav po sejmutí části gotických navážek a odhalení nejmladší podlahové úrovně románské baziliky, vlevo dole hrob sv. Václava a základ oltáře, APH, Fond Jednota.

Obr. 24: Výzkum v kapli sv. Václava (1910–1911), pohled do výkopu, vlevo hrob sv. Václava, APH, Fond Jednota.

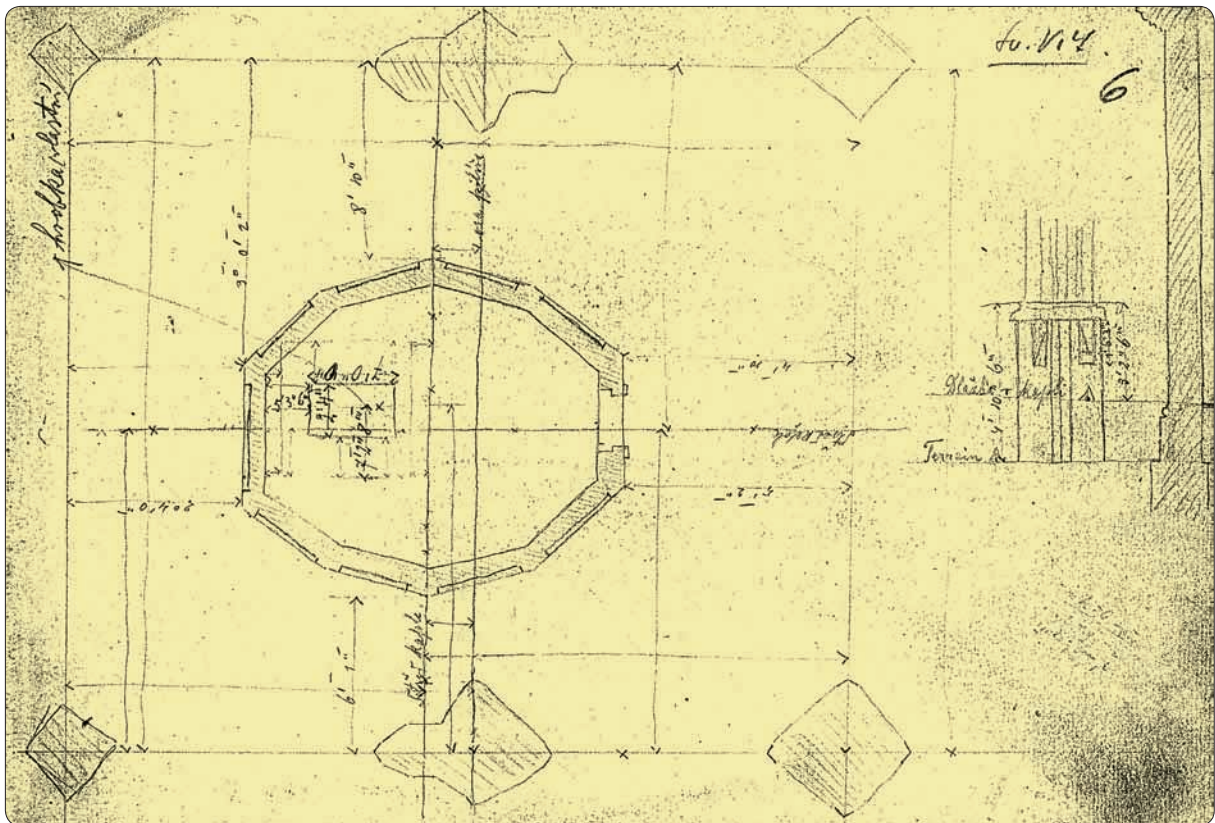
Obr. 25: Výzkum v kapli sv. Václava (1910–1911), detail jižní mezilodní arkády románské baziliky, pohled od severu, APH, Fond Jednota.

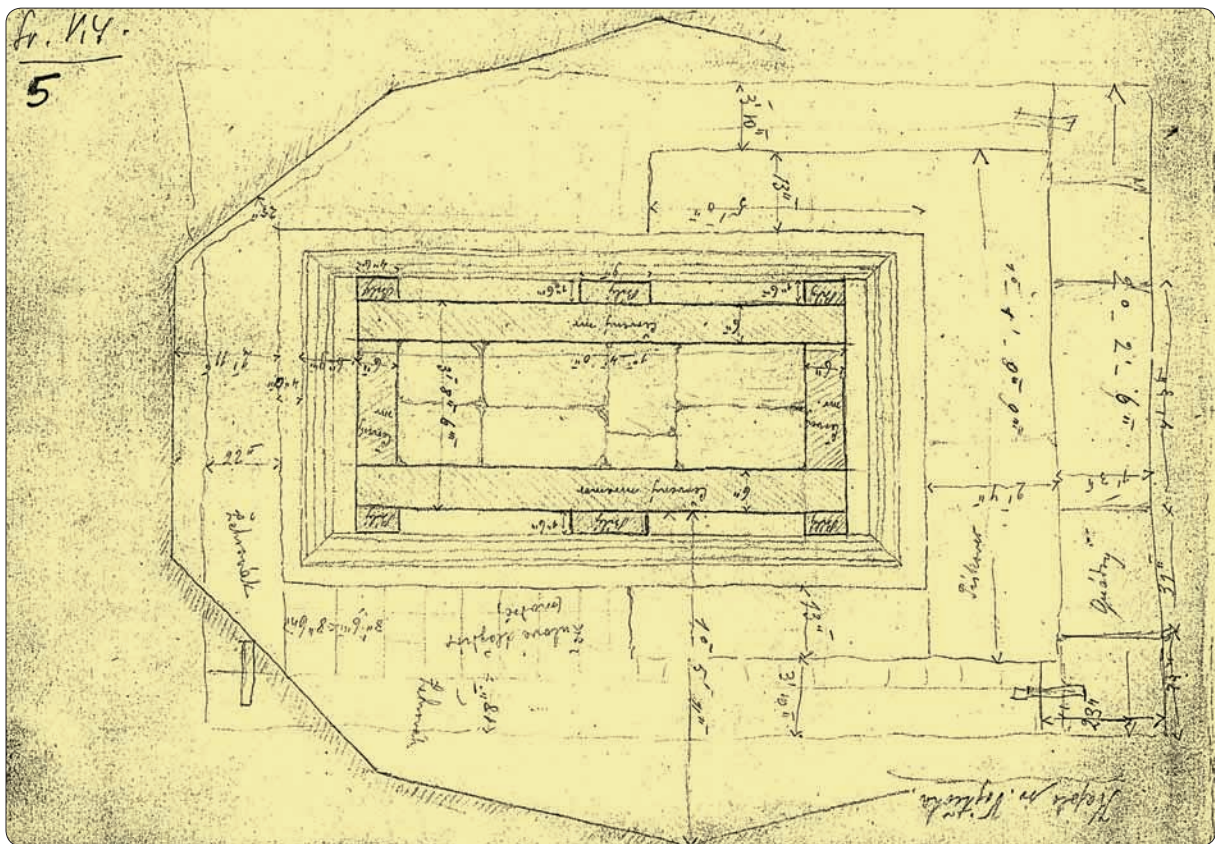
Obr. 26: Výzkum v kapli sv. Václava (1910–1911), zdiva krypty Kosmy a Damiana a jižní mezilodní arkády se základem pilíře, APH, Fond Jednota.

Obr. 27: Výzkum v kapli sv. Václava, (1910–1911) tzv. Podivenův hrob (také K3) po odkrytí a vyčištění, pohled od jihu, APH, Fond Jednota.

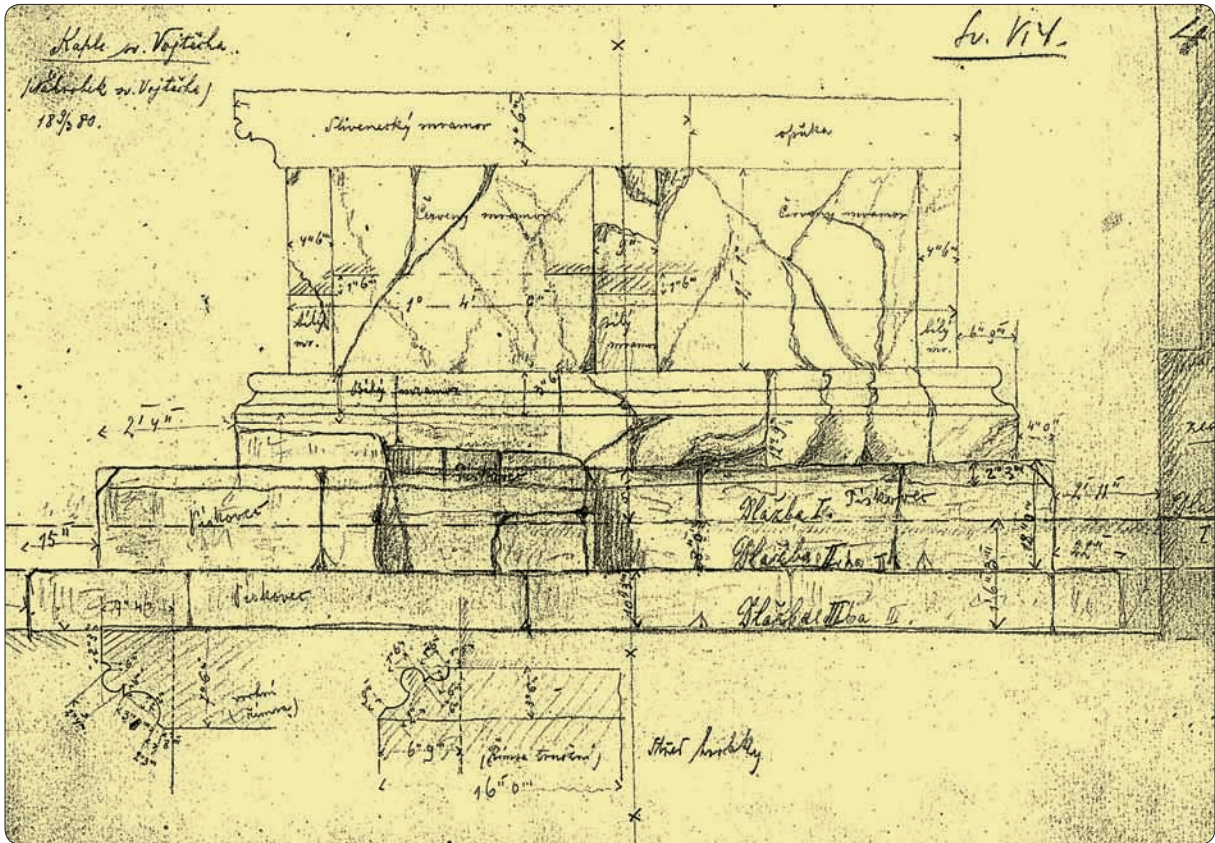

Obr. 28: Zaniklá renesanční kaple sv. Vojtěcha, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, str. 6.

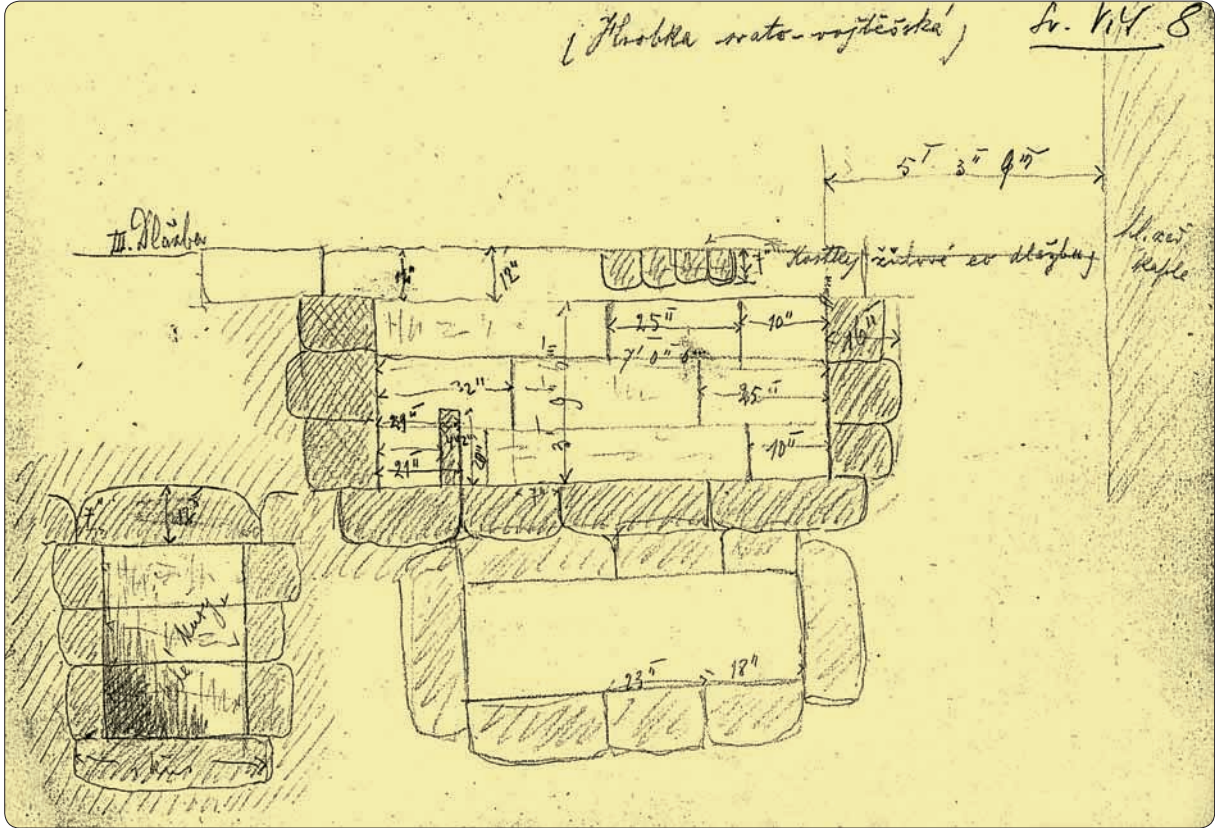

Obr. 29: Zaniklá renesanční kaple sv. Vojtěcha, situace hrobu sv. Vojtěcha, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, str. 5.

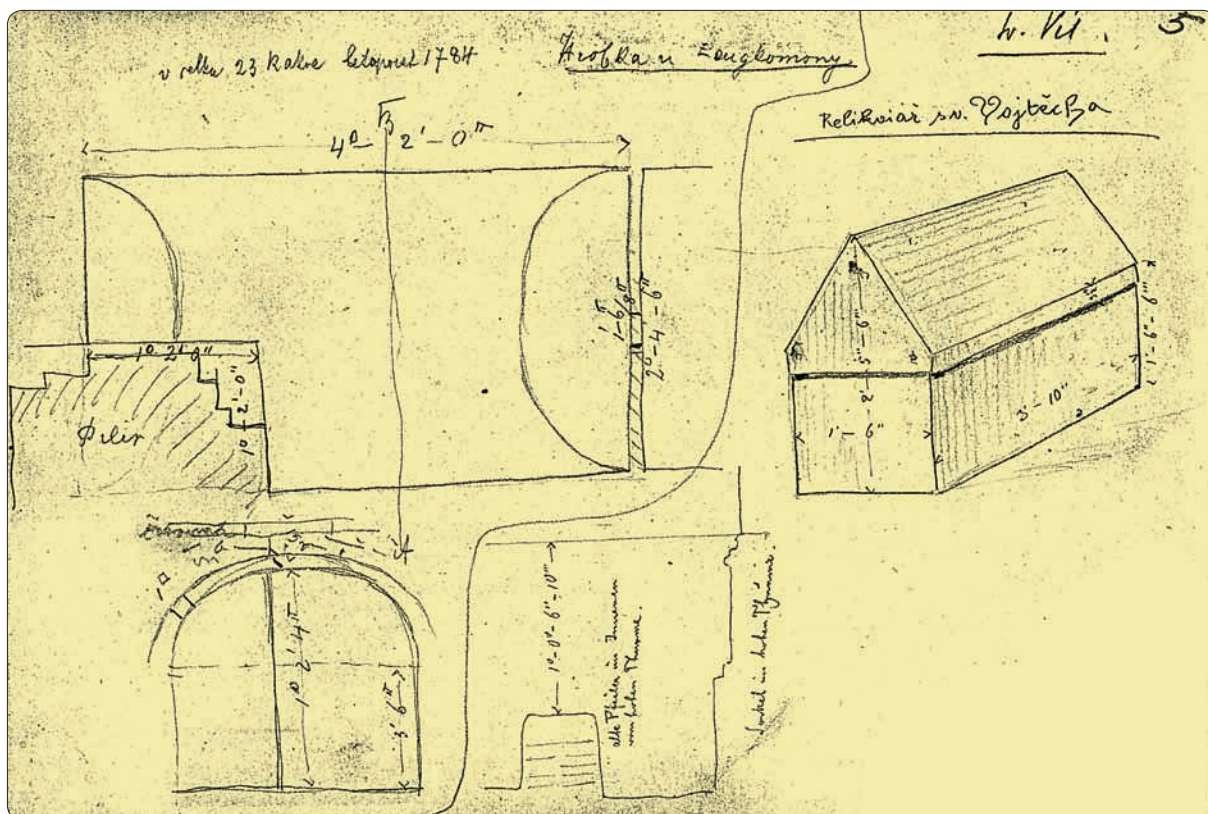

Obr. 30: Zaniklá renesanční kaple sv. Vojtěcha, náhrobek hrobu sv. Vojtěcha, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře -sign. SK-7, str. 4.

Obr. 31: Zaniklá renesanční kaple sv. Vojtěcha, situace hrobu sv. Vojtěcha, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře -sign. SK-7, str. 8.

Obr. 32: Relikviář sv. Vojtěcha, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-8, str. 5.

Obr. 33: Katedrála sv. Víta, střední loď, 1911-1915. Apsida kaple sv. Tomáše přiložená k severní zdi baziliky a západní ohradní zdi „kláštera kostela pražského“, APH, Fond Jednota.

1911–1915

C5 C6 D5 D6 E5 E6 F5 E6

L: katedrála sv. Víta – střední, novogotická loď

O: rozsáhlé zjišťovací výkopy pro nalezení zdiva románské baziliky, Kamil Hilbert

N: rozsáhlé výkopy, které začaly od západu, od druhého klenebního pole novogotické lodi, postupně odkryly severní část severního křídla transeptu, základy severní věže, kapli sv. Tomáše, tzv. starou sakristii – kapli sv. Michala, místnost označovanou jako X, jižně tzv. staré sakristie a východně kaple sv. Tomáše, severní mezilodní arkádu, fragmenty západní stěny ambitu, portál ze severní lodi ke kapli sv. Tomáše a západní část portálu vedoucího ze severní lodi do ambitu

P: APH, Sbirka nových plánů A I 20, A I 38, A I 40, A II 01, A II 06, A II 08; Fond Jednota – skicáře – sign. SK 5/XVII

LIT: Hilbert, K. 1914: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA XXVI, 10–15; Borkovský, I.: Kaple sv. Tomáše a hrob knížete Břetislava II. na hradě Pražském, nepublikovaný rukopis bez vročení

1927–1928

H5 H6 I5 I6 J5 J6

L: prostor před chórem a v okolí královské hrobky

O: systematické výkopy pro poznání podoby východní části románské baziliky, Kamil Hilbert

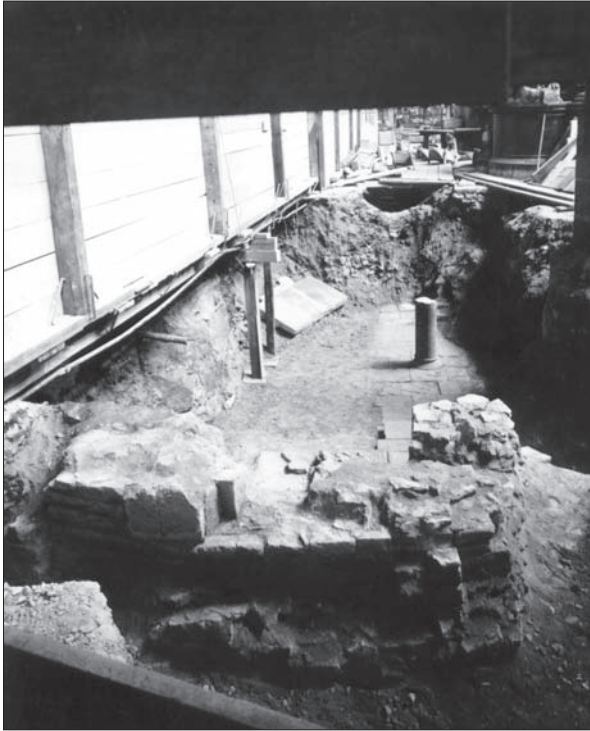
N: byla prokopána východní krypta sv. Kosmy a Damiana a fragmenty další krypty v jejím západním prodloužení spojené s patrociniem sv. Gaudencia, apsida severní lodi a jižní křídlo ambitu

P: APH, Fond Jednota – skicáře a tzv. Desky; Stavební deníky vedené Kamilem Hilbertem a Františkem X. Margoldem v letech 1925–1929, pro prostor v okolí staré královské hrobky jsou podstatné: Stavební deník V (od 10. 7. 1927 do 2. 11. 1927, str. 377–470); Stavební deník VI (od 3. 11. 1927 do 20. 1. 1928, str. 471–555); Stavební deník VII (od 20. 1. 1928 do 24. 3. 1928, str. 556–660)

LIT: Chaloupecký, V. – Květ, J. – Mencl, V. 1948: Praha románská. Praha, stavební a umělecký vývoj města. Osmera knih o Praze II., Praha

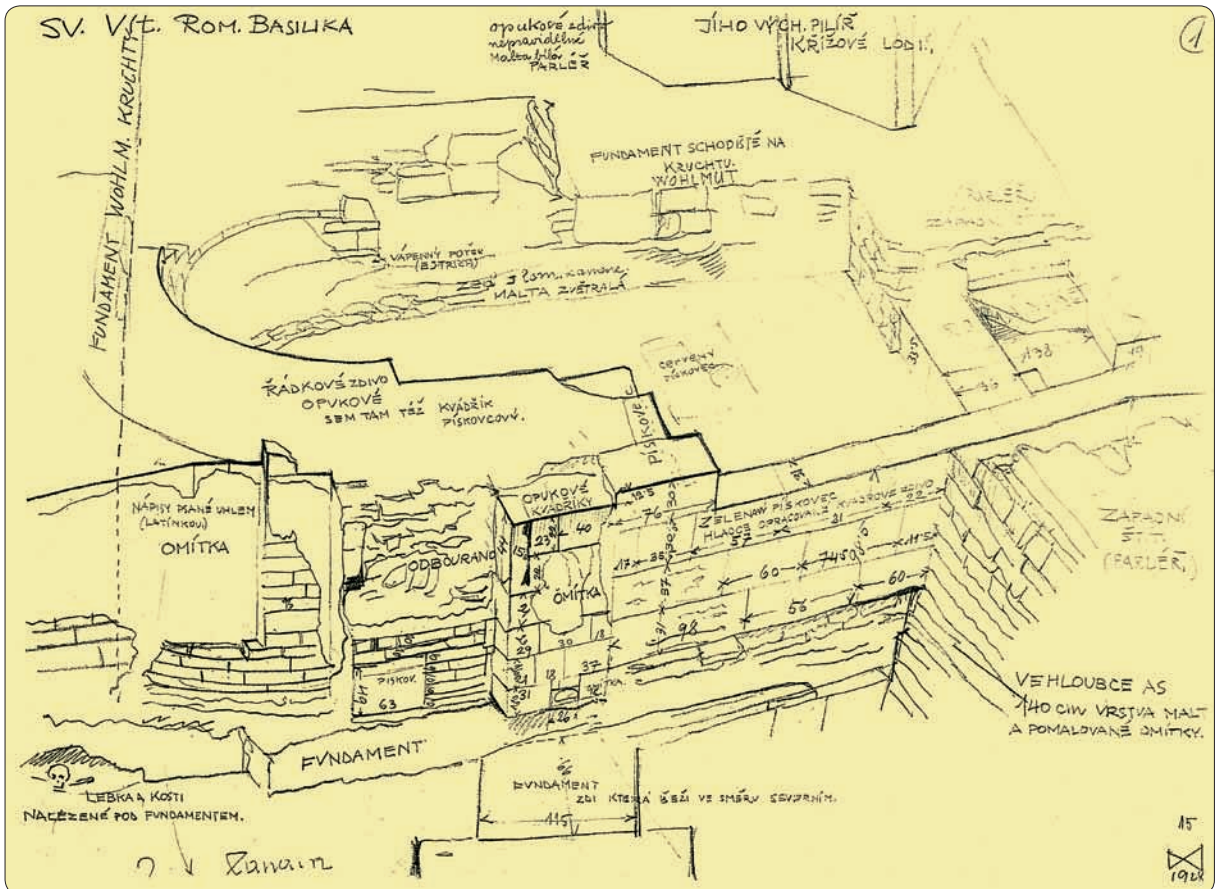
Obr. 34: Krypta Kosmy a Damiana, stav po odkrytí, pohled k východu, APH, Fond Jednota.

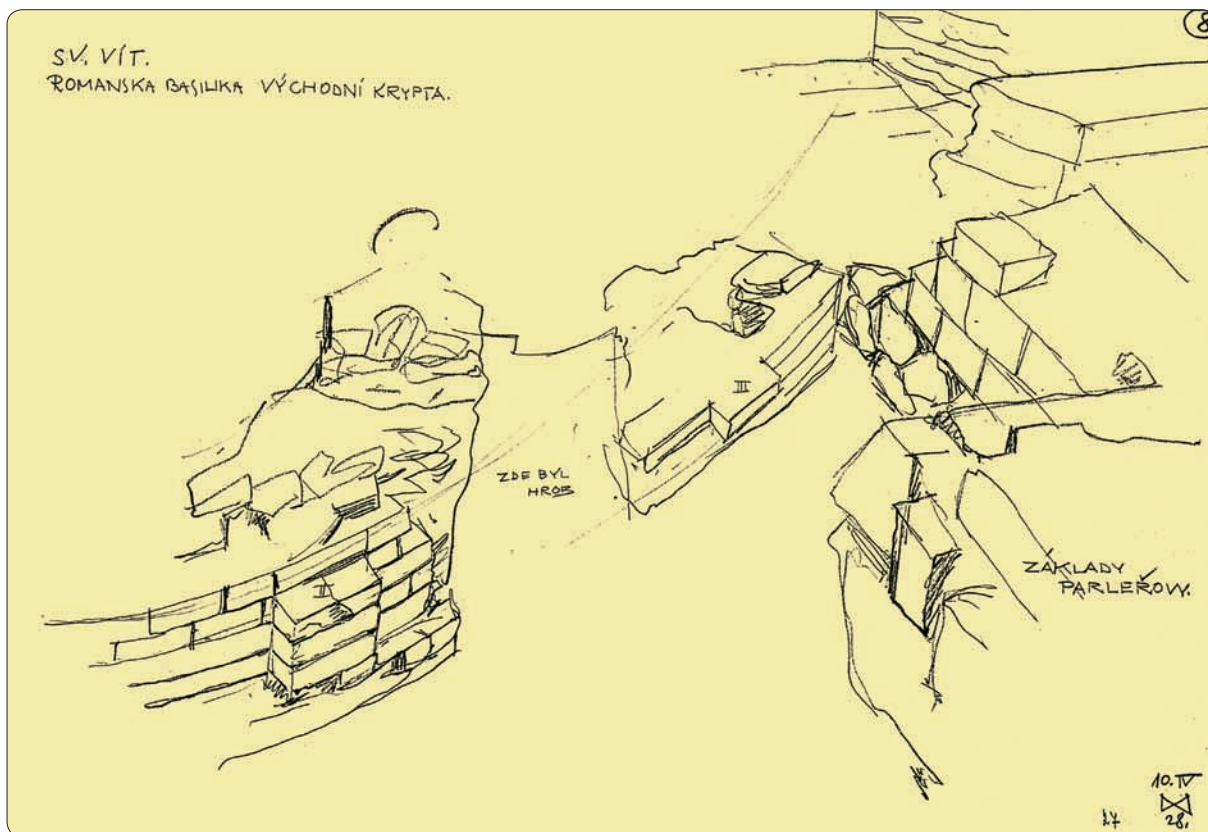
Obr. 35: Krypta Kosmy a Damiana, stav po odkrytí, pohled k západu, APH, Fond Jednota.

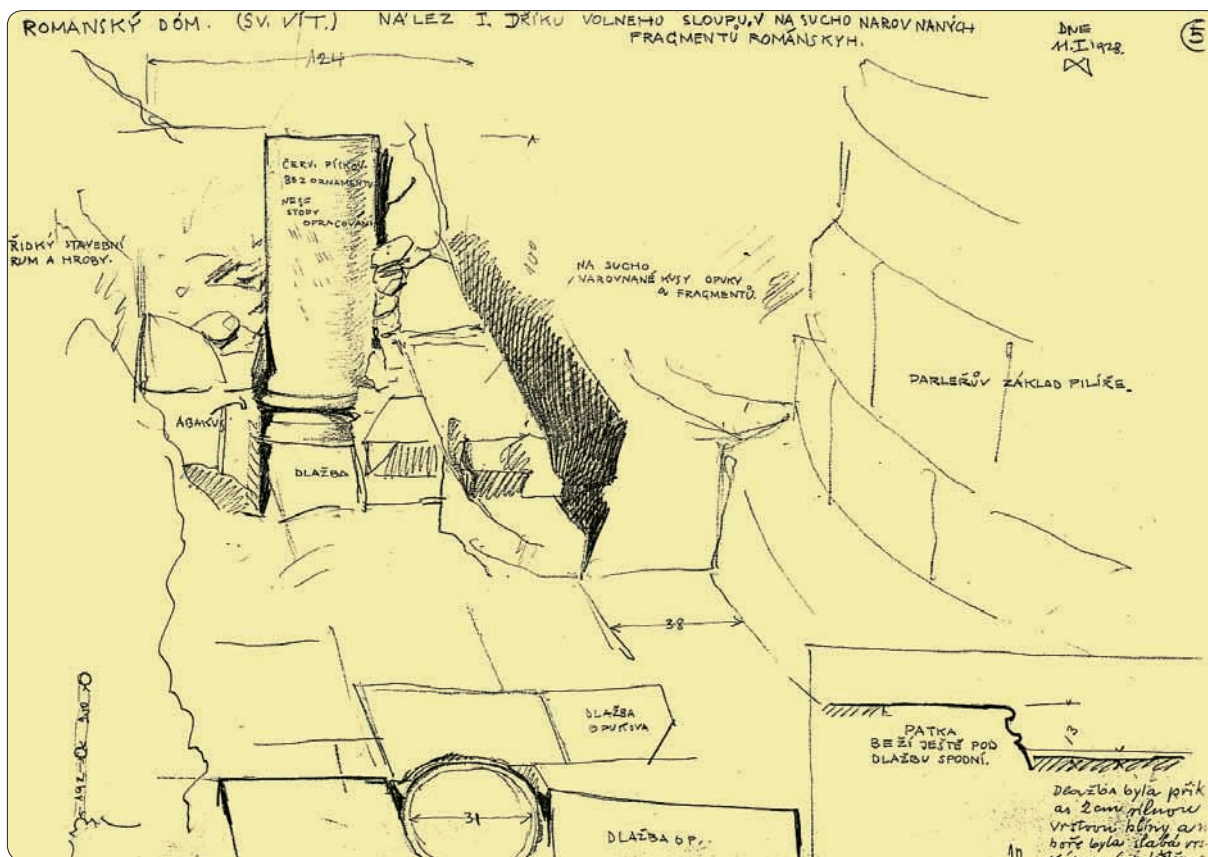
Obr. 36: Krypta Kosmy a Damiana, stav po odkrytí, detail mladších zdív vložených mezi jižní křídlo ambitu a kryptu Kosmy a Damiana, APH, Fond Jednota.

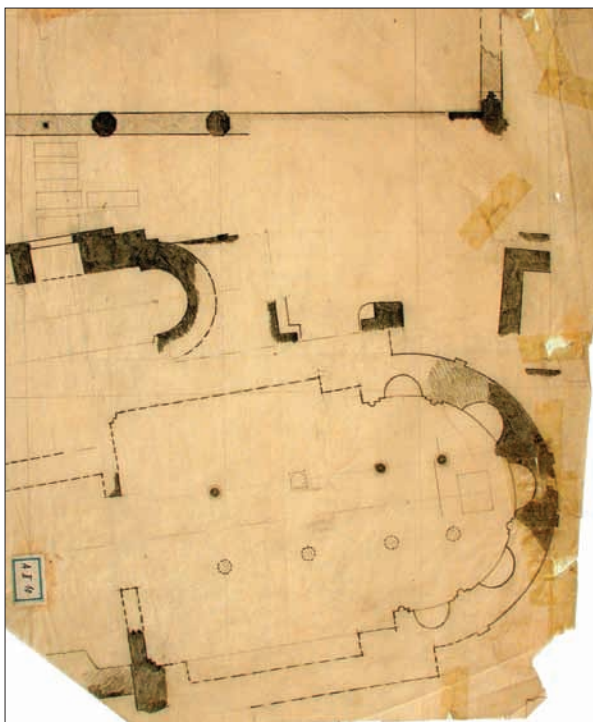
Obr. 37: Krypta Kosmy a Damiana, stav po odkrytí, pohled od severu, kresba F. X. Margold, APH, Fond Jednota – Desky 4, str. 7.

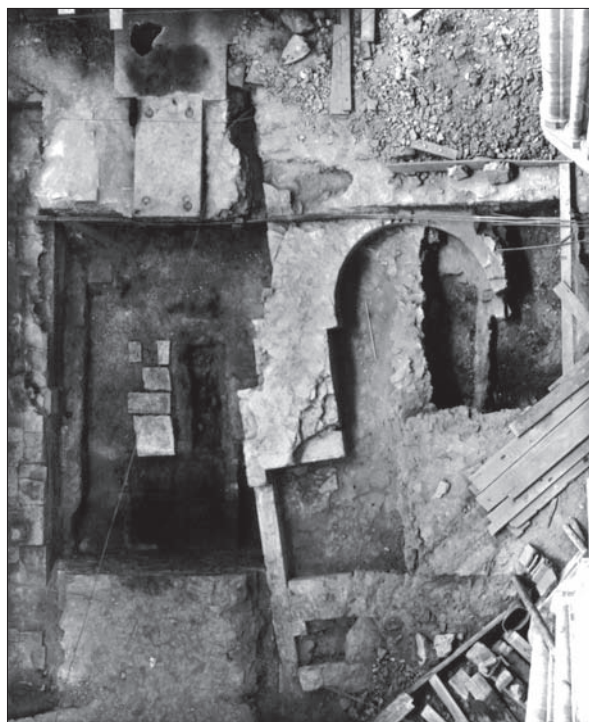
Obr. 38: Krypta Kosmy a Damiana, stav po odkrytí, pohled od severu, kresba F. X. Margold, APH, Fond Jednota – Desky 4, str. 8.

Obr. 39: Krypta Kosmy a Damiana, stav po odkrytí, situace v interiéru, kresba F. X. Margold, APH, Fond Jednota – Desky 4, str. 5.

Obr. 40: Krypta Kosmy a Damiana, prostor mezi kryptou a jižním křídlem ambitu a jižní křídlo ambitu – východní část, pohled k východu, APH, Sbíрка nových plánů, A II 10.

Obr. 41: Severní apsida baziliky sv. Víta, stav při výzkumu, pohled z triforia, APH, Fond Jednota.

Obr. 43: Severní apsida baziliky sv. Víta, stav při výzkumu, pohled od východu, Fond Jednota.

Obr. 42: Severní apsida baziliky sv. Víta, stav při výzkumu, pohled od západu, APH, Fond Jednota.

Obr. 44: Severní apsida baziliky sv. Víta, stav při výzkumu, pohled do interiéru, APH, Fond Jednota.

Obr. 45: Severní apsida baziliky sv. Víta, stav při výzkumu, pohled do interiéru, APH, Fond Jednota.

Obr. 46: Jižní křídlo ambitu, jižní zeď navazující na severní loď baziliky sv. Víta, stav při odkryvu, pohled od severu, APH, Fond Jednota.

Obr. 47: Jižní křídlo ambitu, severní zeď, stav při odkryvu, pohled od severozápadu, APH, Fond Jednota.

Obr. 48: Jižní křídlo ambitu, severní zeď, stav při odkryvu, pohled od severovýchodu, APH, Fond Jednota.

Obr. 49: Jihovýchodní nároží ambitu, pohled od východu, APH, Fond Jednota.

Obr. 50: Jihovýchodní nároží ambitu, pohled od severu, APH, Fond Jednota.

1973

J6 J7

L: prostor mezi pilíři v kněžišti

O: dohled v souvislosti se zřizováním schodů, orientační vzorkování, Tomáš Durdík

N: navážka pravděpodobně z dostavby katedrály s roztroušenými lidskými kostmi a zlomky kameniny; odkryt roh mramorového schodu nebo náhrobku

LIT: *Durdík, T. 1975:* 143. Praha 1 – Hrad, d) Chrám sv. Víta – prostor mezi pilíři v kněžišti, *Výzkumy v Čechách* 1973, 122

1974

H4 I4

L: jižní apsida rotundy

O: antropologický průzkum kosterních pozůstatků nejstarších Přemyslovců, Emanuel Vlček (bez přítomnosti archeologa)

N: výkop a dokumentace hrobů K1 a K2, u hrobu K1 objevena jednoduchá komora, pod levou paží měl zemřelý nevelkou dýku (?) v dřevěné pochvě, v zásypu zvířecí kosti; o úpravě hrobu K2 nebyly získány žádné informace, hroby byly mylně považovány za starší než rotunda

LIT: *Vlček, E. 1982:* Nejstarší Přemyslovci ve světle antropologicko-lékařského průzkumu, Praha, 21; *Frolík, J. a kol. 2000:* Nejstarší sakrální architektura na Pražském hradě, 162; *Sláma, J. 1999:* Hrob K1 na Pražském hradě. (Das Grab K1 auf der Prager Burg), *Studia Mediaevalia Pragensia* 4, Praha 1999, 117–122

1983

M7

L: kaple Panny Marie (tzv. Císařská kaple), hrobka knížete Spytihněva II.

O: komisionální otevření hrobky

N: dřevěná schránka s neanatomicky uloženými lidskými kostmi a autentičkou

P: *Durdík, T. 1983:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 3794/83

LIT: *Frolík, J. 2005:* Hroby přemyslovských knížat na Pražském hradě. In: K. Tomková (ed.), *Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích*, díl I.1, *Castrum Pragense* 7, 25–46; *Frolík, J. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1988:* Archeologické nálezy z hrobky knížete Spytihněva II. v chrámu sv. Víta. *Archaeological finds from the tomb of duke Spytihněv II (1055–1061 A.D.) in St. Guy's cathedral*, *Castrum Pragense* 1, 61–70

1983

E7 E8

L: místnost západně nové sakristie (schodiště k chrámové pokladnici)

O: budování nové elektrorozvodny, Jan Frolík

N: navážky z doby dostavby katedrály (odstraněny stavbou bez dokumentace), přimísena keramika ze 13.–15. století a lidské kosti; odhaleny základy dvou cihlových pilířů na opukových podezdívkách (nedatované) a mohutné opukové zdivo – pravděpodobně základ druhé nerealizované věže katedrály

P: *Frolík, J. 1983:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 3799/83; *1984:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 21/84

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchranné práce v katedrále sv. Víta na Pražském hradě (1983, 1984). *Rescue work in the St. Guy's cathedral at the Prague Castle* (1983, 1984), *Castrum Pragense* 1, 21–22; *Frolík, J. 1985:* 338. Praha 1 – Hrad, 1983 – a) chrám sv. Víta, místnost mezi tzv. novým schodištěm a novou sakristií, *Výzkumy v Čechách* 1982–1983, 137; *1988:* Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986*, *Pražský sborník historický* 21, 175

1984

E8 G8

I: kůrová kaple

O: budování nové elektrorozvodny, Jan Frolík

N: odkryta dvě zdiva: 1. u severní zdi kaple opukové zdivo směru V-Z; 2. středem kaple probíhá ve směru S-J nedatované zdivo s cihlami, na východní straně zdi 2 ležel opracovaný pískovec ve tvaru desky; po celé ploše kaple zásyp s ojedinělými lidskými kostmi a středověkou keramikou

P: *Frolík, J. 1984:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 1726/84

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchranné práce v katedrále sv. Víta na Pražském hradě (1983, 1984). Rescue work in the St. Guy's cathedral at the Prague Castle (1983, 1984), *Castrum Pragense* 1, 21–22; *Frolík, J. 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický* 21, 175; *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – b) Katedrála sv. Víta – nová sakristie, kůrová kaple, *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

1984

E7 F7

I: nová sakristie

O: výkop pro elektrorozvod, Jan Frolík

N: ve východní části výkopu románská kvádříková zeď S-J směru s přizděnou příčkou – západní zeď kláštera kostela pražského; další, neinterpretovaná severojižní zeď probíhá západněji; v západní části sakristie až 0,6 m mocná hřbitovní vrstva s četnými lidskými kostmi a keramikou 13.–15. stol. a zbytky dvou hrobů

P: *Frolík, J. 1984:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 801/84

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchranné práce v katedrále sv. Víta na Pražském hradě (1983, 1984). Rescue work in the St. Guy's cathedral at the Prague Castle (1983, 1984), *Castrum Pragense* 1, 21–22; *Frolík, J. 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický* 21, 175; *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – b) Katedrála sv. Víta – nová sakristie, kůrová kaple, *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

Obr. 51: Katedrála sv. Víta, kůrová kaple 1984. Opracovaný pískovec ležící u nedatované mladší zdi s cihlami. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 52: Katedrála sv. Víta, nová sakristie 1984. Kvádříková románská zeď s příčkou – součást západního křídla „kláštera kostela pražského“. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1984

J6

L: chodba za královskou hrobkou

O: stavební sondy SÚRPMO, Jan Frolík

N: v sondě I vně východní zdi hrobky odkryta románská kvádříková opuková zeď V-Z směru s předzákladem, základový vkop vyplněn zásypem s lidskými kostmi, fragmenty železných předmětů a keramiky; v sondě II vně severní zdi hrobky pod recentní podlahou skalní podloží

P: *Frolík, J. 1984*: Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 363/84, 3509/84

LIT: *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987*: 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – b) Katedrála sv. Víta – chodba za královskou hrobkou, *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

1986

I8 J8

L: stará sakristie

O: rekonstrukce elektrorozvodu, Jan Frolík

N: odhaleno severovýchodní vnitřní nároží ambitu „kláštera kostela pražského“ a relikv východní zdi východního křídla; v ambitu nalezeny dva hroby; situace překryta planýrkami a navážkami z doby stavby katedrály ve 14. stol. až 2 m mocnými, zakončenými maltovou krou; do této úrovně zahloubeny další dva hroby

P: *Frolík, J. 1986*: Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 1097/86

LIT: *Frolík, J. 1988*: Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986*, *Pražský sborník historický* 21, 175; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. – Petříčková, J. 1989*: 347. Praha 1 – Hrad, 1986 – a) chrám sv. Víta – stará sakristie, *Výzkumy v Čechách 1986–1987*, 139

1988

H4 I4

L: jižní apsida rotundy sv. Víta

O: čištění zdiv, bez dokumentace, Jan Frolík

P: *Frolík, J. 1989*: Hlášení, archiv ARÚ Praha, čj. 3820/89

Obr. 53: Katedrála sv. Víta, stará sakristie 1986. Románské zdivo s předzákladem a narušeným nárožím. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 54: Katedrála sv. Víta, stará sakristie 1986. Severovýchodní vnitřní nároží ambitu „kláštera kostela pražského“. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1995–1996

H4 I4 H5 I5 J5 H6 I6 J6 I7

L: jižní apsida rotundy sv. Víta, krypta sv. Kosmy a Damiana, apsida severní lodi baziliky, jižní křídlo ambitu

O: čištění zdiv, revizní výzkum, Jan Frolík – Jana Kubková

P: kresebná, plánová a fotografická dokumentace uložena v ARÚ Praha

LIT: *Frolík, J. – Maříková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 2000:* Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů. Die ältesten Kirchenbauten der Prager Burg auf Grund der archäologischen Quellen, Castrum Pragense 3, Praha

1996

E6 F6

L: hlavní loď

O: odkryv gotické hrobky sv. Vojtěcha, Jan Frolík

N: přepažená hrobová komora z pískovcových kvádrů, východní část prázdná, v západní části dřevěná schrána vyplněná stavební sutí, olověná destička s nápisem na víku schrány

P: *Frolík, J. 1996:* Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu prováděném na základě smlouvy č. 709/96 na lokalitě Praha – Hrad, chrám sv. Víta – hrob sv. Vojtěcha, archiv ARÚ Praha, čj. 1684/96

LIT: *Frolík, J. 1998:* Praha 1 – Pražský hrad, Chrám sv. Víta, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1995–1996, Pražský sborník historický 30, 256; *1999:* Praha v době sv. Vojtěcha (982–997). Prag zur Zeit des Hl. Adalbert (Vojtěch), in Z. Kurnatowska (ed.): Tropami świętego Wojciecha, Poznań, 63–79; *2001:* 784. Praha – Hradčany, obv. Praha 1. Hrad. Chrám sv. Víta, hlavní loď, hrob sv. Vojtěcha, Výzkumy v Čechách 1999, 168; *Maříková-Kubková, J. 2003:* Kostel nad hrobem sv. Vojtěcha, Příběh Pražského hradu, 226–227; *Tomková, K. – Maříková-Kubková, J. – Frolík, J. 2004:* Hranice života, hranice zapomnění. Hroby významných církevních představitelů na Pražském hradě v období přemyslovské a lucemburské vlády. Grenze des Lebens, Grenze der Vergessenheit, Archaeologia historica 29, 203–223

2002

L8

L: kaple sv. Jana Křtitele v chóru

O: průzkum hrobové dutiny pod tumbou knížete Břetislava II., Jan Frolík – Milena Bravermanová

N: neúplné kosterní pozůstatky 5–6 jedinců, paleobotanické a paleoentomologické nálezy

LIT: *Frolík, J. 2005:* Hroby přemyslovských knížat na Pražském hradě. in K. Tomková (ed.): Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích, díl I.1, Castrum Pragense 7, 25–46

2002–2003

H4 I4 H5 I5 J5 H6 I6 J6 I7

L: jižní apsida rotundy sv. Víta, krypta sv. Kosmy a Damiana, apsida severní lodi baziliky, jižní křídlo ambitu

O: čištění zdiv, revizní výzkum, nové geodetické zaměření, Jana Maříková-Kubková

P: kresebná, plánová a fotografická dokumentace uložena v ARÚ Praha; *Maříková-Kubková, J. 2008:* Basilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie na Pražském hradě. První stavební fáze. Disertační práce FF MU Brno

LIT: *Maříková-Kubková, J. 2009:* Basilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, Praha

2004

H6

L: krypta sv. Kosmy a Damiana, jižní křídlo ambitu

O: čištění a revizní výzkum prezentovaných hrobek před výměnou zakrytí, Jana Maříková-Kubková

P: kresebná, plánová a fotografická dokumentace uložena v ARÚ Praha; *Maříková-Kubková, J. 2008: Basilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie na Pražském hradě. První stavební fáze. Disertační práce FF MU Brno*

LIT: *Maříková-Kubková, J. 2009: Basilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, Praha*

2001–2005

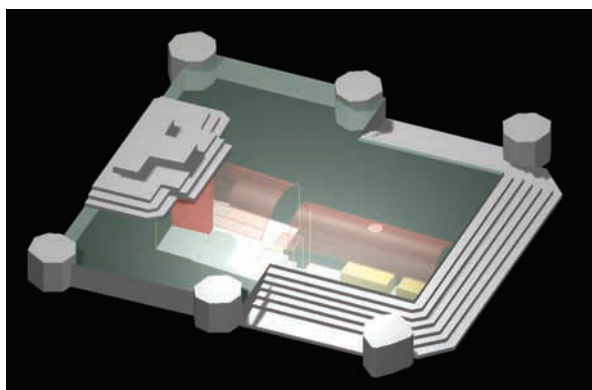
J6 K6 J7 K7

L: chór

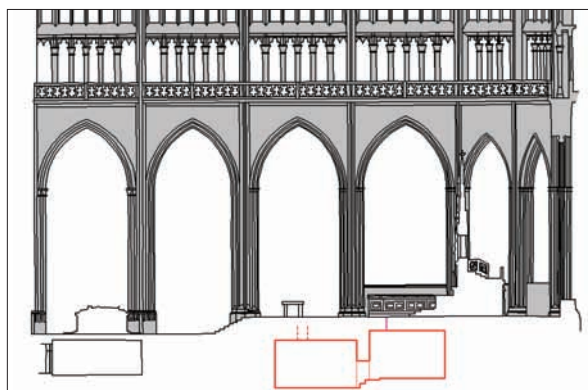
O: nedestruktivní průzkum královské hrobky, geofyzika, kamerový průzkum, Jana Maříková-Kubková, geofyzika – Roman Křivánek, Jan Mrlina, Antonín Majer, zaměření a kamerový průzkum – Jiří Šindelář, Josef Vandělík, Bohuslav Vácha

P: Nálezová zpráva o průzkumu staré královské hrobky v chóru katedrály sv. Víta, ARÚP

LIT: *Maříková-Kubková, J. a kol. 2005: Předběžná zpráva o průzkumu staré královské hrobky v chóru katedrály sv. Víta na Pražském hradě, Castrum Pragense 6, 99–104; Mrlina, J. – Křivánek, R. – Majer, A. 2005: Geofyzikální průzkum k lokalizaci hrobky v katedrále sv. Víta v Praze, Castrum Pragense 6, 105–110*

Obr. 55: Průzkum staré královské hrobky, model situace hrobky pod chórem sv. Víta, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 56: Průzkum staré královské hrobky, situace hrobky pod chórem sv. Víta, řez, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 57: Průzkum staré královské hrobky, východní komora, pohled k východu, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 58: Průzkum staré královské hrobky, východní komora, jihovýchodní část, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

VIKÁŘSKÁ ULICE, PPČ. 786

1876

G8 G9

L: Vikářská ulice

O: zjišťovací sondy k základům při přestavbě a dostavbě katedrály sv. Víta, Josef Mocker

N: severozápadní nároží ambitu kapitulního domu

P: APH, Fond Jednota – skicáře – sign. 5/VI, 25; 5/VI, 32; 5/VI, 33; 5/VI, 35, 5/VI, 36; 5/VI, 37

LIT: *Kalousek, J. 1878a*: Pozůstatek staršího kostela sv. Víta na hradě Pražském, PA X, 642–646; *1878b*: U sv. Víta na hradě Pražském, PA X, 832–833; *Zprávy Jednoty 1876*, 10–11

1905

H8

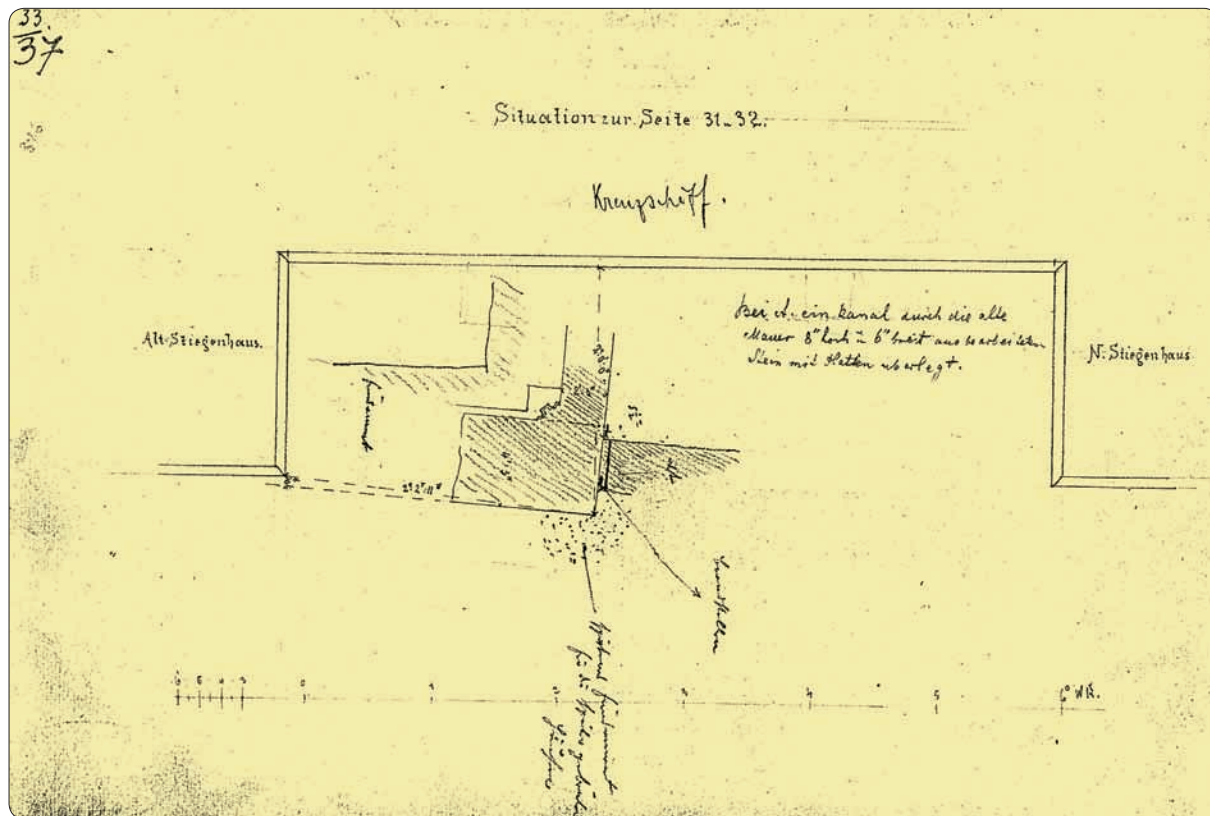
L: Vikářská ulice

O: statické sondáže, Kamil Hilbert

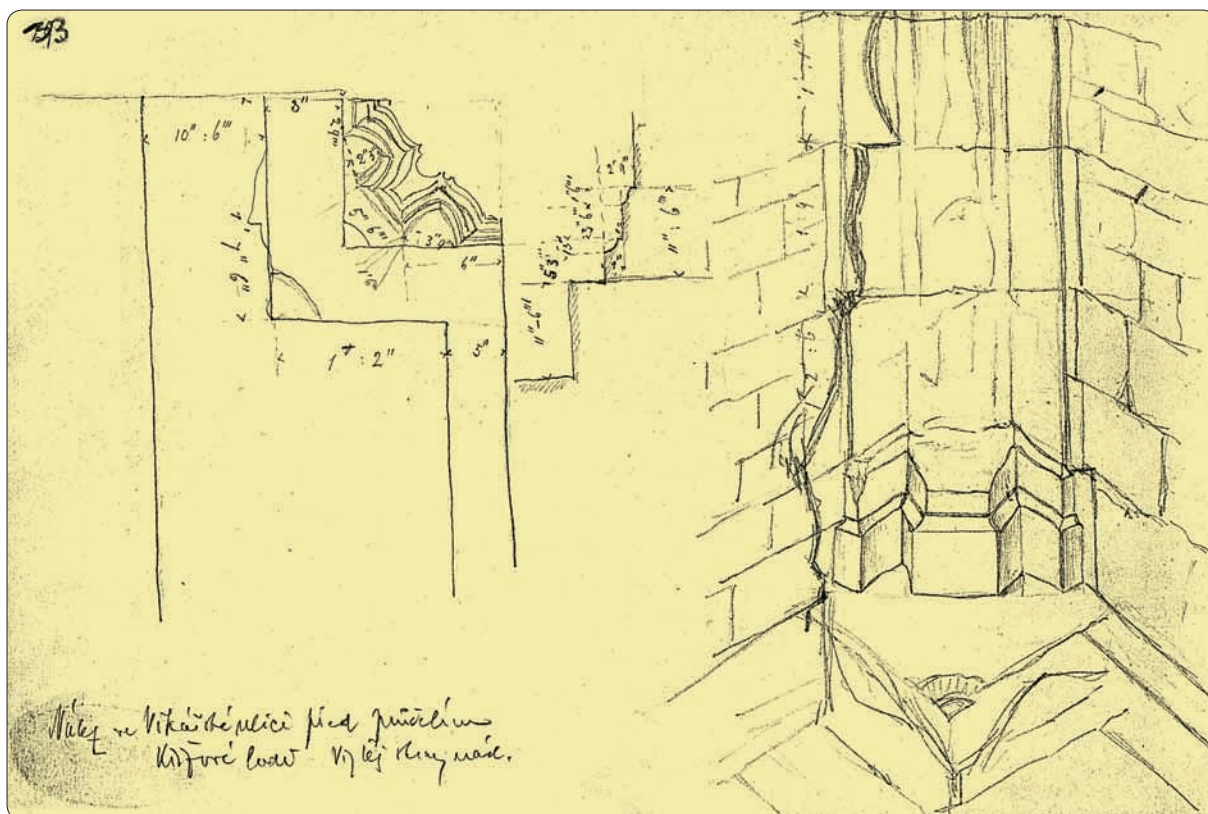
N: fragment severní zdi ambitu

P: APH, Sběrka nových plánů A II 06; A II 08

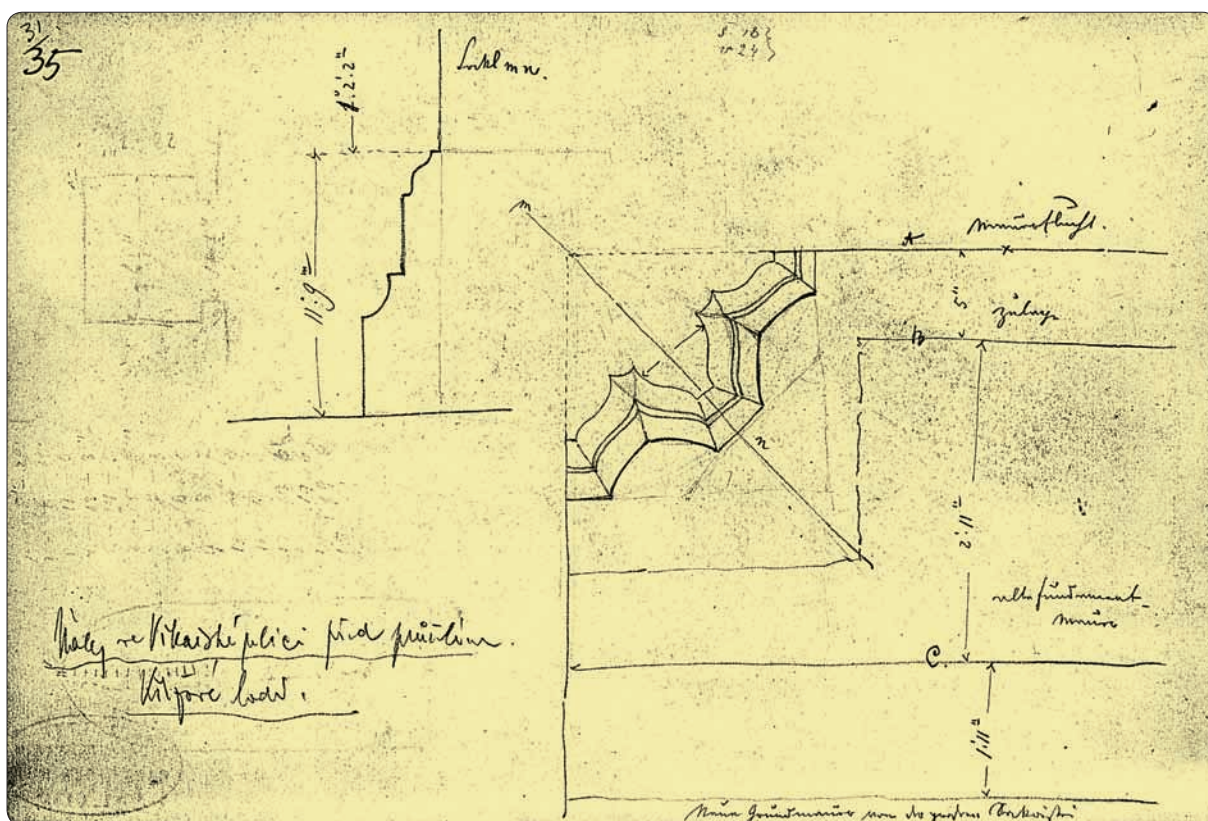
LIT: *Hilbert, K. 1914*: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA XXVI, 10–15

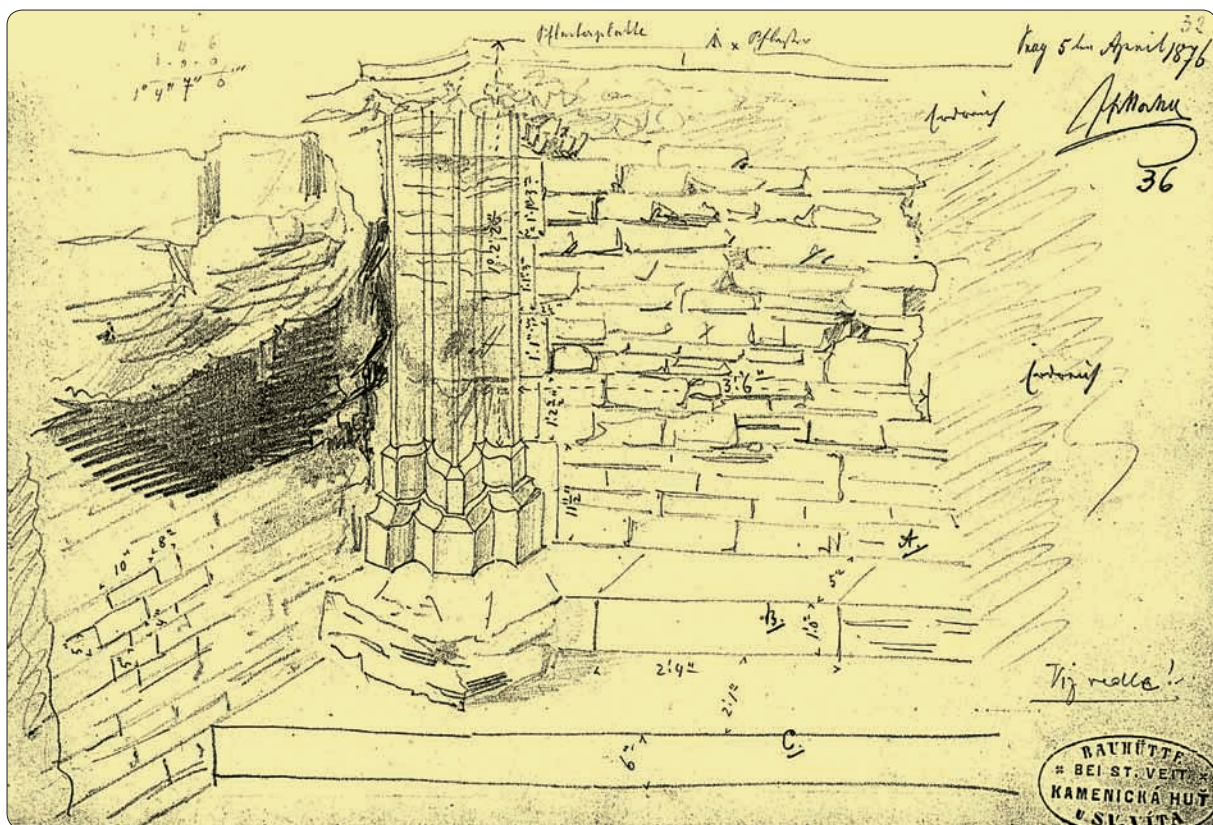
Obr. 59: Nález severozápadního nároží ambitu „kláštera kostela pražského“ ve Vikářské ulici při katedrále sv. Víta, půdorys, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, str. 37.

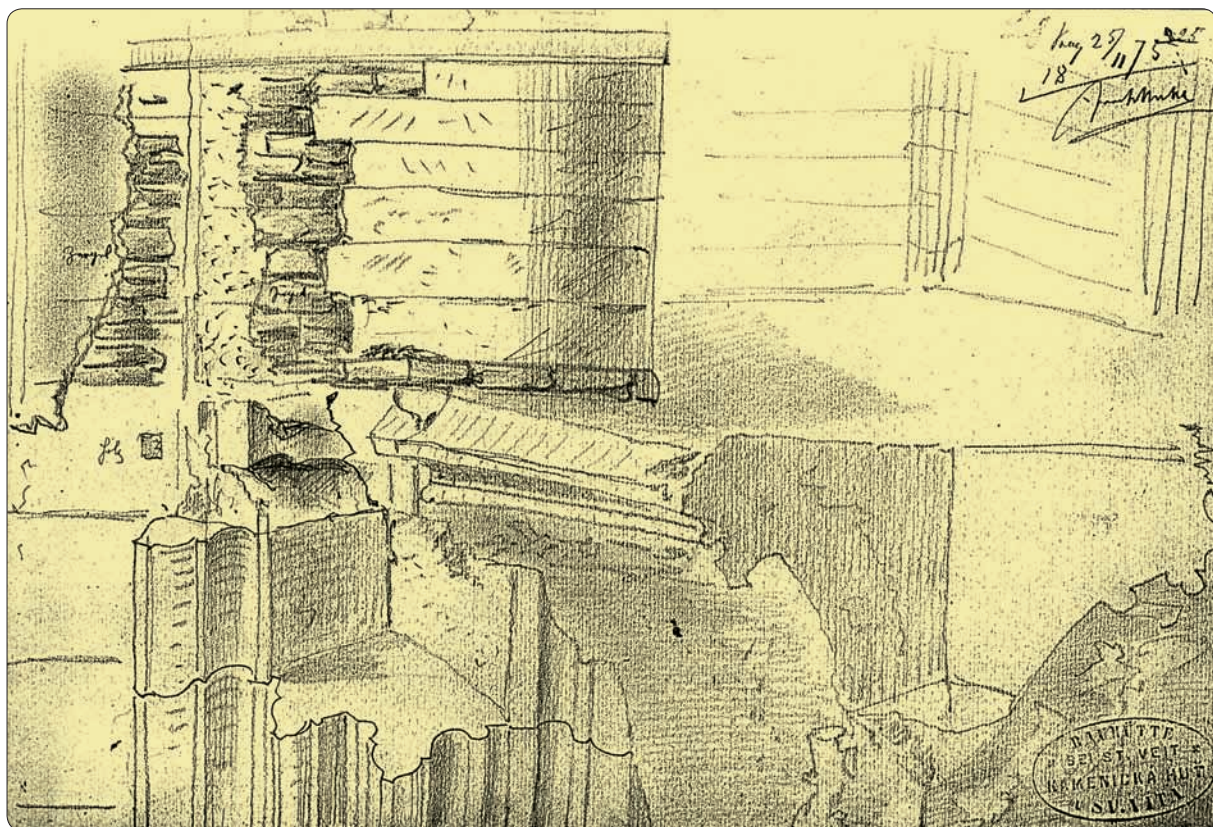
Obr. 60: Nález severozápadního nároží ambitu „kláštera kostela pražského“ ve Vikářské ulici při katedrále sv. Víta, pohled do interiéru, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, str. 33.

Obr. 61: Nález severozápadního nároží ambitu „kláštera kostela pražského“ ve Vikářské ulici při katedrále sv. Víta, půdorys interiéru, detail pilíře, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, str. 35.

Obr. 62: Nález severozápadního nároží ambitu „kláštera kostela pražského“ ve Vikářské ulici při katedrále sv. Víta, detail pilíře, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, str. 36.

Obr. 63: Nález severozápadního nároží ambitu „kláštera kostela pražského“ ve Vikářské ulici při katedrále sv. Víta, detail pilíře, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, str. 25.

1928

A7 B7 C8 D8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9

O: zjišťovací geologické sondy, přípojky pro kanalizaci, Karel Fiala

N: odhaleno zdivo starého domu kanovníckého; zbytky rané gotické stavby z řádkového zdiva (severní ambit „kláštera kostela pražského“) s dochovanou profilovanou pětičlennou příporou a zbytky omítky; základové zdivo gotické katedrály

P: APH, Osobní fond hradního stavitele K. Fialy (1891–1939); APH, Sběrka nových plánů A II 06, 10806/1–16

1946

G9 H9

L: východně od „Vikárky“ proti domu čp. 38

O: výkop pro kabely, Ivan Borkovský

N: nálezy keramiky a části lidské lebky

P: inventární kniha nálezů (uložena v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

1961

A7

L: západní část, u východní stěny Španělského sálu

O: sonda 2 m hluboká, Ivan Borkovský

N: zdivo z opuky a cihel, navážky gotické a mladší

P: deníky vykopávek, sešit 3, 30.III.1960–24.VII.1961 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

1967

F9 G9

L: u jižní zdi čp. 38

O: Ivan Borkovský

N: zaklenutá stavba z kvádříkového zdiva

P: deníky vykopávek, sešit 6, 3.IX.1965–30.IX.1968 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

1967

K10

L: před východním vchodem do čp. 37

O: výkop pro vodovod, Ivan Borkovský

N: zdivo s náběhem klenby v hloubce 1 m pod dlažbou

P: deníky vykopávek, sešit 6, 3.IX.1965–30.IX.1968 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

Obr. 64: Vikářská ulice 1928. Severní zeď „kláštera kostela pražského“ s profilovanou příporou, APH, Fond Stavební správy 941 D 1158.

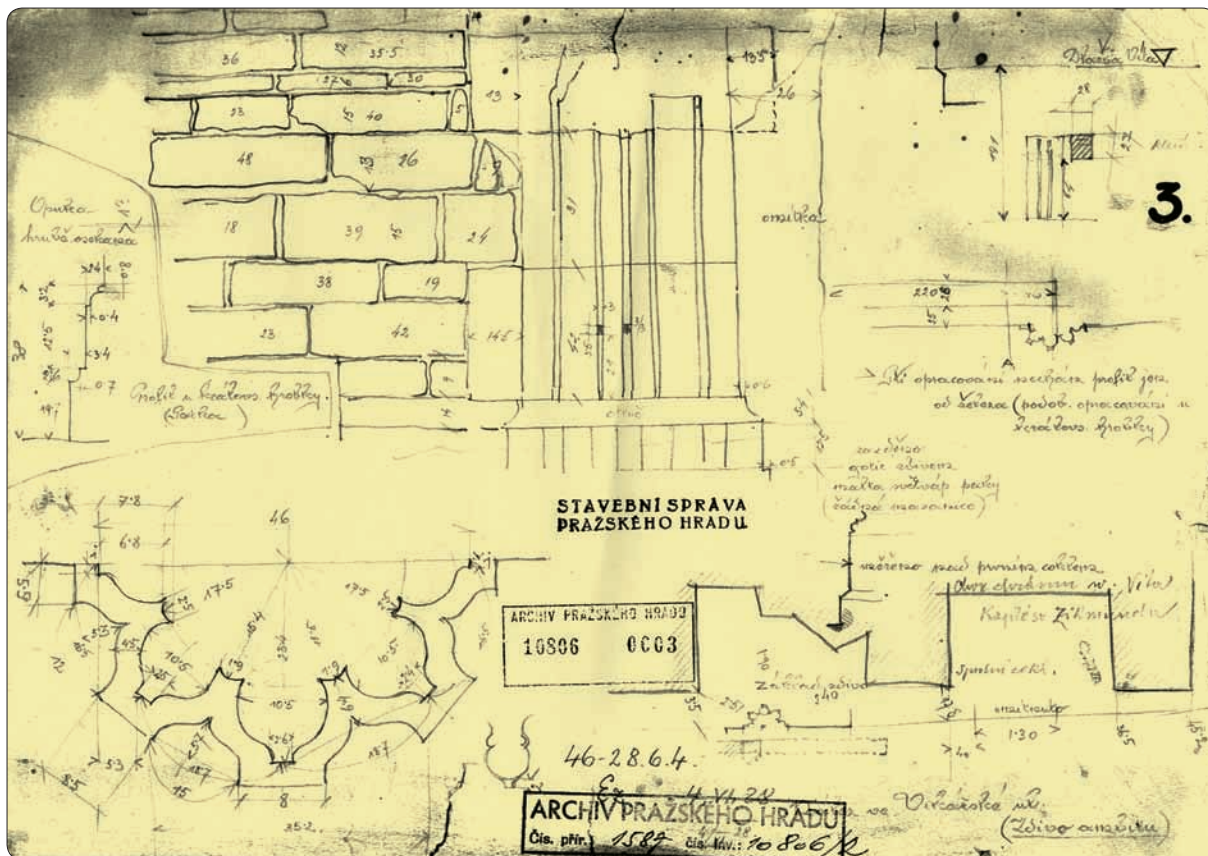

Obr. 65: Vikářská ulice 1928. Severní zeď „kláštera kostela pražského“ s profilovanou příporou, APH, Fond Stavební správy 941 D 1159.

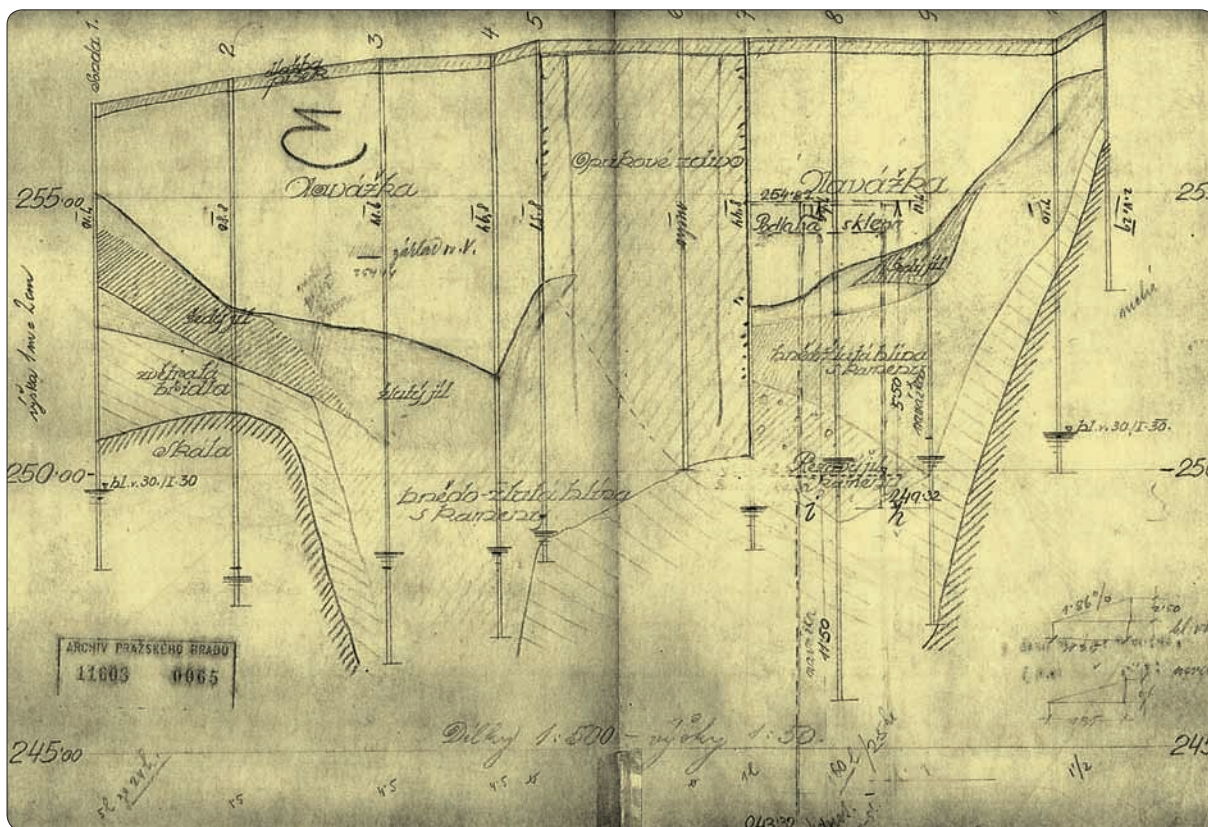

Obr. 66: Vikářská ulice 1928. Severní zeď „kláštera kostela pražského“ s profilovanou příporou, APH, Fond Stavební správy 941 D 1160.

Obr. 67: Severní zeď „kláštera kostela pražského“ s profilovanou pětičlennou příporou. Autor K. Fiala 1928, APH, Sbírnka nových plánů, č. inv. 10806/3.

Obr. 68: Vikářská ulice, geologické vrty 1928. Rekonstrukce geologického řezu východ – západ severně od katedrály sv. Víta. APH, Sbírnka nových plánů, č. inv. 11608/65.

Obr. 69: Vikářská ulice 1967. Zaklenutá místnost v severním křídle „kláštera kostela pražského“, pohled na jižní zeď a západní čelo prostory, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 70: Vikářská ulice 1967. Zaklenutá místnost v severním křídle „kláštera kostela pražského“, pohled na východní čelo prostory, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 71: Vikářská ulice 1967. Zaklenutá místnost v severním křídle „kláštera kostela pražského“, pohled na vnitřní líc jižní zdi, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 72: Vikářská ulice 1967. Zaklenutá místnost v severním křídle „kláštera kostela pražského“, pohled na východní čelo prostory, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1968

G9 H9

L: výkop proti vchodu do čp. 38

O: Ivan Borkovský

N: poškozené románské zdivo v severojižním směru, kostra

P: deníky vykopávek, sešit 6, 3.IX.1965–30.IX.1968 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

1973

A7 B7 C8 D8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9

O: výkop pro inženýrské sítě po celé délce ulice, Tomáš Durdík

N: odkryty dva hroby a 16 relikvů zdí; z nich nejméně dva náleží „klášteru kostela pražského“ (řádkové opukové zdivo, polovina spodní části portálu s pískovcovým prahem); tři relikty zdí pocházejí z gotické nebo raně gotické úpravy kláštera; další tři náleží základům nerealizované severní gotické věže katedrály; další neinterpretovány

P: *Blajerová, M. 1975:* Praha–Hrad, Vikářská ul., 2 kostr. hroby. Antropologický posudek, archiv ARÚ Praha, čj. 1359/70; *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1980:* Praha Hrad, Vikářská ulice. Nálezová zpráva o průkopu Vikářskou ulicí na Pražském hradě v roce 1973, archiv ARÚ Praha, čj. 4860/80; *Peške, L. 1975:* Zpráva o rozboru osteologického materiálu z lokality Praha – Hrad, Vikářská ul., archiv ARÚ Praha, čj. 7622/75

LIT: *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1975:* 143. Praha 1 – Hrad b) Vikářská ulice, výkop inženýrských sítí po celé délce ulice, *Výzkumy v Čechách 1973*, 121; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980:* Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, *Staletá Praha X*, 94–107

1985

D9 E9 F9 G9 H9

L: severně katedrály podél domů čp. 38 a 39

O: výkop pro elektrokabel, Jan Frolík

N: zkoumány navážky z 15., 16. stol., hlouběji také ze 14. stol.; odkryto zdivo nerealizované gotické severní věže katedrály; relikty zdí „kláštera kostela pražského“ – severní vnější obvodová zeď ambitu s přizděnou příčkou a zdivo v severojižním směru s dveřním ostěním

P: *Frolík, J. – Boháčová, I. 1985:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 3209/85

LIT: *Boháčová, I. 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, Vikářská ulice a), in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986*, *Pražský sborník historický 21*, 181–182; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1985 – c) Vikářská ul., *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 159

Obr. 73: Vikářská ulice 1985. Severní vnější zeď ambitu „kláštera kostela pražského“. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 74: Vikářská ulice 1985. Románské zdivo s portálem (zakřutý vlevo), součást „kláštera kostela pražského“. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1994

A7 B7 C8 D8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9

L: po severní straně katedrály

O: instalace osvětlení katedrály, Helena Březinová

N: pod recentními navážkami odkryto základové zdivo z různých období stavby katedrály; severní obvodová zeď ambitu kláštera kostela pražského se zbytkem interiérové omítky a s jednou svazkovou příporou s hruškovou profilací z raně gotické přestavby kláštera

P: *Březinová, H. 1994:* Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu prováděném na základě smlouvy č. 757/94 na lokalitě Praha – Hrad, Jiřské nám., Vikářská ulice – kolem katedrály sv. Víta, archiv ARÚ Praha, čj. 7315/94; *1995:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 684/95; *1996:* Nálezová zpráva o archeologickém výzkumu na lokalitě Praha – Hrad, Jiřské náměstí, Vikářská ulice – kolem katedrály sv. Víta, sv. I–VI, archiv ARÚ Praha, čj. 1926/96

LIT: *Březinová, H. 1995:* Praha 1 – Pražský hrad, Jiřské náměstí, Vikářská ulice, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1992–1994, Pražský sborník historický 28, 216; *1997:* 1004. Praha – Hradčany, obv. Praha 1. Hrad. Jiřské náměstí, Vikářská ulice, kolem katedrály sv. Víta, Výzkumy v Čechách 1993–1995, 192

Obr. 75: Vikářská ulice 1994. Severní obvodová zeď ambitu „kláštera kostela pražského“. Foto P. Chotěbor, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 76: Vikářská ulice 1994. Jižní líc severní zdi ambitu „kláštera kostela pražského“ s dochovanou omítkou. Foto H. Březinová, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1999–2000

A7 B7 C8 D8 E8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9 L10

O: rekonstrukce inženýrských sítí a pokládání nové výdlažby, Jan Frolík

N: zděné pozůstatky „kláštera kostela pražského“ – prozkoumána západní část se spodní partií dveřního ostění hlavního vstupu do budovy, zdivo oddělující ambit od severního křídla; zdivo neznámé románské budovy západně od kláštera; ve střední části ulice základy nerealizované gotické severní věže katedrály; fragmenty gotických staveb před čp. 39 a čp. 37 (dochovaný jeden celý valeně zaklenutý sklep)

P: *Frolík, J. – Maříková-Kubková, J. – Matouš, P. 2000:* Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na základě smlouvy č. 7077/99 na lokalitě Praha – Pražský hrad, Vikářská ulice a Jiřské náměstí. I. a III. etapa předláždění, archiv ARÚ Praha, čj. 9937/00

LIT: *Frolík, J. – Matouš, P. 2003:* Praha 1 – Pražský hrad. Jiřské náměstí a Vikářská ulice, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1999–2000, Pražský sborník historický 32, 299–300

Obr. 77: Vikářská ulice 2000. Severovýchodní roh gotického sklepa s nádržkou na jímání vody. U jímky zlozek náhrobku druhotně užitý jako součást podlahy. Foto P. Matouš, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 78: Vikářská ulice 2000. Celkový pohled od východu. Vchod do křídla „kláštera kostela pražského“ s dochovanými oběma ostěními a pískovcovým prahem. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 80: Vikářská ulice 2000. Vchod do křídla „kláštera kostela pražského“, severní strana vstupu s otvorem pro závoru. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 79: Vikářská ulice 2000. Vnitřní líc jižní obvodové zdi zaniklého gotického sklepa. Vpředu zazděný otvor či výklenek. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 81: Vikářská ulice 2000. Vchod do křídla „kláštera kostela pražského“, severní strana vstupu s kapsou pro závoru a otvorem po dveřním úchytu. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 82: Vikářská ulice 2000. Vchod do křídla „kláštera kostela pražského“ s dochovanými oběma ostěními a pískovcovým prahem. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 83: Vikářská ulice 2000. Vchod do křídla „kláštera kostela pražského“. Pískovcový práh vstupu a konstrukce mladších zaddívek. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 84: Vikářská ulice 2000. Vchod do křídla „kláštera kostela pražského“. Severní strana vstupu, horní dochovaná část s kapsou pro závoru a otvorem po dveřním úchytu. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 85: Vikářská ulice 2000. Vchod do křídla „kláštera kostela pražského“. Severní strana vstupu, dolní dochovaná část s pískovcovým prahem. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 86: Vikářská ulice 2000. Románské zdivo s nárožním pískovcovým kamenem. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 87: Vikářská ulice 2000. Zaniklý valeně klenutý sklep (v popředí) přiložený ke starší románské zdi. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 88: Vikářská ulice 2000. Nerealizovaná severní věž katedrály, průřez západní zdi. Do zdiva vložené točité schodiště s cihlovou obezdívkou. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 89: Vikářská ulice 2000. Nerealizovaná severní věž katedrály, východní zeď se skoseným severovýchodním nárožím. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 90: Vikářská ulice 2000. Nerealizovaná severní věž katedrály, vnitřní pilíř při západní zdi. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 91: Vikářská ulice 2000. Nerealizovaná severní věž katedrály. Cihlová obezdívka točitého schodiště vloženého do západní zdi věže. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 92: Vikářská ulice 2000. Celkový pohled do výkopu od západu přes zdivo základů nerealizované severní věže katedrály. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

VIKÁŘSKÁ ČP. 37, PPČ. 85

1927

J10 K10

L: sklepy ve východním křídle

O: geologické sondy, vrty, Karel Fiala

N: parkánové vrstvy s opukovými kameny, jeden profilovaný kus okenního ostění, zastiženo geologické podloží

P: APH, Osobní fond hradního stavitele K. Fialy (1891–1939); APH, Sběrka nových plánů 10804/1–11

1933

I9 I10

L: sklepy

O: stavební průzkum, Karel Fiala

N: severní zeď sklepů tvoří románská hradba, zjištěna další příčná románská zeď

P: APH, Osobní fond hradního stavitele K. Fialy (1891–1939), č. inv. 49

1957

I10 J10

L: „přední část domu v místech, kde je sklep na uhlí“, dvorní křídlo

O: Ivan Borkovský

N: zděná jímka a mladší kulatá cihlová jímka v těsné blízkosti (může být už ve Vikářské ulici), nálezy ze zděné jímky tvoří převážně stolní keramika (44 zrekonstruovaných nádob), kuchyňské, lékárenské nádoby, torzo skleněné číše s emailovým erbem kanovníka Jiřího Bartholda Pontana z Breitenberka 1595, sada 21 skleněných pohárů s emailovou malbou doplněnou zlacením, datované do konce 16. až první třetiny 17. stol.

P: inventární kniha nálezů (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

LIT: *Blažková, G:* Hmotná kultura Pražského hradu raného novověku ve světle archeologických nálezů, připravovaná disertační práce; *Veselá, J. 2003:* Úvodní zpráva o archeologických nálezech renesančních skel z Pražského hradu, *Historické sklo* 3, 9–19

1959

I10

L: sklepy, sonda u severní zdi sklepa

O: Ivan Borkovský

N: základy románské hradby leží na skále v úrovni 1,65 m od podlahy, původní terén k hradbě je 1,35 m nad úrovní sklepa, v části zdiva použita technika „opus spicatum“; na povrchu skály černý naplavený jíl s opukou

P: deníky vykopávek, sešit 1, 4. XII. 1958–6. II. 1959, sešit 2, 8. VII. 1959–18. III. 1960 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad); *Borkovský, I. 1959:* Hlášení, archiv ARÚ Praha, čj. 1747/59

1966

H10 I10

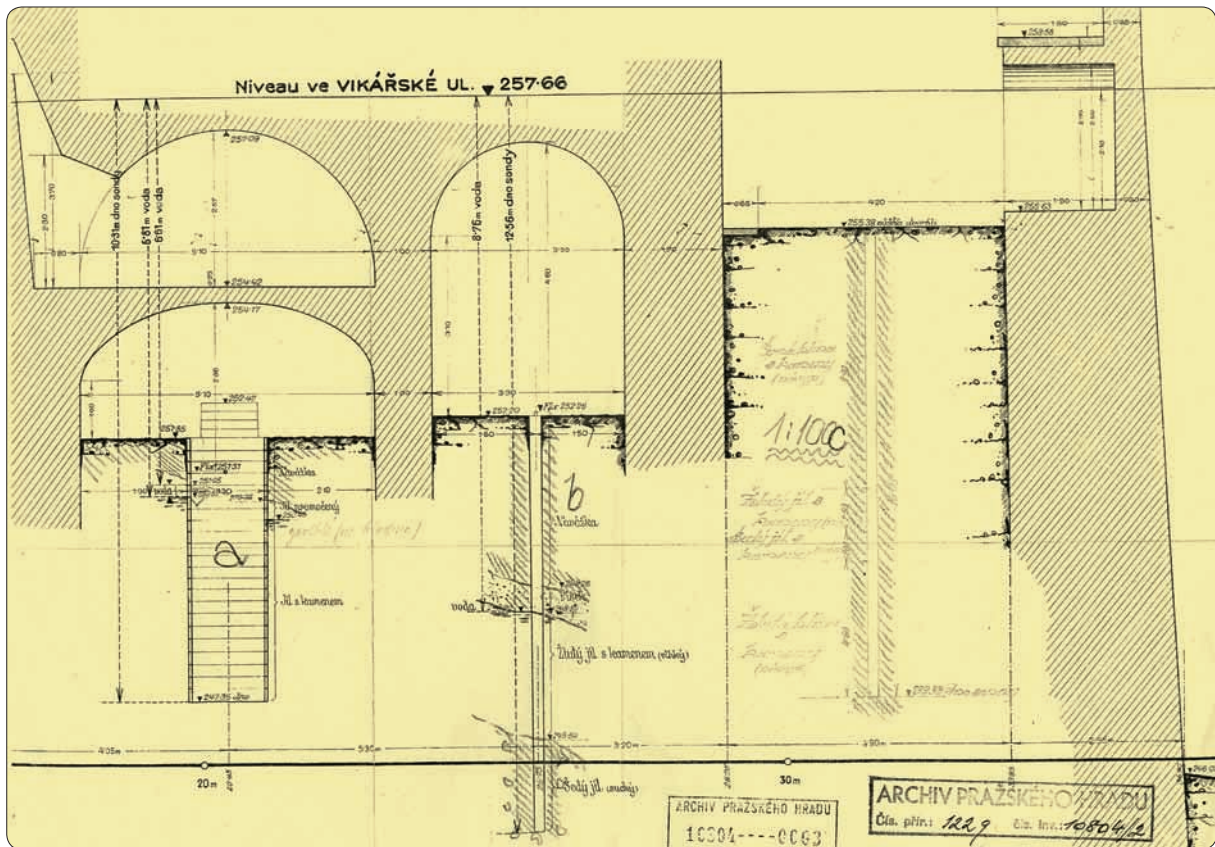
L: západní křídlo

O: Ivan Borkovský

N: těsně pod podlahou relikv románské zdi ukončené křížovým pilířem

P: deníky vykopávek, sešit 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

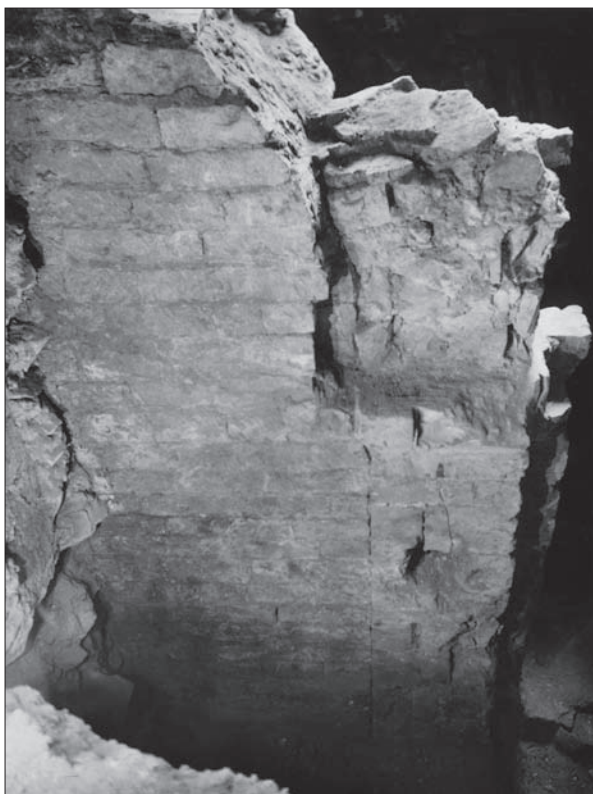
Obr. 93: Čp. 37, východní sklepy 1927. Řez geologickými sondami. APH, Sběrka nových plánů, inv. č. 10804/3.

Obr. 94: Čp. 37, západní sklepy 1959. Vnitřní líc kvádrkové románské hrady, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 95: Čp. 37, západní sklepy 1959. Vnitřní líc kvádrkové románské hrady ve východním oddělení, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 96: Čp. 37, západní křídlo 1966. Románské zdivo s dochovaným křížovým pilířkem (vpravo), součást křídla severně od ambitu „kláštera kostela pražského“, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 97: Čp. 37, západní křídlo 1966. Románské zdivo s dochovaným křížovým pilířkem (vpravo), součást křídla severně od ambitu „kláštera kostela pražského“, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 98: Čp. 37, západní křídlo 1966. Románské zdivo s dochovaným křížovým pilířkem (vpravo), součást křídla severně od ambitu „kláštera kostela pražského“, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 99: Čp. 37, západní křídlo 1966. Románské zdivo s dochovaným křížovým pilířkem (vpravo), součást křídla severně od ambitu „kláštera kostela pražského“. Detail pilířku, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1967

I10

L: průjezd

O: Ivan Borkovský

N: cihlová klenutá pec; románská zeď se sloupy s hlavicí (zazděné podobně jako v západní části domu a rovněž ve sklepě domu čp. 38) interpretovaná jako východní zeď kapitulní síně; severně od sloupu otvor okna

P: deníky vykopávek, sešit 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

Obr. 100: Čp. 37, průjezd 1967. Východní zeď románského křídla severně od ambitu „kláštera kostela pražského“. Detail skoseného ostění okenního otvoru, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 101: Čp. 37, průjezd 1967. Východní zeď románského křídla severně od ambitu „kláštera kostela pražského“. Vnitřní líc s dochovaným sloupkem a náběhem klenby, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 102: Čp. 37, průjezd 1967. Východní zeď románského křídla severně od ambitu „kláštera kostela pražského“. Detail sloupku s náběhem klenby, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 103: Čp. 37, průjezd 1967. Cihlová klenutá pec s kanálkem, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

VIKÁŘSKÁ ČP. 38 , PPČ. 88
1966, 1967

I10

L: sklepy

O: sonda pro kanalizaci, Ivan Borkovský

N: románská hradba 1,4 m mocná z velkých opukových kvádrů, základy obnaženy do hloubky 2 m, dvě řádky zděny technikou „opus spicatum“, hradba sahá až pod strop přízemí; ve východní stěně sklepa příčná románská zeď se sloupkem na jižní straně, zčásti odtržena od hradby 25 cm širokou spárou; 2,75 m západně další románská zeď přizděná k hradbě

P: deníky vykopávek, sešit 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

Obr. 104: Čp. 38, sklepy 1966. Východní čelo sklepa. Kvádrkové zdivo interiéru severního křídla „kláštera kostela pražského“ na styku s románskou hradbou (vlevo), archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 105: Čp. 38, sklepy 1966. Východní čelo sklepa. Kvádrkové zdivo interiéru severního křídla „kláštera kostela pražského“ na styku s románskou hradbou (vlevo), archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 106: Čp. 38, sklepy 1966. Východní čelo sklepa. Kvádrkové zdivo interiéru severního křídla „kláštera kostela pražského“ na styku s románskou hradbou (vlevo). Detailní pohled do sondy v základech, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 107: Čp. 38, sklepy 1966. Východní čelo sklepa. Kvádrkové zdivo interiéru křídla „kláštera kostela pražského“ na styku s románskou hradbou (vlevo). Detailní pohled do sondy v základech, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 108: Čp. 38, sklepy 1966. Východní čelo sklepa. Jižní konec kvádříkového zdiva interiéru severního křídla „kláštera kostela pražského“ s obnaženým jádrem křížového sloupku, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 109: Čp. 38, sklepy 1966. Východní čelo sklepa, současný stav. Foto Geo-cz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 110: Čp. 38, přízemí 1967. Vnitřní líc románské kamenné hradby s vloženým pískovcovým žlabem a částí špalety pozdně gotického okna, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 111: Čp. 38, přízemí 1967. Vnitřní líc románské kamenné hradby s vloženým pískovcovým žlabem a částí špalety pozdně gotického okna, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

VIKÁŘSKÁ ČP. 39–40, PPČ. 89–90

1985

D9 E9

L: sklepy

O: rekonstrukce objektu, prohlubování sklepů o 1 m, Jan Frolík

N: odhalen vnitřní líc románské hradby s několika ústupky; objevena zeď k hradbě připojené románské stavby s reliktem podlahy, datované do 13. stol.

P: *Boháčová, I. 1997:* Nálezová zpráva – Praha–Hrad, Vikářská ul. čp. 39–40. Výzkum 1985, archiv ARÚ Praha, čj. 603/91; *Frolík, J. 1985:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 702/85, 1176/85; *Petříčková, J. 1989:* Osteologický posudek materiálu z lokality Praha – Pražský hrad, Vikářská ul. čp. 39, archiv ARÚ Praha, čj. 463/89

LIT: *Boháčová, I. 1997:* Keramika přelomu raného a vrcholného středověku z prostoru čp. 39 a 40 ve Vikářské ulici na Pražském hradě. *Keramik von der Wende des Frühe- und Hochmittelalters im Raum der Vikariusgasse Nr. 39 und 40 auf der Prager Burg, Archeologické rozhledy 49, 86–102; 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, Vikářská ulice b), in Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, PSH 21, 181–182; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1985 – b) Vikářská čp. 39, *Výzkumy v Čechách 1984–1985, 159; Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Některá zjištění ze záchranného výzkumu v čp. 39 ve Vikářské ulici na Pražském hradě. Some observation on rescue work ayt No. 39, Vikářská Street, Prague Castle, *Castrum Pragense 1, 23–28*

Obr. 112: Sklepy čp. 40, chodba v severní části 1985. Kvádríkové zdivo románské hradby s nikou a částí předzákladu. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 113: Sklepy čp. 40, 1985. Stupňovitý vnitřní líc románské kamenné hradby. Foto J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

VIKÁŘSKÁ ČP. 40, PPČ. 90

1965

D9 E9 F9

L: sklepy

O: Ivan Borkovský

N: románská hradba nakloněná do Jeleního příkopu; v hradbě zapuštěná nika (jímka?, studna?); po východní straně niky kvádríkové zdivo; pod jižními základy sklepa keramika ze 13. stol.; štola východně od výtahu – černá vrstva na 1 m mocné poloze jílu na břidlové skále

P: deníky vykopávek, opisy 1964–1965 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

Obr. 114: Čp. 40, suterén 1965. Zaklenutá nika v románské kvádríkové hradbě s pískovcovým stupněm. Čelní pohled, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 115: Čp. 40, suterén 1965. Vnitřní líc románské kvádríkové hradby se zaklenutou nikou, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 116: Čp. 40, suterén 1965. Zaklenutá nika v románské kvádríkové hradbě s pískovcovým stupněm. Pohled dovnitř na západní ostění niky, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Obr. 117: Čp. 40, suterén 1965. Zaklenutá nika v románské kvádríkové hradbě s pískovcovým stupněm. Pohled na západní ostění niky se zdívem částečně odtrženým a ukloněným k severu do Jeleního příkopu, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1968

D9

L: sklepy v západním křídle

O: Ivan Borkovský

N: severovýchodní nároží gotického domu (3,5 m od románské hradby); pod základy východní zdi přerušené jižní zdi Vikárky asi 1,2 m mocné navážky ze 13.–14. stol. na rostlém jílu

P: deníky vykopávek, sešit 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

1971, 1972

A8

L: místnost vlevo od vstupu

O: hloubení nových sklepů, Tomáš Durdík

N: ve dvou sondách odhaleno románské kvádrkové zdivo se severovýchodním nárožím, na spáru k němu přizděná zeď směřující k románské hradbě (pokračování domu je známé ze severního křídla Hradu – tzv. bývalé lakovny – odkryté výzkumem v r. 1985), zdokumentován vnitřní líc románské hradby

P: *Durdík, T. 1980*: Praha – Hrad, dům čp. 40. Nálezová zpráva o záchranném výzkumu domu čp. 40 na Pražském hradě v letech 1971–1974, archiv ARÚ Praha, čj. 4861/80

LIT: *Durdík, T. 1988*: Záchranný výzkum domu čp. 40 ve Vikářské ulici v letech 1971–1974. Salvage excavations in the house No. 40 at Vikářská Street in 1971–1974, *Castrum Pragense* 1, 191–214; *Durdík, T. – Smetánka, Z. 1975*: 149. Praha 1 – Hradčany, b) Vikářská ul., dům čp. 40, místnost vlevo od vstupu, *Výzkumy v Čechách* 1971, 112; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980*: Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, *Staletá Praha X*, 94–107

1973, 1974

B9

L: vstupní místnost a prostory vpravo od vstupu

O: statická sonda, Tomáš Durdík

N: dokumentován vnitřní líc románské hradby; ve východní stěně sondy zdivo raně gotické s příporou; ve vrstvách destrukce překrývající zaniklou stavbu gotické a románské architektonické články

P: *Durdík, T. 1980*: Praha – Hrad, dům čp. 40. Nálezová zpráva o záchranném výzkumu domu čp. 40 na Pražském hradě v letech 1971–1974, archiv ARÚ Praha, čj. 4861/80; *Peške, L. 1975*: Zpráva o rozboru osteologického materiálu z lokality Praha – Hrad, Vikářská ul. čp. 40, archiv ARÚ Praha, čj. 685/75

LIT: *Durdík, T. 1988*: Záchranný výzkum domu čp. 40 ve Vikářské ulici v letech 1971–1974. Salvage excavations in the house No. 40 at Vikářská Street in 1971–1974, *Castrum Pragense* 1, 191–214; *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1975*: 149. Praha 1 – Hrad c) Vikářská ulice, dům čp. 40, vstupní místnost a prostory vpravo od vstupu, *Výzkumy v Čechách* 1975, 122; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980*: Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, *Staletá Praha X*, 94–107

SEVERNÍ KŘÍDLO, SLÉVÁRNA ČP. 198/IV, PPČ. 91

1965

A9 A10 B9 B10 C9 C10 D10

O: dohled při stavebních úpravách, Ivan Borkovský

N: vladislavská hradba souběžná se severní zdi slévárny

P: deníky vykopávek, opisy 1964–1965 (uložené v ARÚ, na pracovišti Pražský hrad)

Obr. 118: Slévárna 1983. Pozůstatky hradištního opevnění – zbytky vnitřního líce tělesa pravděpodobně celokamenné hradby a značná část její destrukce. Foto I. Boháčová, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1982

A10 B10

L: západní část

O: ražba kolektoru, Jan Frolík

N: novověké parkánové navážky (16. stol. a mladší)

P: *Frolík, J. 1982:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 2824/82; *1983a:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 37/83; *1983b:* Praha 1 – Hrad, Slévárna. Nálezová zpráva o archeologickém materiálu ze Slévárny Pražského hradu, archiv ARÚ Praha, čj. 1660/83

LIT: *Boháčová, I. 1985:* 338. Praha 1 – Hrad 1982 – b) Slévárna čp. 198, Výzkumy v Čechách 1982–1983, 135–136

1983

A8 A9

L: jihozápadní roh slévárny

O: ražba kolektoru, Jan Frolík

N: pozůstatky pece nebo podobného zařízení; vrstvy původního parkánu s keramikou z 13.–15. stol.; úsek románské hradby, v části zdíva použita technika „opus spicatum“, v západní části k ní přizděný opěrák; těleso celokamenné hradby hradištního opevnění, zčásti rozvalené; dosaženo podloží prudce spadajícího do Jeleního příkopu

P: *Boháčová, I. 1983:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 3402/83; *1986:* Praha – Hrad, Slévárna, čp. 198. Nálezová zpráva o záchranném výzkumu v roce 1983, archiv ARÚ Praha, čj. 4030/86; *Frolík, J. 1983:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 3802/83

LIT: *Boháčová, I. 1985:* 338. Praha 1 – Hrad 1983 – b) Slévárna čp. 198, Výzkumy v Čechách 1982–1983, 138; *1988:* Praha 1 – Pražský hrad, Slévárna, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický 21, 179; *2001:* Pražský hrad a jeho nejstarší opevňovací systém. Die Prager Burg und ihre altesten Befestigungssysteme, Mediaevalia archaeologica 3. Pražský hrad a Malá Strana, Praha, 179–301; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchranný výzkum v prostoru bývalé slévárny na Pražském hradě. Salvage excavation in the area of the one-time Foundry at the Prague Castle, Castrum Pragense 1, 29–36

MIHULKA

1930, 1932

E11 E12 F11 F12

L: přízemní místnost (dolní místnost pod bytem kostelníka Svády)

O: vyklízení násypů, Karel Fiala

N: v hloubce 4,7 m pod úrovní tehdejšího násypu šikmý jílový val (průběžný vně podél hradební zdi, urovnaný ve sklonu přirozeného svahu Jeleního příkopu v jílovitých zvětralinách břidličnatého skalního podloží); nad jeho urovnaným povrchem 0,3 m mocná černá vrstva se střepe nepolévaných nádob s nepravidelnou vlnovkou

P: APH, Osobní fond hradního stavitele K. Fialy (1891–1939), č. inv. 41, 208

SEVERNÍ PARKÁN ZA DOMY ČP. 37–39, PPČ. 85–88

1958

G11 H10

L: sonda u Mihulky (ppč. 88), sonda při severní zdi domu čp. 37 (ppč. 85)

O: Ivan Borkovský

N: v sondě u Mihulky v hloubce 1,5 m zastižena starší úroveň povrchu terénu, omítnutý líc zdi Mihulky pokračuje směrem do hloubky; v sondě při čp. 37 do hloubky 2,3 m těženy navážky ze 16. a 17. stol., v základech zdi domu zjištěny klenební pasy – mladší obezdívka románské hradby

P: deníky vykopávek, sešit 1, 4. XII. 1958–6. II. 1959; *Borkovský, I. 1959*: Hlášení, archiv ARÚ Praha, čj. 1747/59

Obr. 119: Severní parkán 1960. Severní líc základového zdiva domu čp. 37 s vynášecími pasy, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

1976, 1977

G10 G11 H10 H11 I11 J11 K11

L: za domy čp. 37–38, ppč. 85, 86, 88

O: záchranná akce v souvislosti se stavebními úpravami parkánu, orientační zjištění, Tomáš Durdík

N: odkryty části vnějšího líce románské hradby (předzáklad z lomového kamene, místy použita technika „opus spicatum“, stavba nebyla založena na skalní podloží, ale do mastné, tmavé, mokré, nejspíše splachové vrstvy s nálezy mladohradištní keramiky); odhaleny dva gotické opěrné pilíře hradby; odtěženy násypy tvořící těleso parkánu 15.–16. stol., ze kterých pocházejí zajímavé nálezy kachlů s husitskými bojovníky či zlomky forem z renesanční hradní slévárny; v čp. 37 zdokumentován vnitřní líc východní zdi severního křídla „kláštera kostela pražského“ odkryté I. Borkovským v r. 1967

LIT: *Durdík, T. 1981a:* 305. Praha 1 – Hrad 1976 b) prostor severního parkánu Pražského hradu, za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1976–1977*, 106; *1981b:* 305. Praha 1 – Hrad 1977 b) prostor severního parkánu Pražského hradu, za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1976–1977*, 107; *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1977:* 175. Praha 1 – Hradčany c) Pražský hrad, severní parkán za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1974*, 156; *1978:* 187. Praha 1 – Hrad a) severní parkán za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1975*, 66; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980:* Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, *Staletá Praha X*, 94–107

KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE

GEOLOGICKÝ A TOPOGRAFICKO-URBANISTICKÝ VÝVOJ AREÁLU

První díl *Archeologického atlasu Pražského hradu* se zabývá prostorem, který je od hmatatelných počátků důležitým duchovním i urbanistickým centrem Hradu. Pro lepší pochopení jednotlivých etap překročíme v této kapitole námi vymezené hranice mapového listu.

GEOLOGICKÝ VÝVOJ A PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ

Pražský hrad tvoří výraznou dominantu na levém břehu Vltavy. Rozprostírá se na protáhlém hřbetu orientovaném ve směru východ – západ s povrchem sklánějícím se k východu. Od jihu uzavírá malostranskou kotlinu a v oblouku se stáčí k vrchu Petřína. Na severní straně je oddělen úzkým, až 30 m hlubokým údolím potoka Brusnice. Představuje přirozeně chráněnou, strategicky situovanou polohu. Architekturou umocněný obraz hradu, který vnímáme dnes, je výsledkem dlouhodobého procesu změn stavebních i terénních. O rekonstrukci původní podoby hradčanského ostrohu se archeologové pokoušejí již několik desetiletí. Opírají se o výpovědi nejen historických a archeologických pramenů, ale také o výsledky přírodovědných analýz.

Přírodní prostředí významně determinovalo charakter a rozsah osídlení na hradčanském ostrohu a určovalo možnosti jeho dalšího vývoje. Nejdůležitějšími faktory ovlivňujícími podobu prvního osídlení bylo nejen geologické složení skalního podkladu, charakter půd a pokryvných útvarů, ale především morfologie terénu či dostupnost vodních nebo surovinových zdrojů.

Skalní podklad hradčanského hřbetu tvoří staropaleozoické horniny – velmi odolné křemence, droby a pískovce prostřídáné vrstvami břidlic (letenské souvrství ordoviku). Na temeni ostrohu – na III. hradním nádvoří a ve východní části Jiřského náměstí – vystupují až k současnému povrchu terénu v úrovni 75 m nad hladinou Vltavy. Základní morfologický tvar – hradčanský strukturní hřbet – se zformoval během zvětrávacích pochodů v třetihorách a čtvrtohorách mezi Vltavou a jejími dvěma levostrannými přítoky – dnes zaniklým Malostranským potokem a Brusnicí. Denudačně erozní procesy způsobily odnos zvětralých hornin skalního podloží z vrcholových částí, gravitační eroze přispěla k rozbrázdění reliéfu na svazích hřbetu. Transport a ukládání zvětralého materiálu daly vznik akumulacím pokryvných útvarů, které postupně zaplňovaly opakovaně obnovované terénní nerovnosti a podílely se na celkovém vyhlazení reliéfu. Nejvýrazněji se uplatnily především svahové sedimenty, které pokrývají skalní podklad na skloněných plochách a úpatích svahů a prostupují všechny typy kvartérních uloženin včetně antropogenních. Ve východní části hradu mezi Domem dětí a Černou věží se dochoval relikv pleistocénních terasových uloženin Vltavy (písky a štěrkopísky). Eolické sprašové sedimenty tvoří významnější akumulace na severním svahu Jeleního příkopu, na hradčanském ostrohu jejich výskyt zmiňovaly starší prameny i na jižním svahu příkopu a nad terasovými akumulacemi ve východní části hradu. Sprašové série jsou důležité pro stratigrafii čtvrtohor, neboť v sobě uzavírají fosilní půdy, jako je tomu např. u Míčovny Pražského hradu. Velmi často spraše obsahují ostatky pleistocénní fauny, což dokládají i nálezy z okolí Pražského hradu. Údolí Brusnice je vyplněno holocenními náplavy.

V počátcích osídlení hradčanského ostrohu byla konfigurace terénu zvláště podmiňující pro vymezení rozsahu využívané plochy a organizaci jejího vnitřního prostoru (zejména průběh opevnění a komunikací, rozmístění zástavby). Jak vypovídá rekonstruovaný model původního reliéfu ostrohu (*Herichová 2009*; výsek viz mapa 3), lokalita nebyla k založení osídlení příliš vhodná. Vyvýšený hřbet rozdělovala na dva bloky příčná brázda predisponovaná tektonickou poruchou. V literatuře se pro ni

vžilo pojmenování „rokle“. Východní část hradčanského hřbetu byla velmi úzká a svažitá s ukloněnou plošinkou v místech, kde se dochoval relikt vltavské terasy. Západní část ostrohu byla širší a poměrně plochá. Skalní podloží v minulosti vystupovalo na temeni hřbetu v podobě morfologických vyvýšenin, či dokonce skalních výchozů. Takovými místy byl prostor dnešního Jiřského náměstí nebo plocha jihozápadně od bývalého probošství na III. nádvoří, kam bývá v literatuře situován pahorek „Žiži“ (*Borkovský 1949, 1954, 1956*). Svahy hřbetu byly v obou částech členité, zbrázděné roklemi či mělkými erozními rýhami. Dělicí brázda zešíroka zasahovala do ostrohu od jihu z Malé Strany ve východní části dnešního III. nádvoří. Morfologii jejích stěn podrobně neznáme, víme však, že pod temenem pravděpodobně vyvěral pramen podzemní vody, na západním svahu se mohla voda dokonce zadržovat v mělké pánvi. Hranu brázdy respektují nejstarší cesty a linie fortifikace, s dalším rozvojem osídlení v postupně se zaplňujícím prostoru opevněného hradu se však „rokle“ stávala komunikační bariérou. Proto byla postupně zazemňována, v 11. století byla zcela zavezena. Na východní straně Hradčanského náměstí byla po dlouhou dobu předpokládána (poprvé *Borkovský 1953*) existence přirozené rokly v místech doloženého obranného příkopu. Její průběh však dosud nebyl dostatečně spolehlivě ověřen. Se založením trvalého sídla na hradčanském ostrohu jsou spojeny první velké zásahy do přírodního prostředí, zejména do morfologie terénu. První obyvatelé přirozený reliéf maximálně účelně využili, později si osídlenou plochu postupně upravovali a přizpůsobovali svým potřebám. Za více než 1000letou dobu historie Pražského hradu došlo ke snížení terénů ve vrcholové části ostrohu a nivelizaci osídlené plochy, tedy vyplnění všech nerovností. Na svazích se ukládaly navážky, přičemž se současně rozšiřovala využívaná plocha. Mocnost navážek na některých místech přesahuje 16 m.

Mapovaný prostor zaujímá nejvyšší partii hradčanského hřbetu v centrální části dnešního hradu. Jako prvnímú z nejdůležitějších míst mu byla věnována pozornost při rekonstrukci modelu původního georeliéfu (*Herichová 1996*). Současný nivelizovaný povrch nezastavěné plochy kolem katedrály sv. Víta zcela zastírá původní konfiguraci terénu. Na základě zjištění z archeologických odkryvů a geologických sond však víme, že na počátku raného středověku bylo temeno ostrohu stále ještě morfologicky výrazné, místy mohlo být tvořené skalními výchozy. Osa hřbetu probíhala šikmo od západojihozápadu k východoseverovýchodu, přibližně od budovy dnešního probošství čp. 48, přes Svatováclavskou kapli a na Jiřském náměstí vycházela zhruba v jižní polovině chóru katedrály sv. Víta. Příčná „rokle“ přetínala hřbet zhruba v místech „Zlaté brány“, patrně formou nehlubokého sedla. Úzký svažitý pás terénu na severní straně hřbetu byl omezen hranou Jeleního příkopu, která vedla přibližně mezi dnešní průčelní frontou domů ve Vikářské ulici a současnými hradbami. Za ní se terén prudce skláněl k severu. K jihu, do malostranské kotliny exponovaný svah hřbetu byl modelovaný především tzv. „roklí“, která byla zřejmě komunikačním, zejména však pohledovým koridorem v širokém rádiu od jihozápadu k východjihovýchodu. Otevřená brázda předělující hřbet zásadním způsobem ovlivnila organizaci vnitřního prostoru sídelního areálu. Vyvýšené polohy západně a východně³ „rokly“ se poměrně ostře vyjímaly v pohledu od jižní strany. Idea, že „rokle“ vymezovala západní hranici první osídlené plochy, se objevuje dokonce v geologickém posudku (*Purkyně – Hynie 1930*)⁴.

Jako přirozené zdroje vody – kromě vzdálenějších povrchových toků – mohly sloužit vývěry spodních vod na svazích ostrohu, zvláště v erozních rýhách. Podzemní vody se vyskytují ve dvou horizontech. Spodní je vázán na puklinový systém hornin skalního podkladu se směrem proudění k jihovýchodu. Pro oběh vod jsou nejpříznivější rozpukané křemité horniny. Při úklonu skalních vrstev k jihu se na severním svahu nepředpokládaly žádné studně. Vydatnější přítok spodních vod je

³ O „zvýšené skalce“, na které stál první kostel sv. Václava, kde „skála z hloubky srázně vystupuje...as pod 45°“, píše K. Fiala (APH, Osobní fond stavitele K. Fialy 1891 – 1939, č. inv. 145).

⁴ „Z východní strany hlavní deprese se prostíral hřbet sice nižší, ale formy ostřejší a jistě okolnost, že byl hlubokou depresí přirozeně chráněn od západu, přispěla při volbě tohoto místa na první sídliště.“

na jižním svahu, zvláště ve větších hloubkách. Svrchní obzor podzemní vody sycený infiltrovanými srážkami je vázaný na bázi násypů a navážek. Vrcholová linie skalního hřbetu je rozvodím pro spodní vody pokryvných útvarů. Místně mohou podzemní vody vytvářet napjatou hladinu pod nepropustnými jílovitými vrstvami eluví a svahových sedimentů. Režim proudění spodních vod byl ovlivňován stavebními pracemi spojenými s rozsáhlými zemními zásahy (budování opevňovacích příkopů a zakládání staveb, jímání spodní vody ve studních).

Přirozené vývěry podzemní vody v mapovaném prostoru lze předpokládat především v morfoloicky výrazné příčné „rokli“ a velice pravděpodobně se tam v minulosti také objevovaly. Archeologicky doložené jímání vody máme z okraje východní kry hradního hřbetu. V roce 1926 byla na III. hradním nádvoří objevena studánka (nazývána „svatováclavská“) vyhloubená ve skále na východním svahu „rokle“. Nacházela se těsně na jih od rotundy sv. Václava a dosahovala hloubky 263 cm od okraje přečnávající obezdívky (Borkovský 1969, 56). Sbírala jen svrchní vody, proto byla málo vydatná.

Během archeologického výzkumu ve Vikářské ulici v roce 2000 byl odkryt sklepní prostor přimknutý k základům katedrály – pokračování západních sklepů v čp. 37. Do valounkové podlahy mírně skloněné k severu a východu byla 62 cm zahloubena obdélníková jímací nádržka. 40 cm ode dna jímky se nacházel přepad, z něhož vytékal nevydatný pramen. Sbíral pravděpodobně infiltrační vodu stékající po ukloněných jílovitých zvětralinách. Není vyloučené, že pramen mohl představovat otevřený zdroj vody, který byl později pojat do sklepního prostoru (Cílek – Korba – Majer 2009).⁵ V úvahu je třeba vzít i možné odvodnění základů katedrály.

Znalost geologické stavby a hydrogeologických poměrů můžeme využít pro posouzení únosnosti základových půd historických staveb a stability svahů v minulosti. Únosný geologický podklad stavbám stojícím na temeni hřbetu tvoří horniny letenských vrstev v různém stupni zvětrání. Svahové sedimenty – ulehle a většinou nepropustné jílovitokamenité zeminy – jsou také ještě poměrně stabilní. Na vrcholu hřbetu pokrývají v tenké vrstvě skalní podloží, na severním svahu dosahují mocnosti až 6 m. Zatímco rotunda a bazilika sv. Víta byly založeny poměrně mělce do pevných hornin, katedrála má osu výrazně posunutou k severu, kde jsou podmínky komplikovanější. Severní zeď chrámu musela překlenout zazemněnou příčnou „rokli“, proto jsou základy transeptu založeny o 3 m níže než ostatní části stavby. Přesto nedosahují povrchu pevných hornin.

Pro stavby založené na severním svahu hřbetu je nejdůležitějším faktorem hydrogeologie podloží. Prosakující povrchové vody jsou odvodňovány samostatně, v závislosti na morfologii terénu. Hromadí a zadržují se na nepropustných jílovitých svahových sedimentech a způsobují jejich rozbředavost. Na rozkolísanou hladinu tohoto horizontu naráželi dělníci během zemních prací při dostavbě katedrály. Poměrně častý výron vod vyvolal dokonce představu, že pod katedrálou se nachází jezero podzemní vody⁶. Jinak poměrně stabilní ulehle svahoviny rozmáčením ztrácejí únosnost. Zcela neúnosné jsou pak navážky tvořící nejsvrchnější vrstvu terénu, zvláště jsou-li nasycené vodou.

Nejhlouběji založenými objekty na severním svahu hradního ostrohu jsou hradební zdi. Údaje o základové spáře románské hradby lze v písemných pramenech najít vzácně. V západních sklepech čp. 37 je položena na zvětralé horniny skalního podkladu⁷, naproti tomu úsek za čp. 39 – polohou nad severní větví příčné „rokle“ – do „mastné, tmavé, mokré, nejspíše splachové vrstvy“ (Smetánka – Durdík – Hrdlička 1980). Románské hradby byly budovány do svahu o sklonu ca 20°. Lokálně mohly sledovat vrstevnici, čímž je možné vysvětlit jejich nepatrné vychýlení dovnitř hradu v místech zmiňované „rokle“. Stabilita hradby a k ní přiléhajících staveb byla pravděpodobně z důvodů podmáčení podloží

⁵ Uvažuje i o využívání v pravěku.

⁶ R. Janota 1933, APH, Nová sbírka plánů, 11608/67–71

⁷ I. Borkovský, deníky vykopávek, sešit 1 (4. XII. 1958-6. II. 1959), sešit 2 (8. VII. 1959-18. III. 1960)

opakovaně narušována v historických dobách. Nejstarší písemné zmínky o sjetí svahu do Jeleního příkopu s katastrofickými důsledky jsou připisované k roku 1281.⁸ Odtržení románské hradby od terénu a její vyklonění k severu bylo na několika místech dokumentováno v domech ve Vikářské ulici (*Boháčová 1991; Durdík 1980; Muk – Vilímková 1965*). Dvě rozevřené spáry 3–5 cm široké porušující klenbu gotického sklepa s jímkou byly objeveny dokonce ve východní části Vikářské ulice (*Cílek – Korba – Majer 2009*). Ke sjíždění zdiva do Jeleního příkopu přispěl i boční tlak navezených zemin opřených k vnitřnímu líci opevnění. Sanace byla v tomto úseku severních hradeb ještě ve středověku řešena budováním vnějších opěrných zdí a pilířů, doložených archeologickým i stavebně-historickým průzkumem (*Muk – Vilímková 1965; Smetánka – Durdík – Hrdlička 1980*).

O složení vegetace pokrývající hradčanský hřbet vypovídají paleobotanické analýzy vzorků uloženin jak geologického, tak i antropogenního původu. Skalní temeno bývalo pravděpodobně holé. K jihu exponovaný svah zarůstal teplomilnými křovinami, naopak úpatí severního svahu v údolí Brusnice bylo porostlé stinným bukojedlovým lesem s přimíseným tiselem.

Okolí hradu nabízelo také možnosti získávat některé nerostné suroviny. Byly využívány železné rudy z rudního obzoru na bázi vinického souvrství vyskytující se na jižních svazích hradčanského hřbetu. Zpracování suroviny dokládají železářské objekty z 9. a 10. stol. a objevený výchoz železné rudy. Stavební kámen (opuky) se nacházel na Petříně. Diabas ze žil na svahu Petřína se používal na obklady ohnišť a pecí. Říční valouny z terasových akumulací se vybíraly jako materiál do dlažeb. Není vyloučeno, že říční písky se místně využívaly jako přísada do malt. Spraše z hradu a jeho okolí sloužily jako cihlářská surovina.

POČÁTKY A URBANISTICKÉ JÁDRO PRAŽSKÉHO HRADU (9.–10. STOLETÍ)

Dnes jasně artikulovaný prostor gotické a novogotické katedrály sv. Víta, Vikářské ulice a domů přiléhajících k severní hradbě prodělal od svých počátků několik radikálních změn. Rekonstrukce původního georeliéfu tohoto prostranství je základním východiskem pro poznání urbanistických proměn jeho osídlení. Na Pražském hradě s tisíciletým dynamickým stavebním vývojem, který přinášel velké přesuny terénu a kumulace monumentálních staveb, bylo poznání původní podoby hradčanského hřbetu dlouhodobým procesem. Předkládáme vám na tomto místě první detailní nasazení nejstarších architektur na historický terén, primárně v námi zkoumané oblasti, ale s jistým přesahem za její okraj, protože přináší překvapivé poznatky pro počátky Pražského hradu celkově.⁹

Východiskem pro osídlení prostoru v nejbližším okolí dnešní katedrály sv. Víta byly dvě vyvýšené části hradčanského hřbetu. Západní – nepravidelného tvaru, na východním okraji široká asi 40–50 metrů – pokračovala a rozevírala se směrem k západu. Východní část tvořil protáhlý ostrý hřbet (na temeni široký 10–15 m, dlouhý 80–100 m). Obě kry byly od sebe oddělené roklí na ose sever – jih. Nejstarší osídlení (*Frolík 2000*) a pohřebiště (*Tomková – Frolík 2007*) s hrobem bojovníka (a připomeňme, že spojované i s původním kultovním centrem) se nachází na západní vyvýšenině. Zdá se, že východní vyvýšenina, jejíž terén byl ještě zkomplikován výchozy skalního

⁸ FRB II, str. 419, následkem dešťů došlo ke zřícení severní hradební zdi podemleté vodou a poškození severního křídla klauzury.

⁹ Počátky Pražského hradu jako téma bezprostředně se vážící k počátkům českých dějin jsou často předmětem odborné diskuse (*Třeštík 1983b; Boháčová, I. – Frolík, J. 1991; Třeštík 1992; Tomková 1997; Frolík 2000; Boháčová 2001*), její argumentace je ale založena na nálezech většinou z jiných částí hradu a na interpretaci písemných pramenů. V naší práci vycházíme z jiného druhu pramenů, primárně se zabýváme územím, které doposud nemohlo být detailněji diskutováno, a proto se nebudeme, s ohledem na potřeby atlasu, vyjadřovat k jednotlivým koncepcím. Stejně tak v této chvíli nebereme v potaz stopy nejstaršího opevnění, které okrajově zasahují do námi zkoumaného území a také díky záchranným výzkumům posledních let budou předmětem nového zpracování.

podloží, nebyla v samotných počátcích osídlena. Změna nastává až na přelomu 10. a 20. let 10. století, kdy téměř na jejím východním okraji kníže Vratislav (915–921) založil baziliku sv. Jiří (*Frolík et al. 2000*, 94–144). O dalších několik let později nechal kníže Václav vybudovat rotundu pro ostatky sv. Víta a ke světcově počtě na západním konci východní ostrožny při okraji rokle. Poloha obou církevních staveb pravděpodobně dimenzuje původní urbanistické jádro přemyslovského hradu. Nedávno byla vyslovena hypotéza, že po snížení skalního hřbetu, v prostoru mezi oběma kostely, byla vybudována i nejstarší stavební fáze knížecího paláce.¹⁰ V blízkosti jak rotundy sv. Víta, tak předpokládaného paláce je znám pramen vody, tzv. svatováclavská studánka. Vznikla tak poměrně uzavřená sídelní jednotka mezi dvěma kostely a se zdrojem vody (*Borkovský 1969*, 56).¹¹ Rotunda sv. Víta nebyla postavena na nejvyšším místě východní ostrožny, jak by se u takového typu stavby dalo očekávat, ale níže, v jihozápadním svahu. Příčinou této volby mohla být početná zástavba na vyvýšenině. Domníváme se ale, že pravým důvodem byl fakt, že díky široce se rozevírající rokli byla takto dobře viditelná především z prostoru Malé Strany, kde se v té době nacházelo centrum sídelní aglomerace. Vizuální kontakt s městem si udržely i další stavební fáze svatovítského kostela.

VZNIK CÍRKEVNÍCH INSTITUCÍ A POČÁTEK NOVÉHO ROZVRŽENÍ STAVEB (CCA 970–1060)

Zdá se, že poměr sil se mění po polovině 10. století. V roce 972–973 bylo založeno pražské biskupství; biskupským kostelem se stala rotunda sv. Víta. Je velmi pravděpodobné, že hned v té době byl biskupovi vymezen prostor pro vystavění sídla, nejprve dřevěného, později kamenného, s kaplí sv. Mořice. Stalo se tak v místě západní vyvýšené plochy, nedaleko pohřebiště s hrobem bojovníka. Je otázkou, do jaké míry byla jeho tradice stále živá a jaké byly skutečné důvody k založení biskupského sídla v tomto místě. Vznikla tak totiž jižní i západní limita budoucího biskupského areálu, z čehož vyplývá několik závažných skutečností. Protože vzdálenost ke kostelu sv. Víta činila asi 60–80 m a cesta by měla překonávat rokli, je pravděpodobné, že již byla, alespoň zde, na vrcholu, zasypána a v komunikaci nečinila větší překážku. Vyrovnání terénu zároveň připouští existenci pohřebiště, na němž, v těsném, snad západním sousedství rotundy, bude ve 30. letech 11. století vybudována kaple nad hrobem sv. Vojtěcha. A v neposlední řadě nás poměrně velká vzdálenost biskupského domu od kostela přivádí k úvaze, zda se již v 70. letech 10. století nepočítalo s výstavbou většího, longitudinálního, biskupského kostela, k níž nedošlo.

Na východě, severně od baziliky sv. Jiří, nově přibývá klášter benediktinek. Zdá se, jako by prostor, který se v průběhu 11. století stane duchovním centrem země, byl vymezen už takto časně.

ROMÁNSKÝ BISKUPSKÝ AREÁL (CCA 1060–1380/90)

Další velká změna nastává po roce 1060, kdy začala být rotunda sv. Víta nahrazována dvouchórovou trojloďnou bazilikou. Monumentální bazilika na východní straně navazuje stavebně i liturgicky na

¹⁰ První knížecí palác je sem situován od konce 90. let, kdy byl při výzkumu na Jiřském náměstí, v těsné blízkosti dnešních základů katedrály a jižně od zaniklé románské chodby, objeven objekt s fragmenty malt s otisky prutů, jaké jsou známy z velkomoravských lokalit (autorem této hypotézy je J. Frolík). Soubor fragmentů prochází v této chvíli zpracováním, odpověď na tuto otázku přinese zpracování výzkumu na Jiřském náměstí.

¹¹ Tento fakt je poměrně zajímavý i pro interpretaci ostatních starobylých částí hradu. Zdá se, že nejstarší osídlení, známé především z úpatí a západní části hradu, mělo za svou kultovní dominantu vyvýšeninu s vrcholem v prostoru dnešního monolitu, mezi tuto vyvýšeninu a osídlení byl vsazen kostel Panny Marie. Až o něco později byl na východní kře založen kostel sv. Jiří a stal se základem budoucího přemyslovského hradu, který se postupně rozšířil na západ a překryl starší prvky. Monumentalita spojená s kultem ale zůstala hlavní vlastností hradního ostrohu. Tuto hypotézu uvádíme jen v předběžné podobě, považovali jsme ale za zajímavé ji i v tomto stavu předložit k diskusi.

svatovítskou rotundu, překračuje rokli a na západní straně se dotýká vrcholu západní vyvýšené plochy, kde je jejím limitem biskupský areál. Konfigurace prostoru – západní plošina je významně širší – je nejspíše i důvodem, proč se stavitelé rozhodli pro transept na této straně. Hlavní portál baziliky byl vybudován nad středem široce se rozevírající rokly, takže při předpokládané výši zástavby na jižním svahu musel být dobře viditelný z města. Rokle tak trochu působí jako nálevka přivádějící zraky věřících k hlavnímu vstupu.¹² Na sever od baziliky až k severní hradbě je pak vymezen prostor náležející kapitulnímu domu, který se v průběhu 12. a 13. století zaplnil románskými a raně gotickými stavbami a kaplemi. Pokud se ještě jednou podíváme mimo náš mapový list, zjišťujeme, že knížecí palác se odstěhoval po svahu na jih a komplex baziliky sv. Víta byl ve 12. století propojen s komplexem baziliky sv. Jiří kamennou chodbou. Zdá se, že kolem roku 1100 nebo brzy po té je alespoň na tři staletí rozhodnuto o členění prostoru hradu na světskou a církevní sféru.

Zadíváme-li se na vrstevnicový plán, je nápadné, že v průběhu 11. století zabral církevní areál s biskupským palácem, románskou svatovítskou bazilikou, kapitulním domem a klášterem sv. Jiří většinu vyvýšené rovné plochy. Přinejmenším obě románské baziliky tedy byly dominantami celého vltavského údolí. Zdá se, že kultovní akcent vrcholu nad Vltavou měl nadále převažovat.

ZÁNIK ROMÁNSKÉHO BISKUPSKÉHO AREÁLU, STAVBA GOTICKÉ KATEDRÁLY

Velký zásah do podoby hradu přinesla polovina 14. století. V roce 1344 byla zahájena stavba gotické katedrály podle francouzských vzorů. Většina románského biskupského areálu včetně baziliky samé musela ustoupit. Stavba začala východně baziliky, na základě průzkumu staré královské hrobky se můžeme domnívat, že i s částečným využitím starších zdí (viz *str.* 75–78).

Koncepce areálu se ale radikálně změnila. Jako jediný zůstal na svém místě dům biskupa. Východní část baziliky byla odbourávána a za neustálého provozu postupně nahrazována novými částmi. Do přerušení stavby na počátku 15. století byl dokončen vysoký chór, chórové kaple, kaple sv. Václava, hlavní vstup¹³ a z větší části i velká věž na jižní straně a stará sakristie na severní straně. Je velmi pravděpodobné, že západní část baziliky, i když se jednalo již jen o kryptu sv. Martina a severní věž, byla stále ještě v provozu. U severní věže se domníváme, že definitivně ustoupila až požáru v roce 1541. Katedrála postupně pohltila nejen většinu románské baziliky, ale i celý ambit kapitulního domu, jehož severní linie se shoduje se severní linií katedrály. Ambiciózní stavba nebyla dokončena, ačkoli byla rozvržena podoba západního trojlodí, ovšem novostavba chóru byla ještě za života Petra Parléře uzavřena zdí a prostor západně od ní se dostal do urbanistických komplikací. Do nedostavěné střední lodi byl přenesen hrob sv. Vojtěcha a nad ním vystavěna kaple, kolem které se vzápětí začalo pohřbívat. V 90. letech 14. století byla také zahájena stavba trojlodí, které zůstalo nedokončené. Pokusy o dostavbu se ještě několikrát opakovaly. Důstojnější podoby se pak tomuto prostoru dostalo za vlády Rudolfa II., kdy Ullrico Aostali vystavěl nad hrobem renesanční kapli.

Zásadní změna v urbanistické dispozici nastala i pro prostor u severní hradby. Výstavbou katedrály přišla kapitula o reprezentativní sídlo, které nahradila řada domů přímo na hradě – podél Jiřské ulice. Šlo o objekty počínající kostelem Všech svatých asi v celé rozloze pozdějšího

¹² V literatuře je velmi diskutovaná otázka nejstarších cest, je velmi pravděpodobné, že jedna z nich vedla v nejstarších dobách právě rokli a mířila k západní vyvýšenině s pohřebištěm a hrobem bojovníka. Zdá se, že na ni alespoň vizuální komunikaci navazuje právě hlavní portál baziliky. Tato otázka bude ale řešena až na příslušných mapových listech.

¹³ Který byl postaven ve stejném místě jako v románské bazilice a při stavu terénů na jižním svahu vykazoval stejné vlastnosti vizuální komunikace s městem.

Rožmberského paláce na Hradčanech darované přímo Karlem IV. Jak vypadala zástavba po zániku kostela, ovšem nevíme. Poměrně rychle ale asi vznikla uliční čára – z této zástavby je dochován jediný fragment – suterén pod západní částí domu čp. 37, který ukazuje na zástavbu o malinko hlubší, než je současné přízemí. Je zajímavé, že hned v roce 1396 je právě na místě dnešního čp. 37 zmiňovaný dům pánů z Rožmberka; zdá se, že kapitulní majetky začali velmi rychle dostávat i majitelé mimo církev. Celkově se historiografie shoduje, že na místě kapitulního domu vznikla, až na výjimky, v období do husitských válek, i vzhledem ke stavbě katedrály, jen provizorní zástavba. Po husitských válkách z ní zbylo jen velmi málo. Podle seznamu z roku 1486 vlastnila svatovítská kapitula všechny domy při západní a severní hradební zdi od Bílé věže počínajíc, u kláštera sv. Jiří končíc s výjimkou domu Holických ze Šternberka (čp. 34); dům pánů z Rožmberka byl vykoupen zpět v roce 1483. Kapitula vlastnila velký počet nemovitostí, ale jejich stav byl neutěšený, část byla v troskách a část byla zapůjčena různým osobám za nějakou protislužbu. Kapitula sama obývala dům proboštský, děkanský, vikářský a s ním sousedící dům kazatele Modla u bývalého domu Rožmberského. Během 16. století byla většina domů prodána nebo o ně kapitula přišla jinak. Se změnou majitelů docházelo i k dalším stavebním změnám. Dnešní podoba vznikla v 17.–18. století.

LITERATURA:

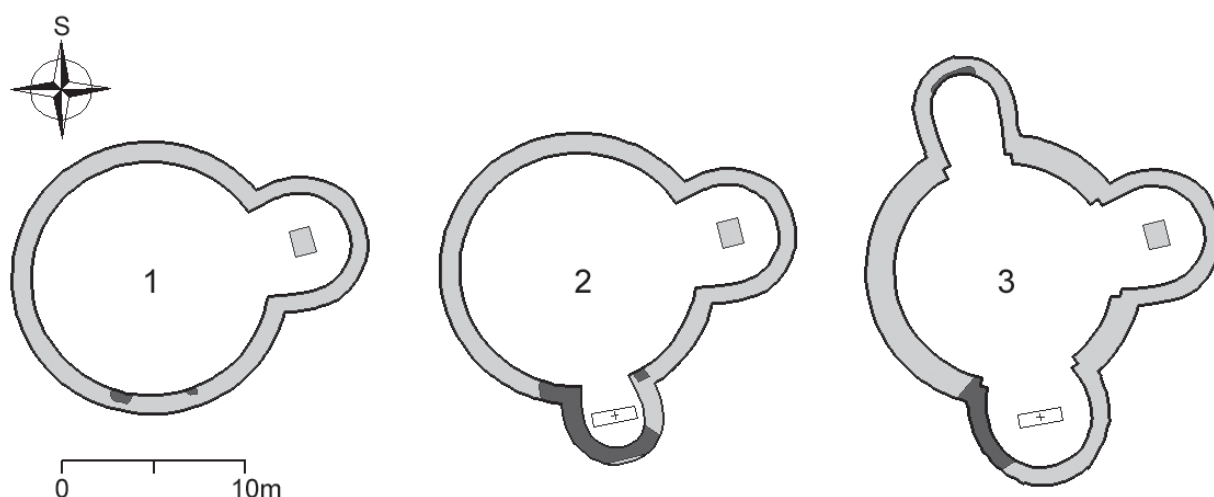
- Boháčová, I. – Frolík, J. 1991: Nové archeologické prameny a počátky Pražského hradu, Archeologické rozhledy XLIII, 562–576*
- Boháčová, I. 1991: Nálezová zpráva – Praha Hrad, Vikářská ul. čp. 39-40. Výzkum 1985, archiv ARÚ Praha čj. 603/91*
- Boháčová, I. 1997: Pražský hrad v období velkomoravském. (Die Prager Burg in Großmährischer Zeit), in Marsina, R. – Ruttkay, A. (Hrsg.), Svätopluk 894–1994. Nitra, 33–40*
- Boháčová, I. 2001: Pražský hrad a jeho nejstarší opeňovací systémy, Mediaevalia archaeologica 3, 179–301*
- Borkovský, I. 1949: O počátcích Pražského hradu a o nejstarším kostele v Praze, Praha*
- Borkovský, I. 1953: Kostel Panny Marie na Pražském hradě, Památky archeologické, XLIV, 129–200*
- Borkovský, I. 1954: Poloha kopce „Žiži“ na Pražském hradě, Čas. Spol. přátel starožitností 62, 15–21*
- Borkovský, I. 1956: Rekonstrukce Pražského hradu na sklonku desátého století, Archeologické rozhledy VIII, 1, 32, 49–52, 67*
- Borkovský, I. 1960: K otázce nejstarších kostelů na Pražském hradě – Zur Frage der ältesten Kirchen auf der Prager Burg, Památky archeologické LI, 333–387*
- Borkovský, I. 1969: Pražský hrad v době přemyslovských knížat, Praha*
- Castrum Pragense 1. Praha 1988*
- Castrum Pragense 2. Praha 1999*
- Cílek, V. – Korba, M. – Majer, M. 2009: Podzemní Praha, Eminent*
- Durdík, T. 1980: Praha – Hrad, dům čp. 40. Nálezová zpráva o záchranném výzkumu domu čp. 40 na Pražském hradě v letech 1971–1974, archiv ARÚ Praha čj. 4861/80*
- Fiala, K. 1933: Hrad pražský v době románské, Praha, Společnost přátel starožitností*
- Frolík, J. – Maříková-Kubková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 2000: Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů. (Die ältesten Kirchenbauten der Prager Burg aufgrund der archäologischen Quellen.), Castrum Pragense 3, Praha*
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 1997: Archeologie na Pražském hradě, Praha, Litomyšl 1997*
- Frolík, J. 1994: Prague Castle and Its Hinterland. Comments of Its Beginnings and Initial Development, in 25 Years of archaeological research in Bohemia, Praha, 158–162*
- Herichová, I. 1996: Rekonstrukce původního reliéfu jižního svahu v centrální části Pražského hradu – The reconstructed relief of the Southern Slope in the Central Part of Prague Castle, Archaeologica Pragensia 12, 339–345*
- Herichová, I. 2009: Přírodní prostředí Pražského hradu, Historická revue I/2009, 30–31*
- Hrdlička, L. 1997: K výpovědi stratigrafického vývoje Pražského hradu – Zur Aussagekraft der stratigraphischen Entwicklung der Prager Burg, Archeologické rozhledy IL, 649–662*
- Kos, J. 1965: Stavební a základové poměry chrámu sv. Víta na Pražském hradě, in Kos, J. 1967: Geologické poměry Pražského hradu, APH, Nová sbírka plánů, 11608/114–212*
- Libal, D. – Zahradník, P. 1999: Katedrála sv. Víta na Pražském hradě, Praha*

- Muk, J. – Vítimková, M. 1965:* Pražský hrad, Domy ve Vikářské ulici, čp. 34–41, SÚRPMO, textová část
- Muk, J. 1964/65:* Pražský hrad, dokumentace historických nálezů v domech č.p. 39, 40, 198–IV, odkrytých při rekonstrukci v letech 1964/65, APH 9/1,7,10, APH 10
- Muk, J. 1971:* Pražský hrad, dokumentace historických nálezů v domě č. 198/IV odkrytých při výkopech v roce 1971, SÚRPMO 1971, APH 11
- Podlaha, A. – Fiala, K. 1909:* Bývalý dům metropolitní kapituly na Hradě pražském, Památky archeologické XXIII, 397–414
- Purkyně, C. – Hynie, O. 1930:* Posudek o geologickém složení hradčanského ostrohu v oblasti Pražského hradu se zřetelem na příčiny podmáčení základů zdiva, nepubl. zpráva, archiv České geologické služby, P 2103
- Tomek, W. W. 1855:* Dějepis města Prahy I, 1. vydání
- Tomek, W. W. 1867:* Příběhy stavby kostela sv. Víta na hradě Pražském, Památky. Časopis Musea království Českého pro dějepis hlavně český, 49–61
- Tomek, W. W. 1871:* Dějepis města Prahy II, 1. vydání
- Tomek, W. W. 1872:* Základy místopisu pražského III, IV, V, Praha
- Tomek, W. W. 1892:* Dějepis města Prahy I, 2. vydání
- Tomková, K. 1997:* Noch einmal zu den Anfängen der Prager Burg. (Ještě jednou k počátkům Pražského hradu), in J. Kubková – J. Klápště – M. Ježek – P. Meduna (eds.): Život v archeologii středověku. (Das Leben in der Archäologie des Mittelalters), Sborník příspěvků věnovaných M. Richterovi a Z. Smetánkovi, 630–638
- Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980:* Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, Staletá Praha X, 94–107
- Třeštík, D. 1983a:* Vznik českého přemyslovského státu, Časopis Národního muzea – řada A – Historie, sv. 37, 66–78
- Třeštík, D. 1983b:* Počátky Prahy a českého státu, Folia Historica Bohemica 5, 7–37
- Třeštík, D. 1992:* Recenze: *Boháčová, I. – Frolík, J. 1991:* Nové archeologické prameny a počátky Pražského hradu, Archeologické rozhledy XLIII, 562–576, Český časopis historický 1992/1, 115–116
- Třeštík, D. 1994:* Křest českých knížat roku 845 a christianizace Slovanů, Český časopis historický 92, 423–459
- Žemlička, J. 2009:* Volba a nastolování českých knížat, in P. Sommer – D. Třeštík – J. Žemlička: Přemyslovci. Budování českého státu, 290–292

PRVNÍ STAVEBNÍ FÁZE KOSTELA SV. VÍTA – ROTUNDA

Rotundu sv. Víta založil na západním okraji svatojiřské vyvýšeniny jako třetí kostel v prostoru současného Pražského hradu kníže Václav někdy ve 20. letech 10. století. V první stavební fázi šlo o jednolodní centrální stavbu s hlavní apsidou na východ. V ní byl umístěn hlavní oltář sv. Víta. Brzy po vraždě knížete Václava ve Staré Boleslavi bylo jeho tělo přeneseno na Pražský hrad a pro jeho ostatky byla vybudována jižní apside s kaplí sv. Václava – budoucí osou všech svatovítských kostelů. Její fragmenty prokopali Kamil Hilbert v kampaních 1910–1911 a 1927–1928 (Hilbert 1910; 1915; 1934). Starší, vnitřní prstenec je vyzděn z lomového zdiva, kladeného do vysokých maltových lůžek, zatímco vnější prstenec je vyzděn z kvádřikového, dobře opracovaného zdiva, kladeného do nižších maltových lůžek a opatřen lizénou. Vnější prstenec spolu s novou apsidou na severu přibyl někdy v první polovině 11. století, pravděpodobně zásluhou biskupa Šebíře (Frolík et al. 2000, 145–208 s literaturou).

Krom hlavního oltáře sv. Víta ve východním chóru je znám oltář sv. Václava nad jeho hrobem a oltář 12 apoštolů v jeho blízkosti. Z písemných zpráv také víme, že byl vybaven bohatým lustrem a z archeologických nálezů známe několik sloupových patek, které je možno spojit s drobnými interiérovými architekturami právě v rotundě (Frolík et al. 2000, 145–208; Maříková-Kubková 2008, příloha 4).

Obr. 120: Rekonstrukce jednotlivých stavebních fází na základě nově zaměřených a nově vynesných fragmentů

LITERATURA:

- Birnbaum, V. 1924: Románská Praha, Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění
Birnbaum, V. 1927: K otázce našich rotund, Památky archeologické 35, 167–175
Birnbaum, V. 1930: Chrám sv. Víta, Kniha o Praze, 5–20, Praha
Borkovský, I. 1960: K otázce nejstarších kostelů na Pražském hradě, Památky archeologické LI, 349, 332–387
Borkovský, I. 1969: Pražský hrad v době přemyslovských knížat, Praha, 120–122
Cibulka, J. 1933: Václavova rotunda sv. Víta – La rotonde Saint-Guy batie par Saint Wenceslas au Château de Prague, in Svatováclavský sborník I, Praha, 230–685
Čarek, J. 1947: Románská Praha, Praha
Frolík, J. – Maříková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 2000: Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů. – Die ältesten Kirchenbauten der Prager Burg auf Grund der archäologischen Quellen, Castrum Pragense 3, Praha
Frolík, J. 2006: Pražský hrad v 9. a 10. století, in Sommer, P. (ed.): České země v raném středověku, NLN Praha, 175–192

- Frolík, J. 2009:* Pražský hrad v raném středověku, in P. Sommer – D. Třeštík – J. Žemlička (eds.): Přemyslovci. Budování českého státu, Praha, 126–128
- Frolík, J. v tisku:* Rotunda sv. Víta na Pražském hradě ve světle nových poznatků – Die St. Veitsrotunde auf der Prager Burg im Lichte neuer Erkenntnisse. Publikace z konference „Sv. Václav a jeho kult“, KTF UK Praha 2008, 111–127
- Guth, K. 1925:* České rotundy in Památky archeologické, XXXIV, 126
- Guth, K. 1934a:* Praha, Budeč a Boleslav – Praha, Budeč et Boleslav, Svatováclavský sborník I, 686–818
- Guth, K. 1934b:* Recenze: „Josef Cibulka, Václavova rotunda svatého Víta, rozšířený zvláštní otisk ze Svatováclavského sborníku v Praze 1933, str. 478, obr. 96, a Josef Cibulka, „O poloze kostela P. Marie na hradě Pražském. S plánem Pražského hradu v X. století. Vydala Společnost přátel starožitností čsl. V Praze 1933“, Český časopis historický 41, 137–152
- Hilbert, K. 1910:* O nálezů ostatků sv. Václava a o objevech archeologických pod kaplí svatováclavskou, in Zpráva 1910, 60–68
- Hilbert, K. 1915:* Svatováclavská kaple v chrámě sv. Víta v Praze, Umělecké poklady Čech II., Praha, 14–15
- Hilbert, K. 1919:* Nový nález v dómu svatovítském, PA XXXI, 139–143
- Hilbert, K. 1934:* O nálezech rotundy Václavovy – Sur les découvertes de la rotonde de Saint Venceslas, Svatováclavský sborník I, 220–229
- Chaloupecký, V., Květ, J., Mencl. V. 1948:* Praha románská. Praha, stavební a umělecký vývoj města. Osmera knih o Praze II., Praha
- Libal, D. 1983:* Praha románská. Architektura, in E. Poche (ed.): Praha středověká, Praha
- Libal, D. – Zahradník, P. 1999:* Katedrála sv. Víta na Pražském hradě
- Maříková-Kubková, J. 2009:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie. První stavební fáze. Disertační práce FF MU Brno
- Maříková-Kubková, J. v tisku:* Raně středověká architektura, in E. Doležalová – D. Foltýn – P. Meduna, (eds): „Cokoli kostel má, nemůže kníže odnít“, sborník k 60. narozeninám Petra Sommera
- Mencl, V. 1959:* Architektura předrománských Čech, Umění 7, 331–335
- Merhautová-Livorová, A. 1965:* Rotunda knížete Václava na Pražském hradě, Umění 13, 88–92
- Merhautová, A. (ed.) 1994:* Katedrála sv. Víta v Praze, Praha
- Merhautová, A. 1971:* Raně středověká architektura v Čechách
- Merhautová, A., Třeštík, D. 1984:* Románské umění v Čechách a na Moravě, Praha
- Podlaha, A. 1911a:* Sv. Václava hrob a ostatky, Časopis katolického duchovenstva 1911, 257–258
- Podlaha, A. 1911b:* Sv. Václava hrob a ostatky, Hlasy katolického spolku tiskového, 42
- Podlaha, A. 1934:* Hrob svatého Václava – Le tombeau de Saint Venceslas, in Svatováclavský sborník I, Praha, 130–158
- Pořmourný, J. 1971:* Svatováclavská rotunda na Pražském hradě ve světle rotund velkomoravských – Die Rundkirche des Fürsten Wenzel auf der Prager Burg und die Rundkirchen Grossmährens, Památky archeologické XLII, 457–487
- Radová-Štiková, M. 1983:* Předrománská a románská architektura Středočeského kraje, Praha
- Schránil, J. 1925:* Několik příspěvků k poznání kulturních proudů v zemích českých v X. a XI. věku, Obzor prehistorický IV., 160–183
- Tomek, W. W. 1855:* Dějepis města Prahy I, 1. vydání
- Tomek, W. W. 1861:* Příběhy stavby kostela sv. Víta na hradě Pražském, Památky. Časopis Musea království Českého pro dějepis hlavně český, 49–61
- Tomek, W. W. 1871:* Dějepis města Prahy II, 1. vydání
- Tomek, W. W. 1892:* Dějepis města Prahy I, 2. vydání
- Tomková, K. – Maříková-Kubková, J. – Frolík, J. 2004:* Hranice života, hranice zapomnění. Hroby významných církevních představitelů na Pražském hradě v období přemyslovské a lucemburské vlády. Grenze des Lebens, Grenze der Vergessenheit, Archaeologia historica 29, 203–223
- Tomková, K. 1997:* Noch einmal zu den Anfängen der Prager Burg, in J. Kubková – J. Klápště – M. Ježek – P. Meduna, (eds.): Život v archeologii středověku
- Zap, K. V. 1870:* Svatováclavská kaple a korunní komora při hlavním chrámu u sv. Víta na hradě Pražském, Památky archeologické VIII, 1–46

ČP. 48 – BISKUPSKÝ DŮM S KAPLÍ SV. MOŘICE

Známky osídlení v místě dnešního čp. 48 jsou starší než první kamenný objekt (*Frolík 1999, 192*). Byly zde odkryty stopy po rozdělení prostoru (plotem) do dvou areálů, západně od něj se nacházelo množství křivých jamek náležejících k více objektům a pozůstatky srubové stavby. Je tedy zřejmé, že kamenné fázi biskupského domu předcházely dřevěné konstrukce a jasné vymezení plochy. Tyto konstrukce pocházejí z konce 10. století, velmi pravděpodobně z doby založení biskupství.

Poté následovala první kamenná fáze biskupského domu (dům I; *Frolík 1999, 192*) s kaplí sv. Mořice. Zachována je část severní a západní zdi prostoru, na který na východní straně navazuje jednodlná kaple s apsidou, dnes prakticky celá v půdoryse přístupná v místě tzv. malých vykopávek na III. nádvoří. Plocha severně od domu byla upravena štětováním. První stavební fáze byla poškozena, snad požárem v roce 1091 (*Merhautová 1971, 204; Frolík 1999, 194*). Vzhledem ke konfiguraci staveb, z níž vyplývá, že kaple sv. Mořice je zřejmě starší než jižní křídlo transeptu baziliky sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, která byla vystavěna po roce 1060 východně od biskupského domu a nahradila starší rotundu (jako první *Fiala 1925*), můžeme výstavbu první kamenné fáze datovat do první poloviny 11. století.

Ve druhé stavební fázi (dům II; *Frolík 1999, 194*) byl dům rozšířen severním směrem, archeologickým výzkumem byl dobře dokumentován jeho zánik požárem v roce 1142 (*Frolík 1999, 194*). Třetí stavební fáze je charakterizována opuštěním původní dispozice, vyjma zachování kaple sv. Mořice, obdélná budova byla posunuta o něco více na jih, velmi brzy po jejím dokončení byly na severní straně připojeny dva přístavky.

Větší přestavba biskupského paláce se uskutečnila až roku 1486, další úpravy následovaly po požáru 1541; v letech 1701–1731 nechal kapli přestavět probošt D. J. Mayer, současnou podobu stavba získala poslední přestavbou po roce 1750.

Obr. 121: Čp. 48 – biskupský dům s kaplí sv. Mořice (fáze podle *Frolík 1999*), červeně – nejstarší fragmenty – po roce 972, růžová – před 1060, bez výplně – před 1142, šikmo šrafovaná – po 1142, čtverečkovaná – 2. pol. 12. století, bleděmodrá – po 1486, okrová – raný novověk

LITERATURA:

- Boháčová, I. – Frolík, J. – Chotěbor, P. – Žegklitz, J. 1986:* Bývalý biskupův dům na Pražském hradě, *Archaeologia historica* 11, 117–126
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Chotěbor, P. – Žegklitz, J. 1988:* Archaeological excavations in house No. 48 – the Old Prvostship in 1984, *Castrum Pragense* 1, 57–60
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Petříčková, J. – Žegklitz, J. 1990:* Příspěvek k poznání života a životního prostředí na Pražském hradě a Hradčanech, *Archaeologia historica* 15, 177–189
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. 1988:* Předběžné výsledky výzkumu Pražského hradu v letech 1980–1987, *Archaeologia historica* 14, 193–202
- Borkovský, I. 1969:* Pražský hrad v době přemyslovských knížat, Praha
- Fiala, K. 1925:* Bývalý dům biskupův na hradě Pražském, *Památky archeologické XXXIV*, 418–442
- Dragoun, Z. 2002:* Praha 885–1310, Praha, 10–12
- Frolík, J. 1998:* Dom biskupi na Zamku Praskim do końca XIII. wieku, *Acta Archaeologica Waweliana* II, 19–38
- Frolík, J. 1999:* Dům pražského biskupa na Pražském hradě do konce 13. století na základě archeologického výzkumu v roce 1984, *Castrum Pragense* 2, 169–202
- Vlček, P. ed. 2000:* Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany, Praha 2000

DRUHÁ STAVEBNÍ FÁZE KOSTELA SV. VÍTA – BAZILIKA (SV. VÍTA, VÁCLAVA, VOJTĚCHA A PANNY MARIE)

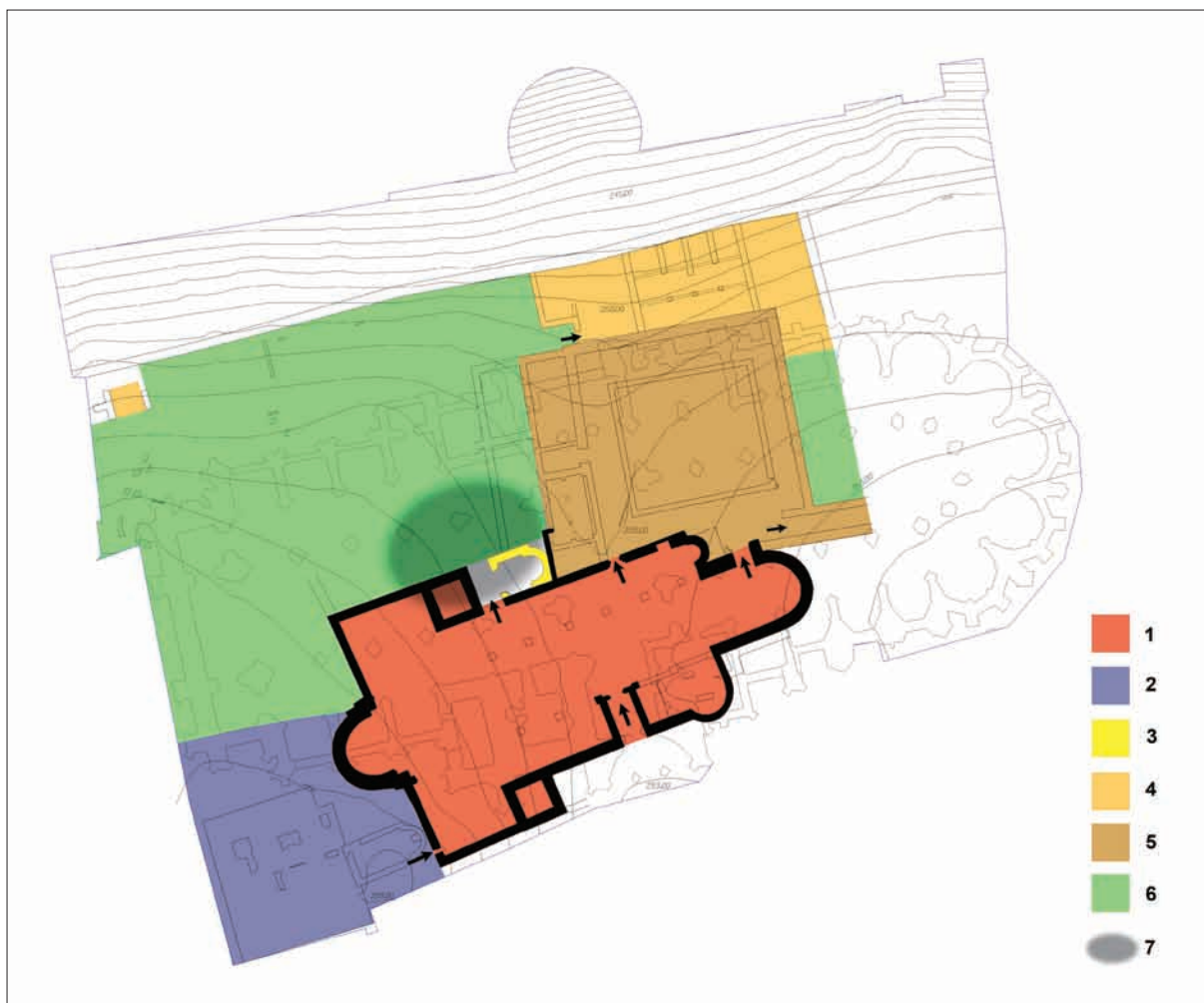
Trojlovní, plochostropá, dvouchórová, transeptuální bazilika, založená v roce 1060, byla v zásadě dokončena již na konci 11. století. V jejím interiéru a v prostoru severně od ní se děly neustále změny. Zdá se, že základní koncept stavby a její liturgická dispozice byla určena již v první stavební fázi (*Maříková-Kubková a kol. 2009*). Pro Prahu byl zvolen porýnský typ dvouchórové stavby s transeptem na západní straně, flankovaným na severu a jihu věžemi. Ve východní části, v prostoru hlavního chóru, stavba navazuje na starší tradici svatovítské rotundy a odráží její liturgické schéma. Hlavní chór je zasvěcen svatému Vítu, krypta pod ním sv. Kosmovi a Damianovi. Do východního závěru jižní lodi baziliky byla inkorporována jižní apsida starší rotundy s hrobem sv. Václava a byla tak vytvořena nová svatováclavská kaple, která se stává jednou z hlavních stavebních a liturgických os pro následující staletí. Na západní straně, pravděpodobně jako odraz vlivu mohučské arcidiecéze, byl chór zasvěcen Panně Marii, krypta sv. Martinovi. Ještě před rokem 1100 byl vymezen prostor budoucího „kláštera kostela pražského“ severně od baziliky, v prostoru mezi chrámem a severní hradbou, jak nepřímo dokládá vybudování kaple sv. Tomáše (*Foltýn – Maříková-Kubková 2005*). Jaká byla jeho podoba a struktura ve 12. století, se můžeme jen domnívat, protože všechny části stavby nalezené při výkopech Josefa Mockera a výzkumech Kamila Hilberta pocházejí až z raného a vrcholného 13. století.

V interiéru baziliky bylo v průběhu 12. století vybudováno několik hrobek a oltářů. O jejich podobě máme jen kusé zprávy z písemných pramenů, pozůstatkem jedné z nadzemních hrobek by snad mohl být reliéf nalezený v kapli sv. Zikmunda (*Hilbert 1919; Chaloupecký – Květ – Mencl 1948; Chotěbor 1968; Maříková-Kubková 2010*). K zajímavým nálezům z tohoto období z interiéru baziliky náleží opuková nika s nápisem: [D](OMI)N(U)S. IE(SU)S. CHR(ISTU)S+.¹⁴ Vzhledem ke schematickému opracování bočních stran můžeme soudit, že byla úplně zazděna do stěny a nepředstupovala. Kamenný díl byl široký 60 cm, samotný výklenek je poměrně mělký – asi 6 cm. Domníváme se, že dochovaná část tvoří asi třetinu původního kusu, jeho výšku odhadujeme na 90–100 cm. Nika mohla sloužit pro nádobku na vodu, kropenku, případně mohla být součástí nějaké interiérové architektury, např. oltáře. I další kusy ze souboru architektonických článků, které můžeme vztáhnout k biskupské bazilice, svědčí především o instalaci drobných interiérových staveb, ciborií, balustrád, oltářů apod. Ze sochařské výzdoby se krom zmíněného nálezu z kaple sv. Zikmunda nedochovalo prakticky nic. Čestnou výjimkou je malá nedokončená soška, která se svému tvůrci nezdařila, byla zazděna do zdiva a tam objevena při výkopech stavitelem Karlem Fialou. Další velkou neznámou jsou nástěnné malby. Interiér tak významné stavby si bez nich umíme jen těžko představit, dochováno ale zůstalo jen velmi málo. Do 12. století mohou náležet fragmenty maleb s dochovanými částmi obličejů dokumentované F. X. Margoldem v prostoru severní apsidy a krypty Kosmy a Damiana.

Svatovítská bazilika byla chrámem, který plnil několik funkcí; tomu odpovídalo i její komunikační schéma. Hlavní portál byl na jižní straně v místě, kde je dnes jižní vstup do gotické katedrály. Na severní straně byly vybudovány portály dva, jeden na úrovni severní apsidy, ten vedl ke kapitulnímu domu, druhý, při severní věži, vedl k prostoru biskupského paláce a předpokládaného domu děkana. Celý areál baziliky byl spojen tzv. jižní chodbou s kostelem zv. sv. Bartoloměje a tzv. dlouhou chodbou s kostelem a klášterem sv. Jiří.

¹⁴ Za přečtení a určení vděčím dr. J. Roháčkovi z Ústavu dějin umění AV ČR, Praha, v. v. i. (*Maříková-Kubková, 2009; rkp: Románské architektonické články ze sbírek SPH a ARU Praha na Pražském hradě, archiv SPH, ARU Praha a APH*)

Obr. 122: Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie a její areál, černě – před rokem 1100 byla dokončena stavba kostela a pravděpodobně vymezen prostor „kláštera kostela pražského“ na severní straně, žlutě – kaple sv. Tomáše, po roce 1100, tyrkysová a světle šedá – „klášter kostela pražského“, tyrkysová – ambit a přilehlé budovy, světle šedá – dům s refektářem a kapitulní síní (?), světle modrá – zastavěná plocha, tmavě šedá – prostor tzv. panegyria, původního hřbitova, oranžová – prostor domu biskupa s kaplí sv. Mořice, červené šipky – doložené vstupy

LITERATURA:

- Bartlová, M. 1997:* Zpodobení svatého Vojtěcha ve starším středověku, in: Svatý Vojtěch. Tisíc let svatovojtěšské tradice v Čechách, Praha, 27–31
- Beneš Krabice z Weitmile, Kronika Pražského kostela, kniha čtvrtá, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, 246–247*
- Benešová, K. – Dragoun, Z. – Durdík, T. – Chotěbor, P. 2001:* Architektura románská, první díl katalogu k výstavě „Deset století architektury“, Správa Pražského hradu 2001
- Birnbaum, V. 1919:* Stavební podoba nejstarších českých bazilik, ČSPSČ 27, 1–31
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. – Petříčková, J. 1989:* Praha 1 – Hrad, Chrám sv. Víta – stará sakristie, Výzkumy v Čechách 1986–1987, 139
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. 1988:* Předběžné výsledky výzkumu Pražského hradu v l. 1980–1987 – Vorläufige Ergebnisse der Erforschung der Prager Burg in den Jahren 1980–1987, AH 13, 173–198
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1987:* Praha 1 – Hrad, Vikářská ul., Výzkumy v Čechách 1984–1985, 159
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988a:* Záchrané práce v katedrále sv. Víta na Pražském hradě (1983, 1984) – Rescue work in the St. Guy's cathedral at the Prague Castle (1983, 1984), *Castrum Pragense* I, 21–22
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988b:* Některá zjištění ze záchraného výzkumu v čp. 39 ve Vikářské ulici na Pražském hradě – Some observations on rescue work at No. 39, Vikářská Street, Prague Castle, *Castrum Pragense* I, 23–28. Praha
- Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1989:* Jiřské náměstí na Pražském hradě (Shrnutí výsledků 1. etapy výzkumu) – Der Georg-Platz auf der Prager Burg (Ergebnisse der ersten Forschungsetappe), AH 14, 193–202
- Borkovský I., 1960:* K otázce nejstarších kostelů na Pražském hradě, PA LI, 333–381

- Borkovský, I. 1969:* Pražský hrad v době přemyslovských knížat – Die Prager Burg zur Zeit der Přemyslidenfürsten. Praha
- Borkovský, I. 1969:* Pražský hrad v době přemyslovských knížat, Památníky naší minulosti 6, Academia. Praha
- Borkovský, I.:* Kaple sv. Tomáše a hrob knížete Břetislava II. na hradě Pražském, nepubl. rukopis bez vročení
- Braníš, J. 1892–1893:* Dějiny středověkého umění v Čechách. Díl 1., Od počátku křesťanství v Čechách do r. 1306, Praha
- Březinová, H. 1994:* Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu prováděném na základě smlouvy č. 757/94 na lokalitě Praha – Hrad, Jiřské náměstí, Vikářská ulice – kolem katedrály sv. Víta, Archiv ARÚ AV ČR Praha, čj. 7315/94
- Březinová, H. 1996:* Nálezová zpráva o archeologickém výzkumu na lokalitě Praha – Hrad, Jiřské náměstí, Vikářská ulice – kolem katedrály sv. Víta, Svazky I.–V., archiv ARÚ AV ČR Praha, čj. 1926/96
- Březinová, H. 1996:* Nálezová zpráva o archeologickém výzkumu na lokalitě Praha – Hrad, Jiřské náměstí, Vikářská ulice, ARÚ AV ČR 1926/96
- Březinová, H. 1997:* Praha – Hradčany, obv. Praha 1, Hrad, Jiřské nám., Vikářská ulice, kolem katedrály sv. Víta, Výzkumy v Čechách 1993–1995, 196
- Cibulka, J. 1938:* Úlomek hlavy sv. Václava ze Svytlahovské basiliky svatovítské a datování raněgotických památek stavebních a sochařských v Čechách, Umění XI, 401–413
- Čarek, J. 1947:* Románská Praha
- Durdík, T. – Chotěbor, P. – Muk, J. 1984:* Klášter kostela pražského na Pražském hradě – Das Kloster der Prager Kirche auf der Prager Burg, Archaeologica Pragensia 5/1, 113–124
- Durdík, T. – Chotěbor, P. 1973a:* Praha 1 – Hrad, Vikářská ulice, výkop inženýrských sítí po celé délce ulice, Výzkumy v Čechách 1973, 121
- Durdík, T. – Chotěbor, P. 1973b:* Praha 1 – Hrad, Vikářská ulice, dům čp. 40, Výzkumy v Čechách 1973, 122
- Durdík, T. – Smetánka, Z. 1971:* Praha 1 – Hrad, Vikářská ulice, dům čp. 40, Výzkumy v Čechách 1971, 112
- Durdík, T. – Chotěbor, P. 1980:* Vikářská ulice, nálezová zpráva, ARÚ Praha, 4860/80
- Fiala, K. 1933:* Hrad pražský v době románské. Praha
- Foltýn, D. – Maříková-Kubková, J. 2005:* Hrobová kaple knížete Břetislava II. Při bazilice sv. Víta, Václava a Vojtěcha a Panny Marie na Pražském hradě, Castrum Pragense 6, 89–98
- Foltýn, D.:* Příspěvek k dějinám pražské katedrální kapituly do roku 1344 a zprávy o stavebním vývoji kapitulního okrsku, nepubl. rkp.
- Frolík, J. 1983:* hlášení č. 21/84
- Frolík, J. 1984:* hlášení č. 801/84
- Frolík, J. 1996:* Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu prováděném na základě smlouvy č. 709/96 v lokalitě Praha – Hrad, chrám sv. Víta – hrob sv. Vojtěcha, Archiv ARÚ AV ČR Praha, čj. 1684/96
- Frolík, J. 2001:* Praha – Hradčany, obv. Praha 1, Hrad, Jiřské náměstí, část za závěrem chrámu sv. Víta, Výzkumy v Čechách 1999, 169
- Frolík, J., v tisku:* Hrobka svatého Vojtěcha v chrámu sv. Víta, publikace k 1010. výročí úmrtí sv. Vojtěcha (NLN), 3 str., 4 obr.
- Frolík, J. – Boháčová, I. 1992:* Archeologický výzkum Pražského hradu v 80. letech – Archaeological investigations of the Prague Castle in the course of the eighties – Archäologische Untersuchung der Prager Burg in den 80er Jahren, Staletá Praha 22, 71–88
- Frolík, J. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1988:* Archeologické nálezy z hrobky knížete Svytlahy II. v chrámu sv. Víta – Archaeological finds from the tomb of duke Svytlah II /1055–1061 A. D./In St. Guy's cathedral, Castrum Pragense I, 61–70. Praha
- Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987:* Praha 1 – Hrad, Chrám sv. Víta, chodba za královskou hrobkou; Katedrála sv. Víta – nová sakristie, kůrová kaple, Výzkumy v Čechách 1984–1985, 156
- Frolík, J. – Maříková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 2000:* Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů. – Die ältesten Kirchenbauten der Prager Burg auf Grund der archäologischen Quellen, Castrum Pragense 3, Praha
- Frolík, J. – Maříková-Kubková, J. – Matouš, P. 2000:* Zpráva o archeologickém výzkumu provedeném na základě smlouvy č. 7077/99 na lokalitě Praha – Pražský hrad, Vikářská ulice a Jiřské náměstí, I. a III. etapa předláždění, archiv ARÚ AV ČR Praha, čj. 9937/00
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 1997:* Archeologie na Pražském hradě. Praha – Litomyšl
- Guth, K. 1934:* Praha, Budeč a Boleslav – Praha, Budeč et Boleslav, Svatováclavský sborník I, 1934, 686–818, 1105–1110
- Hilbert, K. 1914:* Nové poznatky o románské basilice na hradě Pražském, PA XXVI, 10–15
- Hilbert, K. 1915:* Svatováclavská kaple v chrámě sv. Víta v Praze, Umělecké poklady Čech II., Praha, 14–15
- Hilbert, K. 1919:* Nový nález v dómu svatovítském, PA XXXI, 139–143
- Hilbert, K. 1934:* O nálezech rotundy Václavovy – Sur les découvertes de la rotonde de Saint Venceslas, Svatováclavský sborník I., 220–229
- Chaloupecký, V. – Květ, J. – Mencl, V. 1948:* Praha románská. Praha, stavební a umělecký vývoj města. Osmera knih o Praze II., Praha
- Chotěbor, P. 1968:* Architektonické články v lapidariu Pražského hradu, AH 13, 209–214
- Kalousek, J. 1878a:* Pozůstatek staršího kostela sv. Víta na hradě Pražském, PA X, 642–646
- Kalousek, J. 1878b:* U sv. Víta na hradě Pražském, PA X, 832–833

- Kotíková, Z. 1940:* Katedrála sv. Víta – architektura, plastika, Poklady národního umění XXIII–XXIV, Praha 1940
- Lehner, F. J. 1880:* Hrob a ostatky sv. Vojtěcha, Method 6, 37–49
- Libal, D. – Zahradník, P. 1999:* Katedrála sv. Víta na Pražském hradě
- Libal, D. 1983:* Praha románská, Architektura, in E. Poche (ed.), Praha středověká, Praha
- Libal, D. 1989:* Pasport Spytihněvovy baziliky (SÚRPMO, akce 400060/89)
- Mádl, K. B. 1921:* K dějinám stavby dómu pražského, ČSPSČ 29, 61–83
- Maříková-Kubková, J. 2000:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a P. Marie, in P. Vlček a kol., Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany, Praha, 51–55
- Maříková-Kubková, J. 2003:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a P. Marie, Příběh Pražského hradu, 111–117
- Maříková-Kubková, J. 2003:* Příběh poutníka, Příběh Pražského hradu, 118–121
- Maříková-Kubková, J. 2008:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie. První stavební fáze. Disertační práce FF MU Brno
- Maříková-Kubková, J. 2009:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, Praha
- Maříková-Kubková, J. a kol. 2005:* Předběžná zpráva o průzkumu staré královské hrobky v chóru katedrály sv. Víta na Pražském hradě, Castrum Pragense 6, 99–104
- Maříková-Kubková, J. – Eben, D. 1999:* Organizace liturgického prostoru v bazilice sv. Víta, Castrum Pragense 2, 227–240
- Merhautová-Livorová, A. 1973:* Biskupský kostel na Pražském hradě – Die bischöfliche basilika auf der Prager Burg, Umění 21, 81–92
- Merhautová, A. (ed.) 1994:* Katedrála sv. Víta v Praze, Praha
- Merhautová, A. 1971:* Raně středověká architektura v Čechách
- Merhautová, A. – Třeštík, D. 1984:* Románské umění v Čechách a na Moravě, Praha
- Merhautová, A. – Třeštík, D. 1985:* Ideové proudy v českém umění 12. století, Studie ČSAV 2, 82–105
- Mrlina, J. – Křivánek, R. – Majer, A. 2005:* Geofyzikální průzkum k lokalizaci hrobky v katedrále sv. Víta v Praze, Castrum Pragense 6, 105–110
- Pelikán, J. 1939–46:* Inventář oltářů kostela sv. Víta v Praze, r. 1397, PA XXXII, 123–131
- Podlaha, A. 1903:* Pozůstatky románského chrámu sv. Víta zbudovaného na hradě Pražském Spytihněvem II. a Vratislavem II., PA XX, 371–380
- Podlaha, A. 1903:* Pozůstatky románského chrámu sv. Víta zbudovaného na hradě Pražském Spytihněvem II. a Vratislavem II., PA XX, 370–380
- Podlaha, A. 1905:* Statuta metropolitanae ecclesiae Pragensia anno 1350, Praha
- Podlaha, A. 1906:* Sloupy z románské krypty chrámu sv. Víta v Praze, PA XXI, 307–323
- Podlaha, A. – Hilbert, K. 1906:* Metropolitní chrám sv. Víta, Soupis památek historických a uměleckých v království českém, Král. hlavní město Praha: Hradčany I., Praha
- Pokorný, L. 1982:* Dvě liturgická pojednání, Teologické studie, Praha
- Radová-Štiková, M. 1983:* Předrománská a románská architektura Středočeského kraje, Praha
- Schránil, J. 1925:* Několik příspěvků k poznání kulturních proudů v zemích českých v X. a XI. věku, Obzor prehistorický IV, 160–183
- Smetánka, Z. – Durdík, T. 1988:* Zjištění fragmentu opukové plastiky ze svatovítské baziliky, Castrum Pragense 1, 181–184
- Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980:* Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971 – Archäologische Untersuchungen auf der Prager Burg seit 1971 – Archaeological Investigations at Prague Castle since 1971, Staletá Praha X, 94–107, 272, 286
- Stehlíková, D. 2005:* Lapidárium (interaktivní CD-ROM oddělení starších českých dějin Národního muzea) Praha (Národní muzeum)
- Tomek, W. W. 1855:* Dějepis města Prahy I, 1. vydání
- Tomek, W. W. 1861:* Příběhy stavby kostela sv. Víta na hradě Pražském, Památky. Časopis Musea království Českého pro dějepis hlavně český, 49–61
- Tomek, W. W. 1871:* Dějepis města Prahy II, 1. vydání
- Tomek, W. W. 1892:* Dějepis města Prahy I, 2. vydání
- Tomková, K. – Maříková-Kubková, J. – Frolík, J. 2004:* Hranice života, hranice zapomení. Hroby významných církevních představitelů na Pražském hradě v období přemyslovské a lucemburské vlády. Grenze des Lebens, Grenze der Vergessenheit, Archaeologia historica 29, 203–223
- Vlček, P. a kol. 1999:* Umělecké památky Prahy. Malá Strana, Praha
- Zap, K. V. 1858:* Pražský hlavní chrám sv. Víta, PA III, 1–43
- Zap, K. V. 1870:* Svato-Václavská kaple a korunní komora při hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském, PA VIII, 1–35
- Zap, K. V. 1877:* Zbytky románské kaple, Method 3, 119
- Zap, K. V. 1878:* Pozůstatek nejstaršího kostela sv. Víta na hradě Pražském, PA X, 641
- Zprávy 1876/1877:* Ročník Jednoty pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na hradě Pražském
- Žemlička, J. 1997:* Čechy v době knížecí, Praha
- Žemlička, J. 1998:* Děkan Vít, hodnostář a dobrodinec pražské kapituly. Sonda do života významné kulturní osobnosti 13. století, in I. Hlaváček – J. Hrdina (eds): Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Z. Hledíkové, 549–569

KATEDRÁLA SV. VÍTA, VÁCLAVA, VOJTĚCHA A PANNY MARIE

Základní kámen gotického nástupce baziliky sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie byl položen dne 21. 11. 1344 za přítomnosti Jana Lucemburského, Karla IV. a Arnošta z Pardubic. Pro stavbu katedrály podle francouzských vzorů si tehdy ještě markrabě Karel přivezl z Avignonu mistra Matyáše z Arrasu. Stavba měla v následujícím půlstoletí nahradit již nepostačující románský kostel. Po smrti Matyáše z Arrasu v díle pokračoval především Petr Parlář, po jeho smrti v roce 1399 jej vystřídali jeho synové Jan a Václav. Jako poslední stavitel před husitskými válkami je zmiňován Mistr Petrlík. V té době byl dokončen chór sv. Víta, transept s kaplí sv. Václava na jihu, jižní brána a částečně Velká věž s kapitulní knihovnou. Ještě za života Petra Parláře byla dokončená část stavby uzavřena, arkády ochozu i střední triumfální oblouk byly provizorně zazděny. Ve střední zdi byl ponechán průchod a nad něj byla umístěna velká rozeta s kružbou. V 90. letech 14. století byla také zahájena stavba trojlodí, ale nepodařilo se ji dokončit.

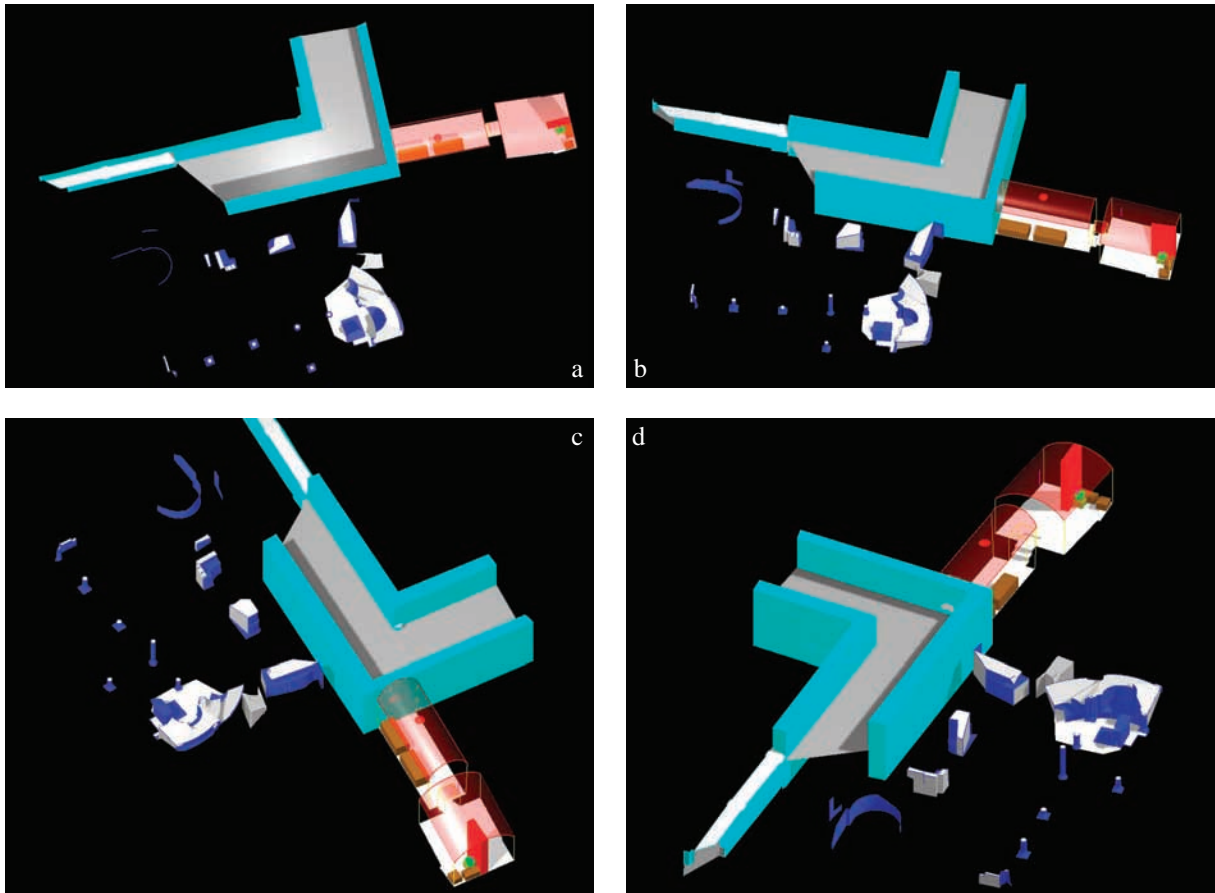
K pokusu o dokončení katedrály došlo za vlády Jagellonců, kdy byli stavbou pověřeni stavitelé Hanuš Spiess a po něm Benedikt Ried. V roce 1492 byla vystavěna královská oratoř propojená krytým mostem s Královským palácem. V roce 1509 byla zahájena stavba severní velké věže a částečného dokončení se dočkalo i trojlodí. Požár v roce 1541 v katedrále zachvátil vše ze dřeva a fatálně poničil i nedokončené trojlodí. Rekonstrukční práce se usktečnily v 2. polovině 16. století, zejména v období vlády Ferdinanda II., a prací byli pověřeni především Paolo della Stella a Bonifác Wohlmüt. Z té doby pochází tzv. Wohlmütova kruchta, dnes přesunutá do severního transeptu. V 70. letech 16. století Ulrico Aostalli vybuodoval nad hrobem sv. Vojtěcha, v zamýšlené střední lodi, centrální kapli, která dostavbám ustoupila až v roce 1880. Poslední dva pokusy, jež je třeba zmínit, se datují k roku 1673 (za Leopolda II.) a k roku 1721, kdy byla v souvislosti se svatořečením sv. Jana Nepomuckého zvažována dostavba pod vedením K. I. Diezenhofera.

Situace se zcela změnila až v polovině 19. století, když byla založena „Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta“. Jak se píše ve stanovách z roku 1850, jejím hlavním cílem bylo, aby se katedrála „*pomalou dostavěla a uvnitř i vně dokonal kapitulní kostel sv. Víta podle slohu a způsobu prvního jeho založení*“ (podle *Kostílková 2003*). Stavbou byli postupně pověřeni architekti Josef Kranner, Josef Mocker a Kamil Hilbert. Kruh se uzavírá a poslední dva jmenovaní mají rozhodující podíl na poznání předchůdců gotické katedrály, rotundy z 10. století a baziliky z 11. století.

Archeologický výzkum přispěl k poznání gotické stavby a jejích stavebních etap několikrát. Díky archeologickým odkryvům z 20. let 20. století je možné sledovat postup nahrazování románské baziliky gotickou stavbou. Ve Vikářské ulici byly opakovaně odhaleny pilíře nedokončené severní věže (čtverce D8 E8 na mapě 2), v roce 1996 byl v hlavní lodi katedrály prozkoumán hrob sv. Vojtěcha. Překvapivé výsledky přinesl průzkum hrobky v hlavním chóru, který se uskutečnil v letech 2001–2005 (čtverce J6 K6 J7 K7, mapa 2). Asi 45 cm pod podlahou chóru byly prozkoumány dvě komory hrobky, z nichž západní stavebně navazuje na starší románské relikt. Její západní stěna je totožná s východní stěnou východního křídla ambitu a její jižní stěna je identická se severní stěnou chodby, která vedla k bazilice sv. Jiří.

LITERATURA:

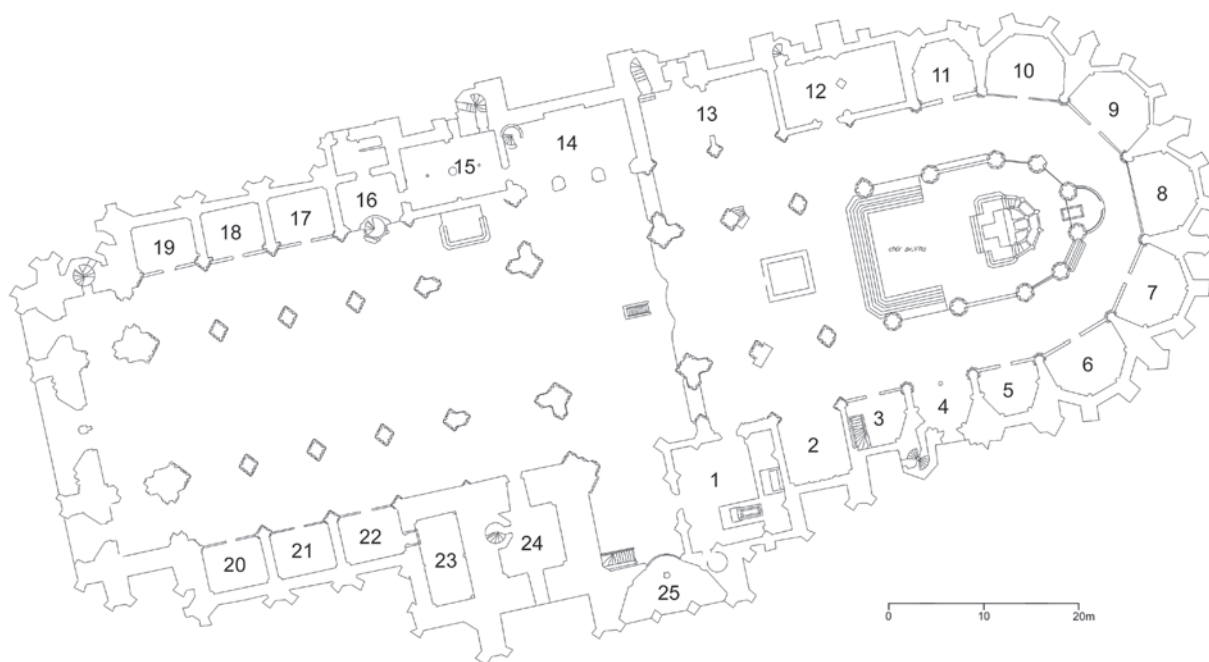
- Bartlová, M. 2005:* Nástěnné malby legendy o sv. Václavu ve světcově kapli Svatovítské katedrály, in *Castrum Pragense* 6, 57–74
- Bartlová, M. 2009:* The Choir Triforium of the Prague Cathedral Revisited: The Inscriptions and Beyond, in *Prague and Bohemia. Medieval Art, Architecture and Cultural Exchange in Central Europe*, ed. Zoe Opacic. Leeds: British Archeological Association, 81–100
- Benešovská, K. 1994:* Gotická architektura, in *Katedrála sv. Víta v Praze (k 650. výročí založení)*, ed. A. Merhautová, Praha, 25–65
- Benešovská, K. 1996:* Parlěř versus Matyáš z Arrasu v pražské katedrále sv. Víta, *Ars* 1996, č. 1–3, 100–111
- Chotěbor, P. – Kostílková, M. 1999:* Kaple sv. Václava, Praha
- Chotěbor, P. 1994:* Pražský hrad. Podrobný průvodce, Praha
- Katedrála sv. Víta v Praze (k 650. výročí založení)*, ed. A. Merhautová, Praha 1994
- Kol.: Katedrála sv. Víta I. – Stavba, II. – Dostavba, Pamětní vydání k 650. výročí založení Svatovítské katedrály, Praha 1994*
- Kol.: Petr Parlěř. Svatovítská katedrála 1356–1399, Praha 1999*
- Kostílková, M. 2003:* Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta a její činnost, in *Příběh Pražského hradu*, 418–426
- Krabice z Weitmile, B.: Kroniky doby Karla IV. (ed. M. Bláhová, J. Eršil, J. Zachová), Praha 1987*
- Líbal, D. – Zahradník, P. 1999:* Katedrála sv. Víta na Pražském hradě, Praha
- Líbal, D. 1994:* Zaniklá gotická loď svatovítské katedrály, in *ZPP LIV*, 288–302
- Maříková-Kubková, J. 2006:* Nálezová zpráva o průzkumu staré královské hrobky v chóru katedrály sv. Víta, ARÚP
- Maříková-Kubková, J. a kol. 2005:* Předběžná zpráva o průzkumu staré královské hrobky v chóru katedrály sv. Víta na Pražském hradě, *Castrum Pragense* 6, 99–104
- Mrlina, J. – Křivánek, R. – Majer, A. 2005:* Geofyzikální průzkum k lokalizaci hrobky v katedrále sv. Víta v Praze, *Castrum Pragense* 6, 105–110
- Suchý, M. 2003:* Solutio Hebdomadaria Pro Structura Templi Pragensis: Stavba svatovítské katedrály v letech 1372–1378, díl I., *Castrum Pragense* 5
- Suchý, M. 2003:* Rok 1373 na stavbě katedrály, in *Příběh Pražského hradu*, 188–191
- Vlček, P. (ed.) 2000:* Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany, Praha 2000

Obr. 123: Katedrála sv. Víta, chór, průzkum *staré královské hrobky*

- a** – pohled shora
- b** – pohled od jihu
- c** – pohled od východu
- d** – pohled od západu

tmavě modrá – dochované části východního závěru baziliky
světle modrá – ambit
červená – dvě komory stávající hrobky pod chórem

Obr. 124: katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha – současný stav

- 1 – kaple sv. Václava
- 2 – kaple Martinická (sv. Ondřeje)
- 3 – kaple sv. Kříže (Šimona a Judy)
- 4 – jižní předsíň s královskou oratoří
- 5 – kaple sv. Máří Magdaleny (Valdštejnská)
- 6 – kaple sv. Jana Nepomuckého (Vlašimská)
- 7 – kaple sv. Ostatků
- 8 – kaple Panny Marie
- 9 – kaple sv. Jana Křtitele
- 10 – kaple arcibiskupská
- 11 – kaple sv. Anny
- 12 – stará sakristie
- 13 – kaple sv. Zikmunda
- 14 – Wohlmutova kaple
- 15 – nová sakristie
- 16 – schodiště k chrámové pokladnici
- 17 – kaple arcibiskupská
- 18 – kaple Schwarzenberská
- 19 – kaple Bartoňů
- 20 – kaple sv. Ludmily
- 21 – kaple Božího hrobu
- 22 – kaple Thunovská
- 23 – kapitulní knihovna
- 24 – kaple Házmburská, velká jižní věž
- 25 – Zlatá brána

VIKÁŘSKÁ ULICE A KANOVNICKÉ DOMY

Vikářská ulice vznikla jako důsledek asanace románského biskupského areálu na konci 14. století. Od počátku měla pravděpodobně jen jednoduchou jednopatrovou zástavbu v severní linii, která ostře kontrastovala s velkolepou zástavbou palácového typu na jižní straně hradu. Počátky zástavby při severní hradbě zachycuje například plán Bonifáce Wohlmuta s klášteřem sv. Jiří a domy sousedícími s ním po západní straně v roce 1569. Naše znalosti stavebního vývoje západní části čp. 37 i domu čp. 38 nasvědčují tomu, že objekty nedosahovaly až k lici románské hradby; výjimku tvoří románská zdiva náležející k původnímu klášteru – byla porušena stavbou renesančního čp. 38. Je velmi pravděpodobné, že v sousedství kanovnického domu/kláštera vznikly už před stavbou gotické katedrály nějaké další budovy, které však také nedoléhaly těsně k opevnění. Její výstavbou ovšem kapitula přišla o reprezentativní sídlo a nastala změna v urbanistické dispozici této severní části hradu.

Kapitula byla nejpočetnější za vlády Karla IV. Seznam z roku 1622, který reflektuje stav ze 2. pol. 14. stol., vyjmenovává: v čele kapituly stáli čtyři preláti: probošt, děkan, archidiakon a scholastikus.¹⁵ Kanovnický sbor čítal 36 členů, z nichž 24 bylo rezidujících, mezi další hodnosti náleželi sakristán, 46 vikaristů, 52 altaristů, kustos kostela, dva kazatelé, čtyři zpovědníci, 24 mansionáři, čtyři hebdnomadáři, 24 kněží náhradníků, 30 choralistů, 12 chlapců, preceptor, čtyři kaplani, 21 osob pomocného personálu. Většina z nich, jež bydlela v blízkosti kostela, přišla v této době o reprezentativní sídlo, které bylo nahrazeno různými nemovitostmi. Podle seznamu z roku 1486 vlastnila Svatovítská kapitula všechny domy při západní a severní hradební zdi od Bílé věže počínajíc, u kláštera sv. Jiří končíc s výjimkou domu Holických ze Šternberka (čp. 34), dům pánů z Rožmberka byl vykoupen zpět v roce 1483. Kapitula vlastnila velký počet nemovitostí, ale jejich stav byl neutěšený, část byla v troskách, část zapůjčena různým osobám za nějakou protislužbu. Kapitula sama obývala dům proboštský, děkanský, vikářský a s ním sousedící dům kazatele Modla u bývalého domu Rožmberského. Během 16. století byla většina domů prodána nebo o ně kapitula přišla jinak.

ČP. 36 – BÝVALÁ KANOVNICKÁ REZIDENCE

Mezi domem Holických ze Štenberka a pánů z Rožmberka se rozkládala parcela domu, kterou roku 1401 věnoval panoš Zdenko Chayna oltáři Zvěstování Panny Marie pro obydlí čtyř kněží tohoto oltáře.

ČP. 37 – DĚKANSTVÍ SVATOVÍTSKÉ KAPITULY (PODLAHA – FIALA 1909, 397–414)

Budova bývalého kapitulního děkanství navazuje na kanovnický dům, po zrušení kláštera – 1396 – se stal domem pánů z Rožmberka; ten roku 1397 získává Jindřich z Rožumberka, a roku 1401 jmenován v Libri erectionis; v 80. letech 15. století dům věnoval Jan z Rožumberka Janovi z Plané, úředníkovi desk zemských. 1483 jej od něj koupila Svatovítská kapitula – v soupisu kapitulních domů pořízených na rozkaz Vladislava Jagellonského – je zapsán jako dům kanovnický, v němž bydlí doktor Václav. Podle J. H. Dinebiera vede pod budovou děkanství odpadní štola do Jeleního příkopu – v západní části byly stáje a docela malý dvoreček.

Prostory pod palácem opakují dispozici přízemí. Novodobým schodištěm se vstupuje do prostoru klenutého segmentově valenou klenbou; do pravé části je vloženo mezipatro (pro průzkum nepřístupné), ze spodních sklepů pravého dílu domu je přístupný střední prostor, který má oválně valenou cihelnou klenbu, sklepy vlevo mají klenby polokruhové valenými klenbami.

¹⁵ Pokud není uvedeno jinak, všechny prameny jsou citovány podle: *Muk – Vilímková 1965*, za konzultaci děkujeme Markovi Suchému.

Do druhé části sklepů se vchází schodištěm pod schody do pater. Prostory se nacházejí částečně pod křídlem a zasahují i pod ulici. Ve všech sklepech se při zadním průčelí zachovala románská hradba, jejíž kvádřikové zdivo je odkryto. Z nástupního prostoru, který není nijak pozoruhodný, se vstupuje do sklepa klenutého kamennou valenou klenbou, jeho podlaha je 460 cm pod ulicí. Zajímavým detailem je románský fragment reliéfního vlysu druhotně použitý jako klenební kámen. V čelní stěně k jihu se zachoval fragment gotického portálku se širokým zkosením ukončeným dole trojúhelníkem postaveným hrotem dolů – navazoval na jiný prostor, dnes zasypaný pod Vikářskou ulicí; v téže jižní stěně sklepa se ve výšce pod klenbou zachoval výběžek kvádřikové zdi s ohořelým lícem. Zdivo procházející do prostoru sklepa směrem od jihu je ubouráno. Jeho hmotu lze sledovat od vrcholu klenby až cca do výšky 170 cm nad podlahou, kde lze tušit patrně základovou spáru (= 460 – 170 = 290 cm pod současným povrchem?). Hmota této zdi se rozkládá směrem k západu – jde o prodlouženou stěnu východního křídla ambitu. Další zazděný portálek se nachází ve zkoseném jihozápadním koutě sklepa, jiný zazděný portál, polokruhový, kamenný, s neznámou profilací otočenou k severu do sousedního sklepa, je v severní zdi. Sousední severní prostor – severní zeď – tvoří hradba.

ČP. 38 – KRÁLOVSKÁ LICHTKOMORA

Také dům čp. 38 vznikl v nejtěsnější blízkosti nebo přímo nad klášterem – mohl být tedy postaven ve druhé polovině nebo ke konci 14. století. První zpráva pochází až z roku 1486 ze seznamu kapitulních domů pořízeného na rozkaz Vladislava Jagellonského. Dům *phisdine* – zvoníků – byl dán zedníku Janovi na dva životy za opravy kostela, při nepokojích však byl Janovi Pražany vzat. Zmínka o baštáři dokládá, že na místě Mihulky, která byla vystavěna až s jagellonským opevněním, se již nacházela starší bašta a u ní dům, těsně v blízkosti toho, který stál na místě dnešního čp. 38.

Sklep je klenut polokruhově valenou cihelnou klenbou s trojúhelnými výsečemi. Schodiště je dodatečné, původní navazovalo na zazděný portálek v uličním průčelí. Historicky i architektonicky je významné východní průčelí krajního prostoru sklepa, v šířce 290 cm probíhá zhruba od výšky 45 cm nad podlahou až po klenbu kvádřikové románské zdivo (šest vrstev na 95 cm). Spodní část zdiva je nezřetelná, je skryta v násypu. Na bocích přesně svise ukončeného kvádřikového zdiva jsou patrné fragmenty odlišných kvádřiků, které jsou pozůstatkem křížových pilířků. Profil těchto pilířků můžeme sledovat i ve fragmentu zdi ve sklepech sousedního domu čp. 37, jenž se zachoval, stejně jako jednoduché římsové hlavice. Zeď vznikla vezděním mezi pilířky s rozepjatým klenebním pasem.

ČP. 39 – VELKÁ VIKÁRKA

W. W. Tomek (1872, IV., 120) situuje na parcelu čp. 38 hned tři domy – dům *phisdine*, choralistů s velkou světnicí, a dokonce ještě školu zbudovanou císařem Zikmundem. Tomkovo přesvědčení, proč na tak malou parcelu byly umístěny všechny tyto domy, vychází z toho, že chce za každou cenu ztotožnit dům děkanův, k němuž vedla brána z kostela v roce 1305, s domem děkanovým uvedeným v soupisu z roku 1486 – což je ovšem nemožné. Původní dům děkanský byl postaven asi na místě dnešního čp. 39. Jeho nejvýchodnější část stojí v těsné blízkosti severozápadního prostoru bývalého kláštera. Tomek sem klade refektář, avšak kanovnický dům stál jižně od dnešního čp. 39, takže nemůže být totožný ani s „obecní“, kde bydleli žáci kůru a o níž se zmiňují Staré letopisy české k roku 1411 (Tomek 1872, IV., 120). Tento dům choralistů s velkou světnicí, vyplněný v roce 1420 na rozkaz Čeňka z Lipé, byl podle soupisu z roku 1486 v troskách. Západně s ním sousedila škola, podle téhož soupisu zřízena císařem Zikmundem, která alespoň částečně stála na parcele dnešního čp. 39.

ČP. 40 – BÝVALÁ KAPITULNÍ ŠKOLA

W. W. Tomek situuje na parcelu dnešního čp. 40 dva objekty, které byly podle soupisu kapitulních domů v roce 1486 dány na dva životy Janu Oboječkovi z Tušic, jenž z nich vystavěl jeden (*Tomek 1872*, IV., 120). Stál zde mezi lety 1396 až 1486 – situace je nejasná – Offčín dům? V roce 1486 se na místě dnešního čp. 40 nacházel dům správy stavby kostela a dům k němu připojený, v němž bydlel kazatel Václav Modl. Zdá se, že právě k němu by se mohl vztahovat zápis z roku 1419 – „dům blízko Vikaristů vedle školy“ byl prodán Henslinovi, kanovníku kostela (APH, KA, sign. XXXV/29, Inventarium literarum ad eccl. Prag. pertinentium).

ČP. 41 – ZBOŘENÁ „STARÁ VIKÁRKA“

Viz čp. 40 – W. W. Tomek uvádí, že jde o dva domy věnované Oboječkovi z Tušic – nicméně všechno je jinak. Ve skutečnosti stál dům svatovítských vikářů už v roce 1486 v místech dnešního čp. 41, podle tohoto soupisu jej pro ně nechal zbudovat císař Zikmund. Nemohl být totožný se zmiňovaným domem sv. Silvestra, který sousedil s refektářem velkého domu kanovníckého (tedy na parcele čp. 39 nebo jižně pod Vikářskou ulicí)?

Roku 1479 povolil vikářům Jan z Krumlova, děkan kostela pražského, aby ke svému domu připojili pusté místo mezi jejich domem a domem správy stavby kostela; to odpovídá dnešní západní části současného čp. 40 (APH, KA, sign. 1053-XXXV/15 [podle *Eršil – Pražák 1986*], lat. orig.).

ČP. 198 – BÝVALÁ HRADNÍ SLÉVÁRNA

Předpokladem pro stavbu hradní slévárny bylo vybudování vnější severní hradby a vytvoření prostoru parkánu mezi vnitřní a vnější zdí.

LITERATURA:

Eršil, J. – Pražák, J. 1986: Archiv Pražské metropolitní kapituly II. Katalog listin a listu z let 1420-1451, Univerzita Karlova, Praha

Muk, J. 1971: Pražský hrad, dokumentace historických nálezů v domě č. 198/IV odkrytých při výkopech v roce 1971, SÚRPMO 1971, APH 11

Muk, J. 1964/65: Pražský hrad, dokumentace historických nálezů v domech čp. 39, 40, 198-IV odkrytých při rekonstrukci v letech 1964-1965, APH 9/1, 7, 10, APH 10

Muk, J. – Vilímková, M. 1965: Pražský hrad, Domy ve Vikářské ulici, čp. 34-41, textová část

Podlaha, A. – Fiala, K. 1909: Bývalý dům metropolitní kapituly na Hradě pražském, PA XXXIII, 397-414

Tomek, W. W. 1872: Základy místopisu pražského III, IV, V, Praha

SUMMARY

ARCHAEOLOGICAL ATLAS OF PRAGUE CASTLE ST. VITUS CATHEDRAL – VIKÁŘSKÁ STREET

The first volume of the Archaeological atlas of Prague castle is offering the readers a review of archaeological finds from the area, which is since the earliest historical times the spiritual and urbanistic centre of Prague castle – the area of St. Vitus Cathedral, No. 48 – former bishops house and St. Mauritius chapel, Vikářská street and its houses. The extent of excavated areas, investigated relics, georelief and the reconstruction of the main building phases is displayed on individual maps.

GEOLOGICAL DEVELOPMENT AND NATURAL ENVIRONMENT

Prague Castle creates a distinctive dominant of the Vltava left bank. It is located on a long ridge orientated in east-west direction, with surface sloping to east. From south it encloses the Malá Strana basin and it curves towards the Petřín hill. On the northern side it is delimited by a narrow Brusnice valley up to 30 meters deep. It represents a naturally defended strategically situated site. The current perception of the castle with its architectural structures is result of a long process of building and terrain changes. In the formation period of the first permanent occupation (last third of the 9th Century) the Prague Castle ridge was offering a much different view than in present. For last several decades archaeologists are attempting to reconstruct the original look of the Hradčany promontory. The reconstructions are based not only on historical and archaeological sources but also on results of environmental analyses.

The natural environment decisively determined the character and extent of settlement on the Hradčany promontory and set the limits of its further development. The most important factors forming the character of the first occupation was not only the geological structure of the bedrock and soil cover but mainly by the terrain morphology and accessibility of water source and other natural resources.

The bedrock of the Hradčany ridge consists of the Lower Palaeozoic rocks – very compact quartzites, greywackes and sandstones blending with layers of schists (the Letná Ordovic stratigraphy). These rocks reach up to the current surface, 75 meters above the Vltava riverbed on the top of the ridge – on the IIIrd and in the eastern part of the Jiřské Square. The basic morphological feature – Hradčany structural ridge – was formed during the weathering during the Tertiary and Quaternary period between the Vltava river and both of its left bank tributaries – presently extinct Malá Strana stream and Brusnice. Denudation erosion processes caused transfer of eroded rocks of the bedrock from the top parts of the ridge and the gravity erosion contributed towards the ravining of the slopes. The transfer and accumulation of weathered material created cover units that gradually filled in cavities and created the overall smoothening of the relief. The most distinctive are slope sediments, which cover the bedrock on slope surfaces and at foothills and they are blending with all types of Quaternary sediments including the anthropogenic ones. A relict of the Pleistocene terrace sediments (sands and sandy gravel) of Vltava River is preserved in the eastern part of the castle, between the Children's House and the Black Tower. Aeolian loess sediments are accumulated on the northern slope of the Jelení ditch. The loess series are important for the Quaternary stratigraphy, as they contain fossil soils, such as at the Prague castle Ball hall. They often contain also remains of the Pleistocene fauna, as known also from the vicinity of Prague castle. The Brusnice valley is filled in by the Holocene fluvial sediments.

At the beginning of the permanent occupation was the terrain configuration most limiting factor for use the settled area and its inner organisation (namely the fortification, communications and distribution of buildings). Based on the **reconstruction model of the original promontory relief** (Herichová 2009; detail see map 3), the site was not very suitable for the settlement foundation. The elevated ridge was divided by a transversal gully (caused by a tectonic disturbance) into two blocks. The eastern part of the Hradčany ridge was very narrow and steep. The western part of the promontory was wider and rather flat. The bedrock was in the past protruding at the top of the ridge as morphologic elevations or rocky outcrops. Such places

were south west of the former priory on the IIIrd courtyard or the present Jiřské Square. This is the place, where is traditionally by literature located the grassy knoll called „Žiži“. The dividing gully was cutting the promontory from Malá Strana in south, in the eastern part of the present IIIrd courtyard. The detailed morphology of the gully is currently unknown, however, we know, where was a subsoil water source. The water might have been settling in a shallow basin. The „ravine“ was a communication barrier, and therefore it was gradually filled in by inhabitants. Its edge is respected by the earliest communications and fortification, but it was completely levelled in the 11th Century. On the eastern side of the Hradčanské Square was for a long time presumed existence of another natural ravine (first *Borkovský 1953*) in the area of the fortification ditch. Its detailed location was, however, not yet proved. The permanent settlement of the Hradčany promontory caused first distinctive interventions into the natural environment, namely the terrain morphology. The first inhabitants maximally used the relief, later they changed the character of the settled area up to their needs. During more than 1000 years of the Prague castle history the terrains on the top of the ridge were lowered and all the bumps and dips were levelled. Embankment was accumulated on slopes, which enlarged the used area. The embankment is up to 16 meters thick in some places.

Mapped area covers the highest part of the Hradčany ridge, in the central part of the present day Castle. This place was primarily selected for the reconstruction of the original geo-relief (*Herichová 1996*). The current levelled surface of the area around the St. Vitus Cathedral is entirely covering the original terrain configuration. Based on the evidence from archaeological excavations and geological test trenches we know that at the beginning of the early Middle Ages was the top part of the hill morphologically much more distinctive, with some rock outcrops. The axis of the ridge with outcrops was leading from west-south-west to east-north-east, roughly from the current priory house No. 48, over the St. Wenceslaus Chapel and on the Jiřské Square exited roughly in the southern half of the St. Vitus Cathedral choir. The transversal “ravine” cut the ridge roughly in the place of the “Golden Gate”, from where it continued towards north to the Mihulka tower. The narrow slope strip of terrain on the northern side was delimited by the edge of Jelení ditch that was creating a line connecting front part of the houses in Vikářská Street and current ramparts. The terrain rapidly dropped towards north behind this street. Towards south to the Malá Strana basin the slope was formed mainly by the „ravine“ that was probably the communication but also visual corridor in a wide radius from the southwest to southeast. The opened gully dividing the ridge decisively influenced the organisation of the inner space of the settlement area. The elevated site, east of the “ravine” was steeply rising from the southern side.

Sustainable geological substrata offering possibility for foundation of buildings is created by bedrock in different degree of weathering. The thickness of slope sediments – clay-stony stable compact soils, impermeable at the top – is reaching on the northern part of the ridge up to 6 meters. While the rotunda a basilica were built on solid rocks with fairly shallow foundations, the cathedral has its axis distinctively shifted towards north and it had to settle with the transversal “ravine” – the transept foundations are anchored 3 meters deeper than other parts of the building.

As natural water sources – besides more distant surface sources – some springs of substrata water on slopes of the promontory, namely in erosion incisions. The substrata waters appear in two horizons. The lower one is connected to system of cracks of the bedrock with natural streams towards south east. We do not expect any wells on the northern slope. Stronger stream of substrata waters is on the southern slope, especially in deeper positions. The top line of the rock ridge is a watershed for the substrata waters of the cover systems. Locally the substrata waters may create an artesian water level underneath the impervious clay strata and eluviae and slope sediments. The water regime was influenced by streaming of substrata waters affected by construction works and large interventions underground (construction of defensive ditches and buildings, and abstraction of water in wells).

The natural springs of substrata water within the mapped area is possible to presume in morphologically distinctive “ravine”. The archaeological evidence of water abstraction come from the edge of the eastern part of the Castel ridge. In 1926 a spring was found on the IIIrd courtyard (so-called St. Wenceslaus spring) hollowed into the rock on the eastern slope of the “ravine”. It was located just south of the St. Wenceslaus

rotunda and it reached depth of 263 cm from the rim of the outlining wall (*Borkovský 1969, 56*). This reservoir was abstracting only surface waters and therefore it was not very rich.

During the excavation in Vikářská Street in 2000 a cellar room was uncovered attached to the foundations of the Cathedral – continuation of the western cellars in No. 37. An oblong water reservoir was 62 cm sunken into the pebble cobbled pavement 62 cm. Some 40 cm above the bottom of the reservoir was found an overflow with a weak water source. It is possible that it used to be an open air spring that was later incorporated into the cellar (*Cílek – Korba – Majer 2009*). We have to bear in mind also the possibility of drainage of the Cathedral.

The sustainable geological substrata for buildings standing on the top of the ridge are created by the rocks of the Letná strata. Slope sediments – compact and often impermeable clay-stone soils are also fairly stable. On the top of the ridge they cover the bedrock only by thin slip while on the northern slope they reach up to 6 meters. While the rotunda and basilica of St. Vitus were based rather shallow into the solid rocks, Cathedral has its axis shifted to the north, where there are more complicated conditions. The northern wall of the Cathedral had to arch over the filled in “ravine“, therefore the transept foundations are anchored 3 meters deeper than other parts of the building. But they do not reach down to the level of solid rocks.

Substrata hydrogeology is the most important factor for foundation of buildings on the northern slope of the ridge. Soaking through surface waters are drained independently based on the terrain morphology. They are retained on the clay slope sediments and occasionally cause their sogginess. The builders of the modern part of the Cathedral were struggling with the problem of such instable substrata. Common effluence of water caused roomers that there is a lake of the subsoil water underneath the Cathedral.

The deepest founded features on the northern slope of the Castle promontory were the ramparts. The data about the foundation line of the Romanesque ramparts are rarely mentioned in the written sources. In the western cellars of the house No. 37 it is constructed on weathered bedrock, the part behind the No. 39 is on the other hand – based above the northern branch of the transversal „ravine“ – embedded into „dark wet, perhaps sedimentary layer “ (*Smetánka – Durdík – Hrdlička 1980*). Romanesque ramparts were built into the slope of nearly 20°. Locally they could follow the contour line, which could explain their slight incline to the Castle in the area of the „ravine“. The stability of ramparts and adjacent buildings was repeatedly disturbed during the historic times, probably due to the water lodging. The earliest written record on the catastrophic slide of the rampart into the Jelení ditch is ascribed to 1281. The separation of the Romanesque rampart and its incline towards north was documented in several locations in the Vikářská Street (*Boháčová 1991; Durdík 1980; Muk – Vilímková 1965*).

The composition of vegetation cover of the Hradčany ridge is reconstructed according to archaeobotanical analyses of geological, as well as, anthropogenic sediments. The top of the ridge was probably bare. The south orientated slope was covered by thermophylic bushes, while the foothills of the northern slope in the Brusnice valey was covered by shady beech and fir forest with a mixture of yew tree.

The Castle surroundings were offering also possibility to quarry for some minerals. Such as iron ores on the ore horizon on the basis of Vinice stratigraphy occurring on the southern slopes of the Hradčany ridge. The local iron making is recorded in the case of 9th and 10th Century production features and an iron ore outcrop. The construction stone (silt stones) is located at the Petřín hill and source of diabas (used for lining of ovens and fireplaces) on its slope. The river pebbles were quarried out of the terrace accumulations as a material for cobbled pavement. It is well possible that the river sand was used as a mixture into mortar. Loess soil from the Castle and its vicinity was used for bricks production.

BEGINNING AND THE URBANISTIC CORE OF THE PRAGUE CASTLE (9TH – 10TH CENTURY)

Presently clearly articulated area of the Gothic and Neo-Gothic St. Vitus Cathedral, Vikářská Street and houses lined along the northern rampart went through some radical changes during several centuries. The reconstruction of the original geo-relief within this area is a basic condition for pro understanding of urbanistic changes and its long lasting settlement. In the case of Prague Castle with a millennium of dynamic

construction development that brought a massive terrain changes and accumulation of monumental buildings was the reconstruction of the original organisation of the Hradčany ridge very long process. We can now offer the first detailed review of the earliest architectural monuments on the historical terrain, primarily in the area under our research interest, but with certain extension beyond its limits, as it offers some surprising evidence for the beginning of Prague Castle as whole.

The main features of the settlement in the nearest vicinity of the St. Vitus Cathedral are two elevated parts of the Hradčany ridge. The western one – of an irregular shape, 40–50 meters wide on its eastern end – it continued and widened towards west. The eastern one was created by a very long ridge (on the top 10–15 m wide and 80–100 m long). Both parts were divided by a ravine leading from north to south. The earliest settlement (*Frolík 2000*) and cemetery (*Tomková – Frolík 2007*) with a warrior's grave and possible cultic centre is located on the western elevation. It seems likely that the eastern elevation with plenty of rock outcrops represented a terrain difficult to settle and it perhaps was not occupied right from the beginning. The change comes in the first 20 years of the 10th Century when the Duke Vratislav (915–921) founded the Basilica of St. George almost on its eastern edge (*Frolík et al. 2000*, 94–144). Few years later had Duke Wenceslaus built the rotunda Church for the relics of St. Vitus on the western end of the eastern promontory, just on the edge of the ravine. The location of both sacred buildings probably outlines the original urbanistic core of the future Přemyslid Castle. The recent hypothesis suggests that after lowering of the rocky ridge between both churches was erected also the earliest phase of the Duke's palace. Near the St. Vitus rotunda and the presumed location of the palace existed a water source, so called St. Wenceslaus source. The St. Vitus rotunda was not erected on the highest point of the eastern promontory as we may expect, but lower down in the south western slope. The reason for such choice might have been dense settlement on this hill. I suppose that the main reason was the fact that due to the wide opened ravine it was well visible mainly from the area of Lesser Town (Malá Strana) where there was at the time the centre of the settlement agglomeration. The visual contact with the town retained even during the further construction stages of the St. Vitus Church.

THE ORIGIN OF CHURCH INSTITUTIONS AND THE BEGINNING OF NEW LAYOUT OF BUILDINGS (CIRCA 970–1060 AD)

It seems that the rate of power changed after the mid 10th Century. The Prague Episcopate was established in 972–973 and the St. Vitus rotunda became the episcopate church. It is very likely that the bishop immediately gained an area for construction of his residence, first timber, later stone built, with the St. Mauritius chapel. He acquired building site on the western elevation near the cemetery with the warrior's grave. The question is how vivid was the tradition of the cemetery and what were the reasons to build the bishops residence exactly here. This created southern and western limits of the future Bishops Court. This is providing some important observations. Because the distance to the St. Vitus church was 60–80 meters and the way would have to cross the ravine, it is likely that it was filled in at least in the top part of the hill and that it did not cause any obstacles in communication. Levelling of the terrain also made possible the foundation of cemetery, west of the rotunda, where was erected the chapel above St. Adalbert's grave in 1030s. Last but not least, considering the great distance between bishop's house and the church it is possible that already in 70ies of the 10th Century the unrealized project of a greater longitudinal bishop's church was considered.

On the eastern side of the elevated area, north of the Basilica of St. George was later constructed the Monastery of Benedictine nuns. It seems like that the area, which in 11th Century became a spiritual centre of Bohemia was delimited so early.

THE ROMANESQUE BISHOP'S AREA (CIRCA 1060–1380/90 AD)

Another major change came after 1060, when the St. Vitus rotunda was replaced by double chore basilica. At that time the “acropolis” was probably no more divided into two parts. Monumental basilica on the eastern side is connected by its architecture and liturgically to the rotunda predecessor. It arches over the

ravine and on the western side it is touching the top of the western elevated site where it is delimited by the bishop's residence. The configuration of space – western plateau – is distinctively wider – and this is perhaps the reason, why the builder decided to locate the transept on this side. The main portal of the basilica was constructed above the middle part of the wide gaping ravine. Therefore presuming certain height of buildings on the southern slope the portal was very well visible from the town. The ravine was acting as a symbolic funnel bringing sights of believers towards the main portal. The area delimited for the Chapter house was located north of the basilica, all the way up to the northern rampart. During the 12th and 13th Century was this space filled in by Romanesque and early Gothic chapels. Once ageing looking beside of the Map sheet under study, we realize that the Dukes palace was moved along the slope towards south and the St. Vitus basilica complex was during the 12th Century connected to the complex of the St. George basilica, by a stone corridor. It seems that around 1100 AD or soon after that was made the decision on the spatial organisation and division between the profane and religious power, which lasted for at least 300 years.

Looking at the elevation plan, it is obvious that during the 11th Century was majority of the elevated plateau area taken by the Romanesque St. Vitus basilica, Chapter house and Monastery of St. George. At least the two Romanesque basilicas were thus the dominants of whole Vltava valley. It seems that the cultic accent of the hill top over the Vltava river was meant to be dominating the future.

THE DECLINE OF THE ROMANESQUE BISHOP'S AND CREATION OF THE GOTHIC CATHEDRAL

The great intervention into design of the Castle happened in the mid 14th Century. The construction of great Gothic Cathedral according to French architectural style in 1344. Most of the Romanesque Bishop's area, including the basilica had to go due to the new construction. The building activity started easterly of the basilica. Based on results of the research on the Royal tomb it is possible to presume that it was built using some of the old blocks. The overall conception of the area has changed dramatically. The only building remaining in its original location was the Bishop's house. The eastern part of the basilica was gradually cleared off and replaced by new parts. Until interruption of the building activity at the beginning of the 14th Century was completed work on the high choir, choir chapel, St. Wenceslaus chapel and on the main entrance and to a great extent also the big tower on the southern side and the old sacristy on the northern side. It is very likely that the western side of basilica, despite the fact that it was only the crypt of St. Martin and the northern tower were still in use. In the case of the northern tower it is likely that it was cleared off as late as in 1541, after the big fire. The Cathedral gradually swallowed up not only the majority of the Romanesque basilica but also the whole ambit of the Chapter house, of which northern line is identical with the northern line of the Cathedral. The ambitious construction project was never completed, even though its triple nave ground plan was laid out, but the new building of choir was completed in 1396 by a wall and the area west of it was facing urbanistic complications. Grave of St. Adalbert was moved into uncompleted middle nave and above it was built a chapel with graves gathering around immediately. This place became more elaborate during the reign of Rudolf the IInd, when Ulrico Aostalli built a Renaissance chapel over it.

The decisive change in the urbanistic disposition came appeared also in the area of the northern wall. The creation of the Cathedral meant the loss of the representative Chapter house, which was replaced by a row of houses along the Jiřská Street. They are buildings starting by the All Hallow's church and in overall extent of the Rosembergs palace on Hradčany that was given directly to Charles the IVth. How the building structure looked like after the decline of the church is unfortunately not clear. The street line was created relatively promptly – there is only one fragment surviving of this building structure – the basement under the western part of the house No. 37, suggesting the house development slightly deeper than the current ground floor. It is interesting that in 1396 was exactly in the location of the current house No. 37, mentioned the House of Rosembergs; it seems that the chapter properties were since then given even to owners outside of Church. The historiography agrees that there instead of Chapter house appeared only provisional buildings. Only little survived after the Hussite wars. According to the list of 1486 the St. Vitus Chapter owned all houses along the western and northern rampart wall, starting from the White tower by the St. George Monastery.

The Chapter owned a great number of properties but in very disconsolate, part of them was in ruins and part was lend to various individuals for some *quid pro quo*. The Chapter it self was using the house of provost, dean, vicar and neighbouring house of preacher Modl by the former House of Rosembergs. The majority of houses was sold or otherwise disposed from the Chapter during the 16th Century. With the change of owners occurred some further building changes. The present look originated in the 17th–18th Century.

LITERATURA:

- APH, Písemná pozůstalost stavitele K. Fialy, 1891–1939, č. inv. 145
- Boháčová, I. – Frolík, J. 1991: Nové archeologické prameny a počátky Pražského hradu, Archeologické rozhledy XLIII, 562–576*
- Boháčová, I. 1997: Pražský hrad v období velkomoravském (Die Prager Burg in Großmährischer Zeit) in Marsina, R. – Ruttkay, A. (Hrsg.): Svätopluk 894–1994. Nitra, 33–40*
- Boháčová, I. 2001: Pražský hrad a jeho nejstarší opevňovací systémy, Mediaevalia archaeologica 3, 179–301*
- Borkovský, I. 1953: Kostel Panny Marie na Pražském hradě, Památky archeologické 44, 129–200*
- Borkovský, I. 1960: K otázce nejstarších kostelů na Pražském hradě, Památky archeologické, 333–387*
- Borkovský, I. 1969: Pražský hrad v době přemyslovských knížat, Praha Castrum Pragense 1, Praha 1988*
- Castrum Pragense 2, Praha 1999*
- Cílek, V. – Korba, M. – Majer, M. 2009: Podzemní Praha. Eminent*
- Fiala, K. 1933: Hrad pražský v době románské, Praha, Společnost přátel starožitností*
- Frolík, J. – Maříková-Kubková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 2000: Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů (Die ältesten Kirchenbauten der Prager Burg aufgrund der archäologischen Quellen), Castrum Pragense 3, Praha*
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 1997: Archeologie na Pražském hradě. Praha, Litomyšl 1997*
- Frolík, J. 1994: Prague Castle and Its Hinterland. Comments of Its Beginnings and Initial Development, in 25 Years of archaeological research in Bohemia, Praha, 158–162*
- Herichová, I. 1996: Rekonstrukce původního reliéfu jižního svahu v centrální části Pražského hradu – The reconstructed relief of the Southern Slope in the Central Part of Prague Castle, Archaeologica Pragensia 12, 339–345*
- Herichová, I. 2009: Přírodní prostředí Pražského hradu. Historická revue I/2009, 30–31*
- Hrdlička, L. 1997: K výpovědi stratigrafického vývoje Pražského hradu – Zur Aussagekraft der stratigraphischen Entwicklung der Prager Burg. Archeologické rozhledy 49, 649–662*
- Janota, R. 1933: Stavební a základové poměry chrámu sv. Víta na Pražském hradě in Kos 1967: Geologické poměry Pražského hradu. GF: P 20270, V58088, APH: 11608/114–212*
- Libal, D. – Zahradník, P. 1999: Katedrála sv. Víta na Pražském hradě, Praha. Mediaevalia Archaeologica 3, Praha 2001*
- Muk, J. – Vilímková, M. 1965: Pražský hrad. Domy ve Vikářské ulici, čp. 34–41, textová část*
- Muk, J. 1964/65: Pražský hrad, dokumentace historických nálezů v domech č.p. 39, 40, 198–IV odkrytých při rekonstrukci v letech 1964/65, APH 9/1, 7, 10, APH 10*
- Muk, J. 1971: Pražský hrad, dokumentace historických nálezů v domě č. 198/IV odkrytých při výkopech v roce 1971, SÚRPMO 1971, APH 11*
- Podlaha, A. – Fiala, K. 1909: Bývalý dům metropolitní kapituly na Hradě pražském, PA XXXIII, 397–414*
- Purkyně, C. – Hynie, O. 1930: Posudek o geologickém složení hradčanského ostrohu v oblasti Pražského hradu se zřetelem na příčiny podmáčení základů zdiva, nepubl. zpráva, archiv ČGS, P 2103*
- Tomek, W. W. 1855: Dějepis města Prahy I., 1. vydání*
- Tomek, W. W. 1867: Příběhy stavby kostela sv. Víta na hradě Pražském, Památky. Časopis Musea království Českého pro dějepis hlavně český, 49–61*
- Tomek, W. W. 1871: Dějepis města Prahy II., 1. vydání*
- Tomek, W. W. 1872: Základy místopisu pražského III, IV, V, Praha*
- Tomek, W. W. 1892: Dějepis města Prahy I., 2. vydání*
- Tomková, K. 1997: Noch einmal zu den Anfängen der Prager Burg (Ještě jednou k počátkům Pražského hradu), in Kubková, J. – Klápště, J. – Ježek, M. – Meduna, P. (eds.), Život v archeologii středověku. (Das Leben in der Archäologie des Mittelalters), Sborník příspěvků věnovaných M. Richterovi a Z. Smetánkovi, 630–638*
- Třeštík, D. 1983a: Vznik českého přemyslovského státu, Časopis Národního muzea – řada A – Historie, sv. 37, 66–78*
- Třeštík, D. 1983b: Počátky Prahy a českého státu, Folia Historica Bohemica 5, 7–37*
- Třeštík, D. 1992: Recenze: Boháčová, I. – Frolík, J. 1991: Nové archeologické prameny a počátky Pražského hradu, Archeologické rozhledy XLIII, 562–576, Český časopis historický 1992/1, 115–116*
- Třeštík, D. 1994: Křest českých knížat roku 845 a christianizace Slovanů, Český časopis historický 92, 423–459*
- Žemlička, J. 2009: Volba a nastolování českých knížat, in Sommer, P. – Třeštík, D. – Žemlička, J. 2009: Přemyslovci. Budování českého státu, 290–292*

THE LIST OF ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS SINCE 1876 TILL 2009

Excavations are in chronological order according to individual areas, as they are known by the current archaeological register, from south to north.

THE SQUARE NUMBERS ARE RELATED TO THE MAP 2

L: location

O: brief description, author

N: brief description of find circumstances (eventually interpretation)

P: original source of information

- site notebooks, drawing and photographic record, surveying, plans (excavations since 1971 data not included, the overall record is stored in the Prague Institute of Archaeology, apart from few exceptions at the Prague Castle section) – notes on excavations and site reports (stored in the archive of the Prague Institute of Archaeology).

- records from the Prague Castle archive (APH)

- other sources (institutions, museums, private...)

LIT: original publication references

IIIRD COURTYARD NO. 48, PPČ. 6

1924–1929

B1 C1 B2 C2

O: reconstruction of the feature, Karel Fiala

N: in the cellar cleared well that was cut into rock; from basement to the 1st floor in relics recorded Romanesque relics belonging to the former bishop's house with northern extension The construction development was divided into three phases: relic of the later tiled floor; remains of the brick masonry laid cross-wise and clay floor in northern part. There was also an oven (based on author's interpretation), two cesspits north of a well with abundant finds of 15th and 16th Century pottery and about 20 pieces of well preserved vessels.

P: Personal collection of the Prague Castle architect K. Fiala (1891–1939), APH, inv.n. 85, 112, 155, 156; Collection of new plans, APH 10202/1–45

LIT: *Fiala, K. 1925: Bývalý dům biskupův na Hradě pražském, Památky archeologické 34, 418–442*

1984

B1 C1 B2 C2

L: basement-less areas in ground floor, undisturbed by building activities of 1920s.

O: reconstruction of the feature, rescue excavation, Jan Frolík

N: The natural terrain level was 258.80 meters a. s. l. – the highest point of the Romanesque Castle; remains of timber constructions of at least two buildings dated to 10th – 11th Century; relics of the Romanesque bishop's house, documented in five individual phases of architectural development; evidence of later re-buildings; a cesspit with 14th – 15th Century pottery and glass was found under the basalt pavement in the northern part of the house.

P: *Frolík, J. 1984: Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 1323/84, 1725/84, 1790/84; Frolík, J. – Žegklitz, J. 1984: Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 1072/84*

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Chotěbor, P. – Žegklitz, J. 1986: Bývalý biskupův dům na Pražském hradě. Das ehemalige Bischofshaus auf der Prager Burg, Archaeologia Historica 11, 117–126; Boháčová, I. – Frolík, J. – Petříčková, J. – Žegklitz, J. 1990: Příspěvek k poznání života a životního prostředí na Pražském hradě a Hradčanech. Ein Beitrag zur Kenntnis des Lebens und der Umwelt auf der Prager Burg und in Hradčany, Archaeologia historica 15, 177–189; Boháčová, I. – Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. 1988: Předběžné výsledky výzkumu Pražského hradu v letech 1980–1987. Vorläufige Ergebnisse der Erforschung der Prager*

Burg in den Jahren 1980–87, *Archaeologia historica* 13, 173–193; *Frolík, J. 1988a*: Praha 1 – Pražský hrad, Staré probošství, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický* 21, 180; *1988b*: Dom biskupi na Zamku Praskim do konca XIII wieku. The Residence of the Bishop of Prague and Prague Castle till the End of the 13th Century (summary). In *Acta archaeologica Waweliana* 2, Kraków, 19–38; *1999*: Dům pražského biskupa na Pražském hradě do konce 13. století na základě archeologického výzkumu v roce 1984. The Old Provostship at Prague Castle Untill the End of the 13 Century According to the Excavation in 1984, *Castrum Pragense* 2, 169–202; *Frolík, J. – Boháčová, I. – Chotěbor, P. – Žegklitz, J. 1988*: Archaeological excavation in house No. 48 – the Old Provost ship in 1984, *Castrum Pragense* 1, 57–60; *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987*: 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – c) III. hradní nádvoří, čp. 48 (tzv. staré probošství), *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

IIIRD COURTYARD, PPČ. 6

1877

D3

L: Courtyard of the old priory, No. 48 (later the area of so-called small excavation)

O: digging foundations for the Neo-Gothic southern nave of the St. Vitus Cathedral, created by Josef Mocker

N: St. Martins crypt apse at the Romanesque basilica of st. Vitus

P: APH, Jednota Fund – sketch books – sign. 5/VI, 73; 5/VI, 71, 5/VII, 74; APH, Collection of new plans A II 05

LIT: *Kalousek, J. 1878a*: Pozůstatek staršího kostela sv. Víta na hradě Pražském, PA 10, 642–646; *1878b*: U sv. Víta na hradě Pražském, PA 10, 832–833; *Zprávy Jednoty 1877/78*, 6–7; *Braniš, J. 1892–1893*: Dějiny středověkého umění v Čechách. Díl 1. Od počátku křesťanství v Čechách do r. 1306, Praha

1911–1912

F2 E2

L: So-called small excavations area, southern transept of basilica

O: revision of Mocker's excavations, Kamil Hilbert

N: revision of masonry fragments of the southern transept and excavated lower part of the southern basilica connected to the eastern side, excavated its first phase

P: APH, Collection of new plans A II 01; A II 02; A II 06; APH, Archive of the building authority, photodocumentation 9451b D 1161

LIT: *Hilbert, K. 1914*: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA 26, 10–15

1920–1929

F2 E2

L: So-called small excavations area

O: reconstruction of the IIIrd courtyard since 1925 Karel Fiala, since 1925 Institute of Archaeology – Karel Guth (notebooks by –Jaroslav Pasternak, Jan Filip, Jaroslav Böhm, Ivan Borkovský), contemporarily with the excavation by Karel Fiala

N: fragments of the southern wing of transept, part of the St. Martin's crypt apse of the Romanesque St. Vitus basilica, foundations of St. Moritz chapel (next to the former bishop's house); graves; five cesspits connected to enclosed yard next to the old priory building No. 48, in use from the 15th to 17th Century. The kitchen pottery wear is most prevalent amongst the finds followed by technical pottery and glass (almost three hundred reconstructed pots found in two cesspits)

P: K. Fiala's personal fund (1891–1939), APH, č. inv. 85, 145; site notebooks volumes: 1925/I–III, 1926/I, 1929/II, 1929–1934 (stored in the Archive of the Institute of Archaeology, stored at the Prague Castle department); plans ARŮ; New collection of plans, APH, N. inv. 10001/263–291, 10203/1–275

LIT: *Chaloupecký, V – Květ, J. – Mencl. V. 1948:* Praha románská. Praha, stavební a umělecký vývoj města. Osmera knih o Praze II., Praha; *Borkovský I., 1960:* K otázce nejstarších kostelů na Pražském hradě, PA 51, 333–381. *Blažková, G.:* Hmotná kultura Pražského hradu raného novověku ve světle archeologických nálezů, připravovaná disertační práce

1996

F2 E2

L: So-called small excavations area

O: Revision excavation, documentation of selected sections uncovered in 1925–1929, their cleaning, stabilising, eventually conservation, Ivana Boháčová

P: *Boháčová, I. (ed.) 1998:* Archaeological area IIIrd courtyard of Prague Castle. Guide through the problematic and archaeological sources, volume I–IX, archive ARÚ Prague, čj. 6540/98; *Boháčová, I. – Herichová, I. 1996:* Praha – Hrad, IIIrd courtyard, 1996. Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu k smlouvě (site report) ARÚ AV ČR 711/1996, archive ARÚ Prague, čj. 5680/96

2004, 2007–2008

F2 E2

L: small excavations area

O: Revision excavation, cleaning and preparation for the reconstruction of sheltering, revision after completion of reconstruction, Jana Maříková-Kubková

P: *Maříková-Kubková, J. 2008:* Basilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie na Pražském hradě. První stavební fáze. Dissertation FF MU Brno

LIT: *Maříková-Kubková, J. 2009:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, Praha

ST. VITUS CATHEDRAL, NO. 4, 5

F3 F4

1880–1881

L: St. Vitus great tower interior

O: construction trenches, Josef Mocker

N: A marl pavement and remains of ancient masonry and two torsos of pillars were uncovered during the foundation digging. They were parts of the basilica nave floor and pillars of inter nave arcade

P: APH, Jednota fund – sketch books – signature VII/77, VIII/6; APH, Collection of new plans A II 05

LIT: *Zprávy Jednoty 1880, 4; Braniš, J. 1892–1893:* Dějiny středověkého umění v Čechách. Díl 1. Od počátku křesťanství v Čechách do r. 1306, Praha

1887

E3

L: Chapter library interior

O: trenches of the modern completion of the Cathedral, Josef Mocker

N: fragment of the western wall of St. Martin's crypt

P: APH, Collection of new plans A II 05

LIT: *Braniš, J. 1892–1893:* Dějiny středověkého umění v Čechách. Díl 1. Od počátku křesťanství v Čechách do r. 1306, Praha; *Hilbert, K. 1914:* Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA 26, 10–15

1910–1911

H4 I4

L: St. Wenceslas chapel

O: Chapel preparation for reconstruction and intentional excavation of early remains, Kamil Hilbert

N: predecessors of the Gothic St Wenceslas chapel were found, two rings of the rotunda southern apse from the first half of 10th Century and first half of 11th Century. The fragments that whiteness the connection of the chapel with the Romanesque basilica and mainly the authentic site of the St. Wenceslas grave.

P: APH, Jednota fund – sketch books – signature XVI/69 XVII/80–81; APH, Collection of new plans A V 08

LIT: *Hilbert, K. 1910:* O nálezu ostatků sv. Václava a o objevech archeologických pod kaplí svatováclavskou, Zprávy Jednoty 1910, 60–68; *1914:* Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA 26, 10–15; *1915:* Svatováclavská kaple v chrámě sv. Víta v Praze, Umělecké poklady Čech II., Praha, 14–15; *1934:* O nálezech rotundy Václavovy – Sur les découvertes de la rotonde de Saint Venceslas, Svatováclavský sborník I, Praha, 200–229

1910

E3

L: Chapter library interior

O: evaluation trench, Kamil Hilbert

N: western pillar of the southern inter nave arcade

P: APH, , Collection of new plans A II 01, A II 06, A II 08

LIT: *Hilbert, K. 1914:* Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA 26, 10–15

1911–1915

C5 C6 D5 D6 E5 E6 F5 E6

L: St. Vitus cathedral – middle, Neo-Gothic nave

O: extensive evaluation trenches targeted to uncover masonry of the Romanesque basilica, Kamil Hilbert

N: extensive excavations, started at the second arch field from west of the Neo-Gothic nave, gradually uncovered the northern part of the northern transept wing, foundations of the northern tower, St. Thomas chapel, so-called old sacristy – St. Michaels chapel, room designated as X, south of so-called old sacristy and east of St. Thomas chapel, northern inter nave arcade, fragments of the western ambit wall, portal of the northern nave towards the St. Thomas chapel and the western part of the portal leading from the northern nave to the ambit

P: APH, Collection of new plans A I 20, A I 38, A I 40, A II 01, A II 06, A II 08; Fond Jednota fund – sketch books – signature SK 5/XVII

LIT: *Hilbert, K. 1914:* Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA 26, 10–15; *Borkovský, I.:* Kaple sv. Tomáše a hrob knížete Břetislava II. na hradě Pražském, nepublikovaný rukopis bez vnočení

1927–1928

H5 H6 I5 I6 J5 J6

L: area in front of the choir and around the Royal tomb

O: systematic excavations investigating the eastern part of the Romanesque basilica, Kamil Hilbert

N: excavated the eastern crypt of St. Cosmas and Damian and fragments of further crypt in its western extension associated with patrocinium of St. Gaudencius, apse of the northern nave and southern wing of the southern ambit

P: APH, Jednota fund – sketch books and so-called Plates; Construction notebooks by Kamil Hilbert and František Xaver Margold in 1925–1929, for the area surrounding the old Royal tomb are decisive: Construction notebook V (from 10th July 1927 to 2nd November 1927, page 377–470); Construction notebook VI (from 3rd November 1927 to 20th January 1928, page 471–555); Construction notebook VII (from 20th January 1928 to 24th March 1928, pages 556–660)

LIT: *Chaloupecký, V. – Květ, J. – Mencl. V. 1948:* Praha románská. Praha, stavební a umělecký vývoj města. Osmera knih o Praze II., Praha

1973

J6 J7

L: area between pillars in choir

O: checking of new staircase construction, evaluation sampling, Tomáš Durdík

N: probably modern Cathedral construction debris with some scattered human bones and stoneware fragments; a corner of marble step or grave slab

LIT: *Durdík, T. 1975:* 143. Praha 1 – Hrad d) Chrám sv. Víta – prostor mezi pilíři v kněžišti, *Výzkumy v Čechách* 1973, 122

1974

H4 I4

L: rotunda southern apse

O: anthropological investigation of early Přemyslids skeletal remains, Emanuel Vlček (without presence of an archaeologist)

N: Excavation and recording of graves K1 and K2, the grave K1 had a simple chamber, the deceased had a small dagger (?) underneath the left arm. There are no data about the construction of the grave K2, graves were mistakenly considered to be earlier than the rotunda

LIT: *Vlček, E. 1982:* Nejstarší Přemyslovci ve světle antropologicko-lékařského průzkumu, Praha, 21; *Frolík, J. a kol. 2000:* Nejstarší sakrální architektura na Pražském hradě, 162; *Sláma, J. 1999:* Hrob K1 na Pražském hradě. (Das Grab K1 auf der Prager Burg), *Studia Mediaevalia Pragensia* 4, Praha 1999, 117–122

1983

M7

L: Notre Dame chapel (so-called Emperors chapel), Duke Spytihněv the IInd tomb

O: commissional re-opening of the tomb

N: wooden case with non-anatomically deposited human bones with authentica

P: *Durdík, T. 1983:* Report in the Archive of the ARÚ Praha, čj. 3794/83

LIT: *Frolík, J. 2005:* Hroby přemyslovských knížat na Pražském hradě, in K. Tomková (ed.), Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích, díl I.1, *Castrum Pragense* 7, 25–46; *Frolík, J. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1988:* Archeologické nálezy z hrobky knížete Spytihněva II. v chrámu sv. Víta. Archaeological finds from the tomb of duke Spytihněv II (1055–1061 A.D.) in St. Guy's cathedral, *Castrum Pragense* 1, 61–70

1983

E7 E8

L: room west of the new sacristy (staircase to the church treasury)

O: construction of the new electro switchgear, Jan Frolík

N: modern Cathedral construction debris (cleared away without any record), mixture of 13th–15th Century pottery and human bones; uncovered bases of two brick pillars on marl bedding (not dated) and massive marl masonry – probably foundation of the second not executed Cathedral tower

P: *Frolík, J. 1983:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 3799/83; *1984:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 21/84

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchranné práce v katedrále sv. Víta na Pražském hradě (1983, 1984). Rescue work in the St. Guy's cathedral at the Prague Castle (1983, 1984), *Castrum Pragense* 1, 21–22; *Frolík, J. 1985:* 338. Praha 1 – Hrad, 1983 – a) chrám sv. Víta, místnost mezi tzv. novým schodištěm a novou sakristií, *Výzkumy v Čechách* 1982–1983, 137; *1988:* Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, *Pražský sborník historický* 21, 175

1984

E8 G8

L: bark chapel

O: construction of the new electro switchgear, Jan Frolík

N: uncovered two masonries: 1. By the northern wall of the chapel marl masonry in direction east-west; 2. Through the middle of the chapel in north-south direction leys an undated masonry with bricks, on the eastern side of the wall 2 was an articulated block of sandstone; all over the chapel was fill with single human bones and medieval pottery

P: *Frolík, J. 1984:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 1726/84

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchranné práce v katedrále sv. Víta na Pražském hradě (1983, 1984). Rescue work in the St. Guy's cathedral at the Prague Castle (1983, 1984), *Castrum Pragense* 1, 21–22; *Frolík, J. 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický* 21, 175; *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – b) Katedrála sv. Víta – nová sakristie, kůrová kaple, *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

1984

J6

L: corridor behind the Royal tomb

O: construction trenches of the SÚRPMO, Jan Frolík

N: in the section I outside of the eastern wall of the tomb was uncovered a Romanesque Greek masonry in the east-west direction, foundation ditch filled by soil with mixture of human bones, fragments of iron artefacts and pottery; in section II outside of the northern tomb wall, under the recent floor was bedrock

P: *Frolík, J. 1984:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 363/84, 3509/84

LIT: *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – b) Katedrála sv. Víta – chodba za královskou hrobkou, *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

1984

E7 F7

L: new sacristy

O: trench for the electric lines, Jan Frolík

N: in the eastern part of the trench was uncovered a Romanesque Greek wall in direction north-south with an attached dividing wall – western wall of the Prague monastery church; another, uninterpreted north-south wall, more towards west; in the western part of the sacristy was a cemetery layer up to 0,6 m deep, with abundant human bones and 13th – 15th Century pottery and remains of two graves

P: *Frolík, J. 1984:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 801/84

LIT: *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchranné práce v katedrále sv. Víta na Pražském hradě (1983, 1984). Rescue work in the St. Guy's cathedral at the Prague Castle (1983, 1984), *Castrum Pragense* 1, 21–22; *Frolík, J. 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický* 21, 175; *Frolík, J. – Chotěbor, P. – Boháčová, I. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1984 – b) Katedrála sv. Víta – nová sakristie, kůrová kaple, *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 156

1986

I8 J8

L: old sacristy

O: reconstruction of power lines, Jan Frolík

N: uncovered north-eastern inner ambit corner of the Prague monastery church and a relict of the eastern wall of the eastern wing; two graves found in the ambit; the site was covered by debris embankment of the

14th Century Cathedral construction, that were up to 2 meters deep, with a mortar surface, into this level were sunken another two graves.

P: *Frolík, J. 1986:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 1097/86

LIT: *Frolík, J. 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, chrám sv. Víta, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický 21, 175; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. – Petříčková, J. 1989:* 347. Praha 1 – Hrad, 1986 – a) chrám sv. Víta – stará sakristie, Výzkumy v Čechách 1986–1987, 139

1988

H4 I4

L: southern apse of the St. Vitus rotunda

O: cleaning of walls, no recording, Jan Frolík

P: *Frolík, J. 1989:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 3820/89

1995–1996

H4 I4 H5 I5 J5 H6 I6 J6 I7

L: southern apse of the St. Vitus rotunda, crypt of St. Vitus, the northern apse of basilica's nave, southern wing of the ambit

O: cleaning of walls, revision excavation, Jan Frolík – Jana Kubková

P: drawing, planning and photographic documentation record archived in ARÚ Praha

LIT: *Frolík, J. – Maříková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 2000:* Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů. Die ältesten Kirchenbauten der Prager Burg auf Grund der archäologischen Quellen, Castrum Pragense 3, Praha

1996

E6 F6

L: main nave

O: Uncovering of the Gothic tomb of St. Adalbert, Jan Frolík

N: partitioned burial chamber built of sandstone blocks, eastern part empty, the western part contained a wooden case filled in by building debris, plumb plate with inscription on the cover.

P: *Frolík, J. 1996:* Site report on rescue archaeological excavation conducted based on the contract No. 709/96, stored in archive of the ARÚ Prague, čj. 1684/96

LIT: *Frolík, J. 1998:* Praha 1 – Pražský hrad, Chrám sv. Víta, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1995–1996, Pražský sborník historický 30, 256; *1999:* Praha v době sv. Vojtěcha (982–997). Prag zur Zeit des Hl. Adalbert (Vojtěch), in Z. Kurnatowska (ed.): Tropami świętego Wojciecha, Poznań, 63–79; *2001:* 784. Praha – Hradčany, obv. Praha 1. Hrad. Chrám sv. Víta, hlavní loď, hrob sv. Vojtěcha, Výzkumy v Čechách 1999, 168; *Maříková-Kubková, J. 2003:* Kostel nad hrobem sv. Vojtěcha, Příběh Pražského hradu, 226–227; *Tomková, K. – Maříková-Kubková, J. – Frolík, J. 2004:* Hranice života, hranice zapomnění. Hroby významných církevních představitelů na Pražském hradě v období přemyslovské a lucemburské vlády. Grenze des Lebens, Grenze der Vergessenheit, Archaeologia historica 29, 203–223

2002

I8

L: St. John the Baptist Chapel in choir

O: investigation of the burial cavity underneath the Duke's Břetislav the IInd tomb, Jan Frolík – Milena Bravermanová

N: incomplete skeletal remains of 5–6 individuals, palaeobotanical and palaeoentomological finds.

LIT: *Frolík, J. 2005:* Hroby přemyslovských knížat na Pražském hradě, in K. Tomková (ed.), Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích, díl I.1, Castrum Pragense 7, 25–46

2002–2003

H4 I4 H5 I5 J5 H6 I6 J6 I7

L: southern apse of the St. Vitus rotunda, St. Cosmas and Damian crypt, apse of the northern nave of the basilica, ambit's southern wing

O: cleaning of walls, revision excavation, new surveying, Jana Maříková-Kubková

P: drawing, planning and photographic documentation record archived in ARÚ Prague; *Maříková-Kubková, J. 2008:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie na Pražském hradě. První stavební fáze. Disertační práce FF MU Brno

LIT: *Maříková-Kubková, J. 2009:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, Praha

2004

H6

L: St. Cosmas and Damian, southern wing of the ambit

O: cleaning and revision excavation of presented tombs before the change of their cover, Jana Maříková-Kubková

P: drawing, planning and photographic documentation record archived in ARÚ Prague; *Maříková-Kubková, J. 2008:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie na Pražském hradě. První stavební fáze. Disertace FF MU Brno

LIT: *Maříková-Kubková, J. 2009:* Bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie, Praha

2001–2005

J6 K6 J7 K7

L: choir

O: non-destructive survey of the Royal tomb, geophysical and video camera survey, Jana Maříková-Kubková, geophysics – Roman Křivánek, Jan Mrlina, surveying and video survey – Jiří Šindelář, Josef Vandělík, Bohuslav Vácha

P: Site report on survey of the Royal tomb in choir of the St. Vitus Cathedral, ARÚP

LIT: *Maříková-Kubková, J. a kol. 2005:* Předběžná zpráva o průzkumu staré královské hrobky v chóru katedrály sv. Víta na Pražském hradě, *Castrum Pragense* 6, 99–104; *Mrlina, J. – Křivánek, R. – Majer, A. 2005:* Geofyzikální průzkum k lokalizaci hrobky v katedrále sv. Víta v Praze, *Castrum Pragense* 6, 105–110

VIKÁŘSKÁ STREET, NO. 786

1876

G8 G9

L: Vikářská Street

O: evaluation sounding towards foundations during the re-building and completion of St. Vitus Cathedral, Josef Mocker

N: northwest corner of the Chapter house ambit

P: APH, Jednota fund – sketch books – signature 5/VI, 25; 5/VI, 32; 5/VI, 33; 5/VI, 35, 5/VI, 36; 5/VI, 37

LIT: *Kalousek, J. 1878a:* Pozůstatek staršího kostela sv. Víta na hradě Pražském, *PA* 10, 642–646; *1878b:* U sv. Víta na hradě Pražském, *PA* 10, 832–833; *Zprávy Jednoty 1876*, 10–11

1905

H8

L: Vikářská Street

O: static sounding, Kamil Hilbert

N: fragment of the ambit's northern wall

P: APH, Collection of new plans A II 06; A II 08

LIT: *Hilbert, K. 1914: Nové poznatky o románské bazilice na hradě Pražském, PA 26, 10–15*

1928

A7 B7 C8 D8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9

O: evaluation geological soundings, sewerage connections, Karel Fiala

N: uncovered was: masonry of the old Capitular house; remains of the early Gothic building with coursed blockwork (northern ambit of the “Monastery of Prague church”)

P: Personal fund of the Castle architect K. Fiala (1891–1939), APH; APH, Collection of new plans A II 06, 10806/1–16

1946

G9 H9

L: east of “Vikárka” opposite the house No. 38

O: power lines trenches výkop, Ivan Borkovský

N: finds of pottery and piece of human skull.

P: inventory book of finds (stored in the ARÚ, Prague Castle section)

1961

A7

L: western part, next to the eastern wall of the Spanish hall

O: sound 2 meters deep, Ivan Borkovský

N: masonry of marl and bricks, embankment of the Gothic and later debris

P: site notebooks, volume 3, 30.III.1960–24.VII.1961 (stored in the ARÚ, in the Prague castle section)

1967

F9 G9

L: by the southern wall No. 38

O: Ivan Borkovský

N: arched building with Greek masonry

P: site notebooks, volume 6, 3.IX.1965–30.IX.1968 (stored in ARÚ Prague, Prague Castle section)

1967

K10

L: in front of the eastern entrance of the house No. 37

O: water pipeline trench, Ivan Borkovský

N: masonry with haunch of an arch 1 meter deep under the pavement

P: site notebooks, volume 6, 3.IX.1965–30.IX.1968 (stored in ARÚ Prague, Prague Castle section)

1968

G9 H9

L: trench opposite the entrance into the house No. 38

O: Ivan Borkovský

N: damaged Romanesque masonry in north-south direction, skeleton

P: excavation notebook volume 6, 3.IX.1965–30.IX.1968 (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section)

1973

A7 B7 C8 D8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9

O: power lines trench along whole street, Tomáš Durdík

N: there were uncovered two graves and 16 relics of walls; at least two of which belong to the Monastery of

Prague church (coursed marl blockwork, half of the lower part of small portal with a sandstone doorstep); three wall relics are of the Gothic or early Gothic phase of the Monastery; another three belong to the foundations of an unexecuted northern Gothic tower of the Cathedral; further walls were uninterpreted

P: *Blajerová, M. 1975:* Praha Hrad, Vikářská ul., 2 kostr. hroby. Antropologický posudek, Archive ARÚ Prague, čj. 1359/70; *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1980:* Praha Hrad, Vikářská ulice. Nálezová zpráva o průkopu Vikářskou ulicí na Pražském hradě v roce 1973, Archive ARÚ Prague, čj. 4860/80; *Peške, L. 1975:* Zpráva o rozboru osteologického materiálu z lokality Praha – Hrad, Vikářská ul., Archive ARÚ Prague, čj. 7622/75
LIT: *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1975:* 143. Praha 1 – Hrad b) Vikářská ulice, výkop inženýrských sítí po celé délce ulice, Výzkumy v Čechách 1973, 121; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980:* Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, Staletá Praha X, 94–107

1985

D9 E9 F9 G9 H9

L: north of the Cathedral, along houses No. 38 and 39

O: power lines trench, Jan Frolík

N: 15th – 16th Century embankments were excavated, occasionally deeper there were also of 14th Century; some masonry was also part of the unexecuted northern Gothic tower of the Cathedral; relics of the Monastery of Prague church – northern outer outline wall of ambit with added compartment

P: *Frolík, J. – Boháčová, I. 1985:* Report on excavation, Archive of the ARÚ Prague, čj. 3209/85

LIT: *Boháčová, I. 1988:* Praha 1 – Pražský hrad, Vikářská ulice a), in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický 21, 181–182; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1985 – c) Vikářská ul., Výzkumy v Čechách 1984–1985, 159

1994

A7 B7 C8 D8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9

L: along the northern side of Cathedral

O: installation of the lighting of Cathedral, Helena Březinová

N: the foundation masonry of different phases of Cathedral construction were uncovered under recent embankments; the northern outlining wall of ambit of the Monastery of Prague church with remains of interior wall plaster and remains of an early Gothic rebuilding of the Monastery

P: *Březinová, H. 1994:* Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu prováděném na základě smlouvy č. 757/94 na lokalitě Praha – Hrad, Jiřské nám., Vikářská ulice – kolem katedrály sv. Víta, archiv ARÚ Praha, čj. 7315/94; *1995:* Hlášení o výzkumu, archiv ARÚ Praha, čj. 684/95; *1996:* Nálezová zpráva o archeologickém výzkumu na lokalitě Praha – Hrad, Jiřské náměstí, Vikářská ulice – kolem katedrály sv. Víta, sv. I–VI, archiv ARÚ Praha, čj. 1926/96

LIT: *Březinová, H. 1995:* Praha 1 – Pražský hrad, Jiřské náměstí, Vikářská ulice, in Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1992–1994, Pražský sborník historický 28, 216; *1997:* 1004. Praha – Hradčany, obv. Praha 1. Hrad. Jiřské náměstí, Vikářská ulice, kolem katedrály sv. Víta, Výzkumy v Čechách 1993–1995, 192

1999–2000

A7 B7 C8 D8 E8 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9 L10

O: reconstruction of power lines and re-pavement, Jan Frolík

N: the natural substrata was not reached; remains of the “Monastery of Prague church” – excavated was the western part with the lower part of the main entrance door lining, wall dividing ambit and the northern wing; masonry of an unknown Romanesque building westerly of the monastery; in the middle part of the street were found remains of an unexecuted Gothic northern tower of the Cathedral; fragments of Gothic buildings in front of No. 39 and 37 (one whole cellar with a wagon vault survived)

P: *Frolík, J. – Maříková-Kubková, J. – Matouš, P. 2000:* Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu

provedeném na základě smlouvy č. 7077/99 na lokalitě Praha – Pražský hrad, Vikářská ulice a Jiřské náměstí. I. a III. etapa předláždění, archiv ARÚ Praha, čj. 9937/00
LIT: *Frolík, J. – Matouš, P. 2003:* Praha 1 – Pražský hrad, Jiřské náměstí a Vikářská ulice, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1999–2000, Pražský sborník historický 32, 299–300*

NORTHERN WING, FOUNDRY NO. 198/IV, PPČ. 91

1965

A9 A10 B9 B10 C9 C10 D10

O: checking during the building reconstruction, Ivan Borkovský

N: Vladislav's rampart parallel with the northern wall of the foundry

P: excavation notebooks, opisy 1964–1965 (stored in the ARÚ Praha, in the Prague Castle section)

1982

A10 B10

L: western part

O: coring of a collector, Jan Frolík

N: Early modern parkan embankments (16th Century and later)

P: *Frolík, J. 1982:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 2824/82; *1983a:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 37/83; *1983b:* Praha 1 – Hrad, Slévárna. Nálezová zpráva o archeologickém materiálu ze Slévárny Pražského hradu, archiv ARÚ Praha, čj. 1660/83

LIT: *Boháčová, I. 1985:* 338. Praha 1 – Hrad 1982 – b) Slévárna čp. 198. Výzkumy v Čechách 1982–1983, 135–136

1983

A8 A9

L: south-western corner of the foundry

O: coring of a collector, Jan Frolík

N: remains of a furnace or similar pyrotechnological appliance; layers of the original parkan with pottery of 13th – 15th Century; fraction of the Romanesque rampart, partly using the „*opus spicatum*“ method supported from the western side; marl destruction interpreted as collapsed frontal face of the wall; there was reached the natural substrata sloping steeply Jelení ditch

P: *Boháčová, I. 1983:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 3402/83; *1986:* Praha – Hrad, Slévárna, čp. 198. Site report on the rescue excavation in 1983, archive of the ARÚ Prague, čj. 4030/86; *Frolík, J. 1983:* Report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 3802/83

LIT: *Boháčová, I. 1985:* 338. Praha 1 – Hrad 1983 – b) Slévárna čp. 198, Výzkumy v Čechách 1982–1983, 138; *1988:* Praha 1 – Pražský hrad, Slévárna, in *Zd. Dragoun a kol.: Archeologický výzkum v Praze v letech 1983–1986, Pražský sborník historický 21, 179; 2007:* Pražský hrad a jeho nejstarší opevňovací systém. Die Prager Burg und ihre altesten Befestigungssysteme, *Mediaevalia archaeologica 3. Pražský hrad a Malá Strana.* Praha, 179–301; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Záchraný výzkum v prostoru bývalé slévárny na Pražském hradě. Salvage excavation in the area of the one-time Foundry at the Prague Castle, *Castrum Pragense 1, 29–36*

VIKÁŘSKÁ STREET NO. 37, PPČ. 85

1927

J10 K10

L: cellars in the eastern wing

O: geological sounds, coring, Karel Fiala

N: parkan layers with marl stones, one profiled piece of window lining

P: Personal fund of the Castle architect K. Fiala (1891–1939), APH; Collection of new plans 10804/1–11

1933

I9 I10

L: cellars

O: construction survey, Karel Fiala

N: northern wall of cellars is created by the Romanesque rampart. Another transversal Romanesque wall was also discovered

P: Personal fund of the Castle architect K. Fiala (1891–1939), APH, Inv. No.: 49

1957

I10 J10

L: „frontal part of the house with a fuel coal cellar”, court wing

O: Ivan Borkovský

N: masonry cesspit and later circular brick cesspit in close vicinity (it may be already in the Vikářská Street), the finds from the earlier cesspit are represented mainly by table ware (44 reconstructed vessels), kitchen wear, apothecary vessels, torso of a glass goblet with an enamel coat of arms of the priest-vicar Jiří Barthold Pontanus Breitenberk 1595, set of 21 glass beakers with enamel painting and gold plating, the date of finds ranges between the end of 16th and first quarter of 17th Century

P: finds inventory book (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section)

LIT: *Blážková, G:* Hmotná kultura Pražského hradu raného novověku ve světle archeologických nálezů, připravovaná disertační práce; *Veselá, J. 2003:* Úvodní zpráva o archeologických nálezech renesančních skel z Pražského hradu, *Historické sklo* 3, 9–19

1959

I10

L: cellars, sound by the northern wall of the basement

O: Ivan Borkovský

N: foundations of the Romanesque rampart based on rock in the level 1.65 meter from the floor, original surface towards the rampart is 1.35 meter above the cellar, partly used the “*opus spicatum*” building method; on the rock surface was black clay with marl

P: Excavation notebooks, volume 1, 4. XII. 1958–6. II. 1959, volume 2, 8. VII. 1959–18. III. 1960 (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section); *Borkovský, I. 1959:* report on excavation in archive of the ARÚ Prague, čj. 1747/59

1966

H10 I10

L: western wing

O: Ivan Borkovský

N: just underneath the floor was found a relic of Romanesque wall finished by a cross pillar

P: Excavation notebooks, volume 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section)

1967

I10

L: gangway

O: Ivan Borkovský

N: brick vaulted oven; Romanesque wall with headed columns (massed in such as in the western part of the

house and also in the cellar of the house No. 38) it is interpreted as the eastern wall of the chapter hall; north of the column a window pattern

P: excavation notebooks, volume 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section)

VIKÁŘSKÁ STREET NO. 38, PPČ. 88

1966, 1967

I10

L: cellars

O: sewerage trench, Ivan Borkovský

N: Romanesque rampart 1.4 meter deep built of large marl blocks, the foundations were uncovered down to 2 meters, two rows were made in the “*opus spicatum*”, the rampart is reaching right under the ground floor ceiling; in the eastern wall of the cellar was a transversal Romanesque wall with column on southern side, partly separated from the rampart by a 25 cm wide gap, 2.75 meters west was another Romanesque built onto the rampart

P: excavation notebooks, volume 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section)

VIKÁŘSKÁ STREET NO. 39, PPČ. 89

1985

D9 E9

L: cellars

O: reconstruction of the building, emptying the cellars by 1 meter, Jan Frolík

N: the inner face of the Romanesque rampart with several niches; there was discovered a Romanesque wall of a building connected to the rampart with a relic of the floor, dated to the 13th Century

P: *Boháčová, I. 1991:* Site report – Praha Hrad, Vikářská ul. čp. 39–40. Výzkum 1985, archive of the ARÚ Prague, čj. 603/91; *Frolík, J. 1985:* Excavation report, archive of the ARÚ Prague, čj. 702/85, 1176/85; *Petříčková, J. 1989:* Osteologický posudek materiálu z lokality Praha – Pražský hrad, Vikářská ul. čp. 39, archive of the ARÚ Prague, čj. 463/89

LIT: *Boháčová, I. 1997:* Keramika přelomu raného a vrcholného středověku z prostoru čp. 39 a 40 ve Vikářské ulici na Pražském hradě. Keramik von der Wende des Frühe- und Hochmittelalters im Raum der Vikariusgasse Nr. 39 und 40 auf der Prager Burg, Archeologické rozhledy 49, 86–102; *1988:* Praha 1 – Pražský hrad, Vikářská ulice b). PSH 21, 181–182; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1987:* 385. Praha 1 – Hrad, 1985 – b) Vikářská čp. 39, Výzkumy v Čechách 1984–1985, 159; *Boháčová, I. – Frolík, J. – Žegklitz, J. 1988:* Některá zjištění ze záchranného výzkumu v čp. 39 ve Vikářské ulici na Pražském hradě. Some observation on rescue work ayt No. 39, Vikářská Street, Prague Castle, Castrum Pragense 1, 23–28

VIKÁŘSKÁ STREET NO. 40, PPČ. 90

1965

D9 E9 F9

L: cellars

O: Ivan Borkovský

N: Romanesque rampart sloping to the Jelení ditch; a niche sunken into the rampart (cesspit?, well?); on the eastern side of the niche was the Greek masonry; under the southern foundations of the cellar was found 13th Century pottery; shaft east of the lift – black layer on 1 meter deep layer of clay on the slate rock

P: excavation notebooks 1964–1965 (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section)

1968

D9

L: cellars in the western wing

O: Ivan Borkovský

N: northeast corner of the Gothic? House (3.5 meters from the Romanesque rampart); underneath the foundations of eastern wall interrupted by a wall of Vikárka, about 1.2 meter deep embankment of the 13th – 14th Century on the natural clay

P: excavation notebooks, volume 6, 3. IX. 1965–30. IX. 1968 (stored in the ARÚ Prague, Prague Castle section)

1971, 1972

A8

L: room left of the entrance

O: digging new cellars, Tomáš Durdík

N: in two sections was uncovered Romanesque Greek masonry with northeast corner, with another wall attached leading towards the Romanesque wall, the continuation of the house is known from the northern wing of the Castle, inner face of the Romanesque rampart

P: *Durdík, T. 1980:* Praha – Hrad, dům čp. 40. Site report on rescue excavation of the house No. 40 at Prague Castle in 1971–1974, archive of the ARÚ Prague, čj. 4861/80

LIT: *Durdík, T. 1988:* Záchranný výzkum domu čp. 40 ve Vikářské ulici v letech 1971–1974. Salvage excavations in the house No. 40 at Vikářská Street in 1971–1974, *Castrum Pragense* 1, 191–214; *Durdík, T. – Smetánka, Z. 1975:* 149. Praha 1 – Hradčany b) Vikářská ul., dům čp. 40, místnost vlevo od vstupu, *Výzkumy v Čechách* 1971, 112; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980:* Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, *Staletá Praha X*, 94–107

1973, 1974

B9

L: entry room and rooms right of the entrance

O: static sound, Tomáš Durdík

N: there was documented an inner face of the Romanesque rampart; in the eastern wall of the section was found an early Gothic masonry; in layers was recorded destruction covering an abandoned building with Gothic and Romanesque architectural pieces

P: *Durdík, T. 1980:* Praha – Hrad, dům čp. 40. Nálezová zpráva o záchranném výzkumu domu čp. 40 na Pražském hradě v letech 1971–1974, archiv ARÚ Praha, čj. 4861/80; *Peške, L. 1975:* Zpráva o rozboru osteologického materiálu z lokality Praha – Hrad, Vikářská ul. čp. 40, archiv ARÚ Praha, čj. 685/75

LIT: *Durdík, T. 1988:* Záchranný výzkum domu čp. 40 ve Vikářské ulici v letech 1971–1974

Salvage excavations in the house No. 40 at Vikářská Street in 1971–1974, *Castrum Pragense* 1, 191–214; *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1975:* 149. Praha 1 – Hrad c) Vikářská ulice, dům čp. 40, vstupní místnost a prostory vpravo od vstupu, *Výzkumy v Čechách* 1975, 122; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980:* Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, *Staletá Praha X*, 94–107

MIHULKA

1930, 1932

E11 E12 F11 F12

L: room in ground floor (lower room under the flat of kostelník Sváda)

O: embankment clearance, Karel Fiala

N: 4.7 meters deep under the past embankment was a clay wall (outside along the rampart wall); above its flattened surface was 0.3 meter thick black layer with pot shards unglazed vessels with irregular wavy line decoration

P: Personal fund of the Castle architect K. Fiala (1891–1939), APH, inv. No. 41, 208

NORTHERN PARKAN BEHIND HOUSES NO. 37–39, PPČ. 85–88

1958

G11 H10

L: section at Mihulka (plot no. 88), section near the northern wall of house No. 37 (plot no. 85)

O: Ivan Borkovský

N: in the section at Mihulka 1.5 meter deep was recorded an earlier terrain level, plastered façade of the Mihulka tower, which continues deeper; in section near house No. 37 were embankments to 2.3 meters and quarried embankments of 16th and 17th Century, in the house foundations were found vaults – later attachments to the Romanesque rampart

P: excavation notebooks, volume 1, 4. XII. 1958–6. II. 1959; *Borkovský, I. 1959*: report on excavation, archive of the ARÚ Prague, čj. 1747/59

1976, 1977

G10 G11 H10 H11 I11 J11 K11

L: behind the houses No. 37–38, ppč. 85, 86, 88

O: rescue excavation caused by redevelopment of the parkan, Tomáš Durdík

N: there was uncovered the outer face of the Romanesque rampart (foundations of the quarry stone, occasionally used the “*opus spicatum*” method, the building was anchored not in the bedrock but into greasy dark and wet layer with late Hill-fort period pottery); two Gothic rampart supporting pillars were also uncovered; embankments creating the mass of the parkan 15th – 16th Century, with interesting finds of oven tiles with depicted Hussite warriors and fragments of casting moulds from the Castle foundry

LIT: *Durdík, T. 1981a*: 305. Praha 1 – Hrad 1976 b) prostor severního parkánu Pražského hradu, za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1976–1977*, 106; *1981b*: 305. Praha 1 – Hrad 1977 b) prostor severního parkánu Pražského hradu, za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1976–1977*, 107; *Durdík, T. – Chotěbor, P. 1977*: 175. Praha 1 – Hradčany c) Pražský hrad, severní parkán za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1974*, 156; *1978*: 187. Praha 1 – Hrad a) severní parkán za domy čp. 36–38, *Výzkumy v Čechách 1975*, 66; *Smetánka, Z. – Durdík, T. – Hrdlička, L. 1980*: Archeologické výzkumy na Pražském hradě od roku 1971, *Staletá Praha X*, 94–107

LIST OF FIGURES:

- Fig. 1:** North-south section of the basement of the tower of St. Vitus Cathedral, 1880. APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 8.
- Fig. 2:** Soil composition beneath the tower of St. Vitus Cathedral, 1880. *Schotter* – rubble, *Schwarze Humuserde* – black humic soil, *Letten* – clay, *Felsen* – rock. APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-8, p. 3.
- Fig. 3:** Conscriptio No. 48, 1984. Rear: southern face of the southern enclosure wall of the Romanesque bishop's house with the basement in *opus spicatum*. In front of the wall a fragment of the mortar floor and a sunk object from the eldest settlement. Photo J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 4:** Conscriptio No. 48, 1984. Rear: northern enclosure wall of the oldest bishop's house covered with a wall of house III, transverse wall with posthole of house II. Left: eastern wall of annex 1. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 5:** Conscriptio No. 48, 1984. Corridor on the ground floor, under floor level. Northern wall of the northern enclosure wall of the Romanesque bishop's house. Photo J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 6:** Conscriptio No. 48, 1984. Masonry of the two oldest building phases of the Romanesque bishop's house, disturbed by the basement of a rectangular pillar. Background, left: bedrock. Right below: masonry disturbed by a High Medieval waste pit. Photo J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 7:** Conscriptio No. 48, 1984. Eastern enclosure wall of the Romanesque bishop's house with basement of an irregular *opus spicatum* construction. Foreground: subsoil with posthole. Photo J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 8:** Conscriptio No. 48, 1984. Part of the western enclosure wall of the Romanesque bishop's house, basement partially in *opus spicatum*. Foreground: bedrock. Photo J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 9:** Conscriptio No. 48, 1984. Window of house III at 1st floor level. Engraving from the 2nd half of the 12th C. Right side: window reveal. Photo J. Žegklitz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 10:** St. Martin's crypt at the time of the excavation, about 1880, APH, Fond Jednota.
- Fig. 11:** St. Martin's crypt, revision excavation of 1925, view from the big tower, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 12:** St. Martin's crypt, southern entrance, revision excavation in 1925, view from the big tower, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 13:** St. Martin's crypt at the time of the excavation, 1877, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, p. 71.
- Fig. 14:** St. Martin's crypt at the time of the excavation, view of the interior, 1877, signature F. David, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, p. 73.
- Fig. 15:** Basement of the Neo-Gothic southern ave of the cathedral in the area of the former St. Martin's crypt, 1877, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, p. 67.
- Fig. 16:** St. Martin's crypt, sketch with measurement with details of a column capital, APH, Fond Jednota, skicáře – sign. SK-6, p. 74.
- Fig. 17:** Big Tower, Chapter library and revealed St. Martin's crypt, Josef Mocker, APH, Sbirka nových plánů A II 05.
- Fig. 18:** Pillar from the arcade of the basilica in the interior of the big tower, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 83.
- Fig. 19:** Survey of the basement of the big tower, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 1.
- Fig. 20:** Find of a pillar from the arcade of the basilica in the interior of the big tower, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 73.
- Fig. 21:** Excavation in the St. Wenceslas chapel (1910-1911), situation after partial removal of the floor of the Romanesque basilica and the fill in the southern apse. Right: grave of St. Wenceslas, APH, Fond Jednota.
- Fig. 22:** Excavation in the St. Wenceslas chapel, situation after partial removal of the floor of the Romanesque basilica and the fill in the southern apse. Right: grave of St. Wenceslas, in the background basement of the altar, APH, Fond Jednota.
- Fig. 23:** Excavation in the St. Wenceslas chapel, situation after the partial removal of Gothic embankment and the recovery of the last phase of the Romanesque floor of the basilica. Left: grave of St. Wenceslas and the basement of the altar, APH, Fond Jednota.
- Fig. 24:** Excavation in the St. Wenceslas chapel, view of the trench, grave of St. Wenceslas at the left, APH, Fond Jednota.
- Fig. 25:** Excavation in the St. Wenceslas chapel, detailed view of the inter nave arcade of the Romanesque basilica, view from north, APH, Fond Jednota.

- Fig. 26:** Excavation in the St. Wenceslas chapel, masonry of St. Cosmas and Damian crypt and the southern inter nave arcade with basement of a pillar, APH, Fond Jednota.
- Fig. 27:** Excavation in the St. Wenceslas chapel, so called grave of Podiven (i.e. K3) after unearthing and cleaning, view from south, APH, Fond Jednota.
- Fig. 28:** Extinct Renaissance chapel of St. Adalbert, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 6.
- Fig. 29:** Extinct Renaissance chapel of St. Adalbert, grave of St. Wenceslas, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 5.
- Fig. 30:** Extinct Renaissance chapel of St. Adalbert, tombstone of St. Wenceslas' grave, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 4.
- Fig. 31:** Extinct Renaissance chapel of St. Adalbert, grave of St. Wenceslas, 1880, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 8.
- Fig. 32:** Shrine of St. Adalbert, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-8, p. 5.
- Fig. 33:** Apse of St. Thomas chapel at the northern wall of the basilica and the western enclosure wall of the “Monastery of the Church of Prague”, APH, Fond Jednota
- Fig. 34:** St. Cosmas and Damian crypt after uncovering, view to the east, APH, Fond Jednota.
- Fig. 35:** St. Cosmas and Damian crypt after uncovering, view to the west, APH, Fond Jednota.
- Fig. 36:** St. Cosmas and Damian crypt after uncovering, detail of later masonry between the eastern wing of the ambit and St. Cosmas and Damian crypt, APH, Fond Jednota.
- Fig. 37:** St. Cosmas and Damian crypt after uncovering, view from north, drawing F. X. Margold, APH, Fond Jednota – Desky 4, p. 7.
- Fig. 38:** St. Cosmas and Damian crypt after uncovering, view from north, drawing F. X. Margold, APH, Fond Jednota – Desky 4, p. 8.
- Fig. 39:** St. Cosmas and Damian crypt, interior after uncovering, drawing F. X. Margold, APH, Fond Jednota – Desky 4, p. 5.
- Fig. 40:** St. Cosmas and Damian crypt, room between crypt and the southern wing of the ambit, southern wing of the ambit, eastern part, view to the east, APH, Sběrka nových plánů, A II 10.
- Fig. 41:** Northern apse of St. Vitus basilica after uncovering, view from the triforium, APH, Fond Jednota.
- Fig. 42:** Northern apse of St. Vitus basilica after uncovering, view from west, Fond Jednota.
- Fig. 43:** Northern apse of St. Vitus basilica after uncovering, view from east, APH, Fond Jednota.
- Fig. 44:** Northern apse of St. Vitus basilica after uncovering, view of the interior, APH, Fond Jednota.
- Fig. 45:** Northern apse of St. Vitus basilica after uncovering, view of the interior, APH, Fond Jednota.
- Fig. 46:** Southern wing of the ambit, southern wall at the northern nave of St. Vitus basilica at the time of its uncovering, view from north, APH, Fond Jednota.
- Fig. 47:** Southern wing of the ambit, northern wall, at the time of its uncovering, view from northwest, APH, Fond Jednota.
- Fig. 48:** Southern wing of the ambit, northern wall, at the time of its uncovering, view from northeast, APH, Fond Jednota.
- Fig. 49:** Southeastern corner of the ambit, view from north, APH, Fond Jednota.
- Fig. 50:** Southeastern corner of the ambit, view from east, APH, Fond Jednota.
- Fig. 51:** St. Vitus Cathedral, choir chapel 1984. Worked sandstone at a not datable brick wall. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 52:** St. Vitus Cathedral, new sacristy 1984. Greek masonry with cross wall as part of the western wing of the “Monastery of the Church of Prague”. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 53:** St. Vitus Cathedral, old sacristy 1986. Romanesque wall with lower part of the basement and disturbed corner. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 54:** St. Vitus Cathedral, old sacristy 1986. Northeastern corner of the ambit, Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 55:** Survey of the old Royal tomb, model of the grave beneath St. Vitus choir, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 56:** Survey of the old Royal tomb, tomb under St. Vitus choir, section, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 57:** Survey of the old Royal tomb, eastern chamber, view to the east, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

- Fig. 58:** Survey of the old Royal tomb, eastern chamber, southeastern part, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 59:** Northwestern corner of the ambit of „Monastery of the Church of Prague“ in the Vikářská Street at St. Vitus Cathedral, ground plan, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-7, p. 37.
- Fig. 60:** Northwestern corner of the ambit of „Monastery of the Church of Prague“ in the Vikářská Street at St. Vitus Cathedral, view of the interior, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, p. 33.
- Fig. 61:** Northwestern corner of the ambit of „Monastery of the Church of Prague“ in the Vikářská Street at St. Vitus Cathedral, ground plan of the interior, detail of the pillar, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, p. 35.
- Fig. 62:** Northwestern corner of the ambit of „Monastery of the Church of Prague“ in the Vikářská Street at St. Vitus Cathedral, detail of the pillar, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, p. 36.
- Fig. 63:** Northwestern corner of the ambit of „Monastery of the Church of Prague“ in the Vikářská Street at St. Vitus Cathedral, detail of the pillar, APH, Fond Jednota – skicáře-sign. SK-6, p. 25.
- Fig. 64:** Northern wall of the „Monastery of the Church of Prague“ with a moulded shaft, APH, Fond Stavební správy 941 D 1158.
- Fig. 65:** Northern wall of the “Monastery of the Church of Prague” with a moulded shaft, APH, Fond Stavební správy 941 D 1159.
- Fig. 66:** Northern wall of the “Monastery of the Church of Prague” with a moulded shaft, APH, Fond Stavební správy 941 D 1160.
- Fig. 67:** Northern wall of the “Monastery of the Church of Prague” with a moulded five part shaft. Author K. Fiala, APH, Nová plánová sbírka, č. inv. 10806/3.
- Fig. 68:** Vikářská Street, geological boring of 1928. Reconstruction of the geological East-West section in the north of St. Vitus Cathedral. APH, Sběrka nových plánů, č. inv. 11608/65.
- Fig. 69:** Vikářská Street 1967. Vaulted room in the northern wing of the „Monastery of the Church of Prague“, view of the southern wall and the western front of the room, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 70:** Vikářská Street 1967. Vaulted room in the northern wing of the “Monastery of the Church of Prague”, view of the eastern front of the room, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 71:** Vikářská Street 1967. Vaulted room in the northern wing of the “Monastery of the Church of Prague”, view of the inner face of the southern wall, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 72:** Vikářská Street 1967. Vaulted room in the northern wing of the “Monastery of the Church of Prague”, view of the eastern front of the room, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 73:** Vikářská Street 1985. Northern outer wall of the ambit of the “Monastery of the Church of Prague”. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 74:** Vikářská Street 1985. Romanesque masonry with portico (covered on the left) as part of the „Monastery of the Church of Prague“. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 75:** Vikářská Street 1994. Northern enclosure wall of the ambit of the “Monastery of the Church of Prague”. Photo P. Chotěbor, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 76:** Vikářská Street 1994. Southern face of the northern wall of the ambit of the “Monastery of the Church of Prague” with preserved plastering. Photo H. Březinová, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 77:** Vikářská Street 2000. Northeastern corner of the Gothic cellar with a water reservoir. At the pit a fragment of the tombstone as part of the floor. Photo P. Matouš, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 78:** Vikářská Street 2000. Inner face of the southern enclosure wall of the extinct Gothic cellar. In the front a walled up opening or niche. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 79:** Vikářská Street 2000. General view from east. Entrance to the wing of the “Monastery of the Church of Prague” with preserved jambs and a threshold of sandstone. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 80:** Vikářská Street 2000. Entrance to the wing of the “Monastery of the Church of Prague”, northern side of the entrance with hole for a bar. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 81:** Vikářská Street 2000. Entrance to the wing of the “Monastery of the Church of Prague”, northern side of the entrance with hole for the bar and a hole from a hinge. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 82:** Vikářská Street 2000. Entrance to the wing of the “Monastery of the Church of Prague” with preserved jambs and a threshold of sandstone. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 83:** Vikářská Street 2000. Entrance to the wing of the “Monastery of the Church of Prague”. Sandstone threshold of the entrance and construction of later restorations. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 84:** Vikářská Street 2000. Entrance to the wing of the “Monastery of the Church of Prague”. Northern side of the entrance, preserved upper part with hole for the bar and a hole for the hinge. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

- Fig. 85:** Vikářská Street 2000. Entrance to the wing of the „Monastery of the Church of Prague“. Northern side of the entrance, lower preserved part with sandstone threshold. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 86:** Vikářská Street 2000. Romanesque masonry with corner sandstone. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 87:** Vikářská Street 2000. Extinct cellar with semicircular vault (in the rear) adjoined to an older Romanesque wall. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 88:** Vikářská Street 2000. Never finished northern tower of the Cathedral, inner pillar at the western wall. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 89:** Vikářská Street 2000. Never finished northern tower of the Cathedral, inner pillar at the western wall. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 90:** Vikářská Street 2000. Never finished northern tower of the Cathedral, eastern wall with cut off northeastern corner. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 91:** Vikářská Street 2000. Never finished northern tower of the Cathedral, sounding in the western wall. Built in circular stair with brickwork. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 92:** Vikářská Street 2000. Never finished northern tower of the Cathedral. Brickwork of the circular stair in the western wall of the tower. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 92:** Vikářská Street 2000. General view of the excavation from the west across the masonry of the never finished northern tower of the Cathedral. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 93:** Conscriptio No. 37, eastern cellars 1927. Section of the geological trenches. APH, Sbírka nových plánů, inv. č. 10804/3.
- Fig. 94:** Conscriptio No. 37, western cellars 1959. Inner face of the Greek masonry of the Romanesque fortification wall, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 95:** Conscriptio No. 37, western cellars 1959. Inner face of the Greek masonry of the Romanesque fortification wall in the eastern section, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 96:** Conscriptio No. 37, western wing 1966. Romanesque masonry with preserved small cross pillar (right side), part of the wing north of the ambit of the „Monastery of the Church of Prague“, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 97:** Conscriptio No. 37, western wing 1966. Romanesque masonry with preserved small cross pillar (right side), part of the wing north of the ambit of the „Monastery of the Church of Prague“, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 98:** Conscriptio No. 37, western wing 1966. Romanesque masonry with preserved small cross pillar (right side), part of the wing north of the ambit of the „Monastery of the Church of Prague“, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 99:** Conscriptio No. 37, western wing 1966. Romanesque masonry with preserved small cross pillar (right side), part of the wing north of the ambit of the „Monastery of the Church of Prague“. Detail of the small pillaster, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 100:** Conscriptio No. 37, gateway 1967. Wall of the Romanesque wing north of the ambit of the „Monastery of the Church of Prague“. Detail of the cut off reveals of the window, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 101:** Conscriptio No. 37, gateway 1967. Eastern wall of the Romanesque wing north of the ambit of the „Monastery of the Church of Prague“. Inner face with preserved small column and vault shaft, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 102:** Conscriptio No. 37, gateway 1967. Wall of the Romanesque wing north of the ambit of the „Monastery of the Church of Prague“. Detail of the column with vault shaft, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 103:** Conscriptio No. 37, gateway 1967. vaulted brick oven with canal, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 104:** Conscriptio No. 38, cellars 1966. Eastern face of the cellar. Greek masonry of the interior of the northern wing of the „Monastery of the Church of Prague“ at the joint with the Romanesque fortification wall (left side), archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 105:** Conscriptio No. 38, cellars 1966. Eastern face of the cellar. Greek masonry of the interior of the northern wing of the „Monastery of the Church of Prague“ at the joint with the Romanesque fortification wall (left side), archiv ARÚ Praha, Pražský hrad .
- Fig. 106:** Conscriptio No. 38, cellars 1966. Eastern face of the cellar. Greek masonry of the interior of the northern wing of the „Monastery of the Church of Prague“ at the joint with the Romanesque fortification wall (left side). Detailed view of the trench in the basement, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.
- Fig. 107:** Conscriptio No. 38, cellars 1966. Eastern face of the cellar. Greek masonry of the interior of the northern wing of the „Monastery of the Church of Prague“ at the joint with the Romanesque fortification wall (left side). Detailed view of the trench in the basement, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 108: Conscription No. 38, cellars 1966. Eastern face of the cellar. Southern end of the Greek masonry in the interior of the northern wing of the „Monastery of the Church of Prague“ with visible centre core of the cross column, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 109: Conscription No. 38, cellars 1966. Eastern face of the cellar, present state. Photo Geo-cz, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 110: Conscription No. 38, ground floor 1967. Inner face of the Romanesque fortification wall with Sandstone gutter and part of the late Gothic window reveal, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 111: Conscription No. 38, ground floor 1967. Inner face of the Romanesque fortification wall with Sandstone gutter and part of the late Gothic window reveal, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 112: Cellars in Conscription No. 40, corridor of the northern part in 1985. Greek masonry of the Romanesque fortification wall with niche and part of the lower basement. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 113: Cellars in Conscription No. 40, 1985. Stepped inner face of the Romanesque fortification wall. Photo J. Frolík, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 114: Conscription No. 40, basement floor 1965. Vaulted niche in the Romanesque fortification wall with Greek masonry and sandstone step. Front view, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 115: Conscription No. 40, basement floor 1965. Inner face of the Romanesque fortification wall with Greek masonry and vaulted niche, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 116: Conscription No. 40, basement floor 1965. Vaulted niche in the Romanesque fortification wall with Greek masonry and sandstone step. View of the interior and the western reveal of the niche, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 117: Conscription No. 40, basement floor 1965. Vaulted niche in the Romanesque fortification wall with Greek masonry and sandstone step. View of the western reveal of the niche with partly broken off masonry bended to the north into the Jelení ditch, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 118: Foundry 1983. Fragments of the fortification of the hill fort, inner face of the stone wall and debris. Photo I. Boháčová, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 119: Northern bailey 1960. Northern face of the basement of house Conscription No. 37 with relieving arches, archiv ARÚ Praha, Pražský hrad.

Fig. 120: Reconstruction of individual building phases on grounds of new measurements and the projections of preserved fragments.

Fig. 121: Conscription No. 48 – bishop’s house with St. Mauritius chapel (phases after Frolík 1999), red– oldest fragments – after 972, pink – before 1060, without filling – before 1142, inclined hatching – after 1142, square pattern – 2nd half of the 12th C., light blue – after 1486, ochre – early Modern.

Fig. 122: Basilica of St. Vitus, Wenceslas, Adalbert and the Virgin Mary and its surrounding, before the year 1100 the church was finished and the space of the “Monastery of the Church of Prague” at the northern side delimited, yellow – St. Thomas chapel, after 1100, turquoise and light grey – “Monastery of the Church of Prague”, turquoise – ambit and joined buildings, light grey - house with refectory and capitular chamber (?), light blue – built-up area, dark grey – area of the so called panegyrium, original graveyard, orange – area of the bishop’s house with St. Mauritius chapel, red arrows – proven entrances.

Fig. 123: Model of the tomb, southeastern corner of the ambit and apse of St. Cosmas and Damian crypt, a – view from above, b – view from south, c – view from east, d – view from west.

Fig. 124: St. Vitus Cathedral, ground plan of the present state.

LIST OF MAPS

Map 1

The Archaeological Atlas of Prague Castle I.
St. Vitus Cathedral–Vikářská Street

Excavated area

Map 2

The Archaeological Atlas of Prague Castle I.
St. Vitus Cathedral–Vikářská Street

Plan of found relics

Map 3

The Archaeological Atlas of Prague Castle I.
St. Vitus Cathedral–Vikářská Street

Reconstruction of the original georelief

- 1 The west part of promontory
- 2 The east part of promontory
- 3 The transversal gully

Map 4

The Archaeological Atlas of Prague Castle I.
St. Vitus Cathedral–Vikářská Street

St. Vitus rotunda and the bishop's house with St. Mauritius chapel

- 1 St. Vitus rotunda
- 2 St. George basilica
- 3 The hypothetical place of the first phase of the Duke's palace
- 4 The bishop's house with St. Mauritius chapel
- 5 The grave of the warrior
- 6 Old Royal palace
- 7 Romanesque fortification wall
- 8 Area with relics of wooden buildings
- 9 So called St. Wenceslaus source

Map 5

The Archaeological Atlas of Prague Castle I.
St. Vitus Cathedral–Vikářská Street

Basilica of St. Vitus, Wenceslaus, Adalbert and the Virgin Mary and "the Monastery of the Church of Prague"

- 1 Basilica of St. Vitus, Wenceslaus, Adalbert and the Virgin Mary
- 2 St. Vitus choir with St. Cosmas and Damian crypt
- 3 Choir of Our Lady with St. Martin crypt
- 4 St. Wenceslaus chapel
- 5 Supposed position of the main entrance
- 6 Capitular house
- 7 St. Michael chapel – old sacristy
- 8 St. Thomas chapel (with grave of duke Břetislav II.)
- 9 Southern corridor
- 10 Long corridor
- 11 St. Gaudentius crypt
- 12 Capitular chamber and refectory
- 13 The dean's house
- 14 Chapel of unknown patrociny
- 15 Northern tower
- 16 Southern tower
- 17 The bishop's house
- 18 The St. Mauritius chapel
- 19 Romanesque fortification wall
- 20 St. George basilica
- 21 Old Royal palace

Map 5a-b

The Archaeological Atlas of Prague Castle I.
St. Vitus Cathedral–Vikářská Street

Basilica of St. Vitus, Wenceslaus, Adalbert and the Virgin Mary and the “Monastery of the Church of Prague”

Section of the basilica

- a) east–west
- b) north–south

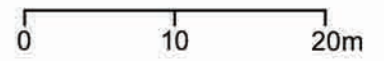
Map 6

The Archaeological Atlas of Prague Castle I.
St. Vitus Cathedral–Vikářská Street

St. Vitus Cathedral – present state

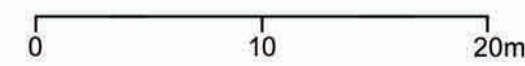
ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU I.
KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE
prozkoumaná plocha

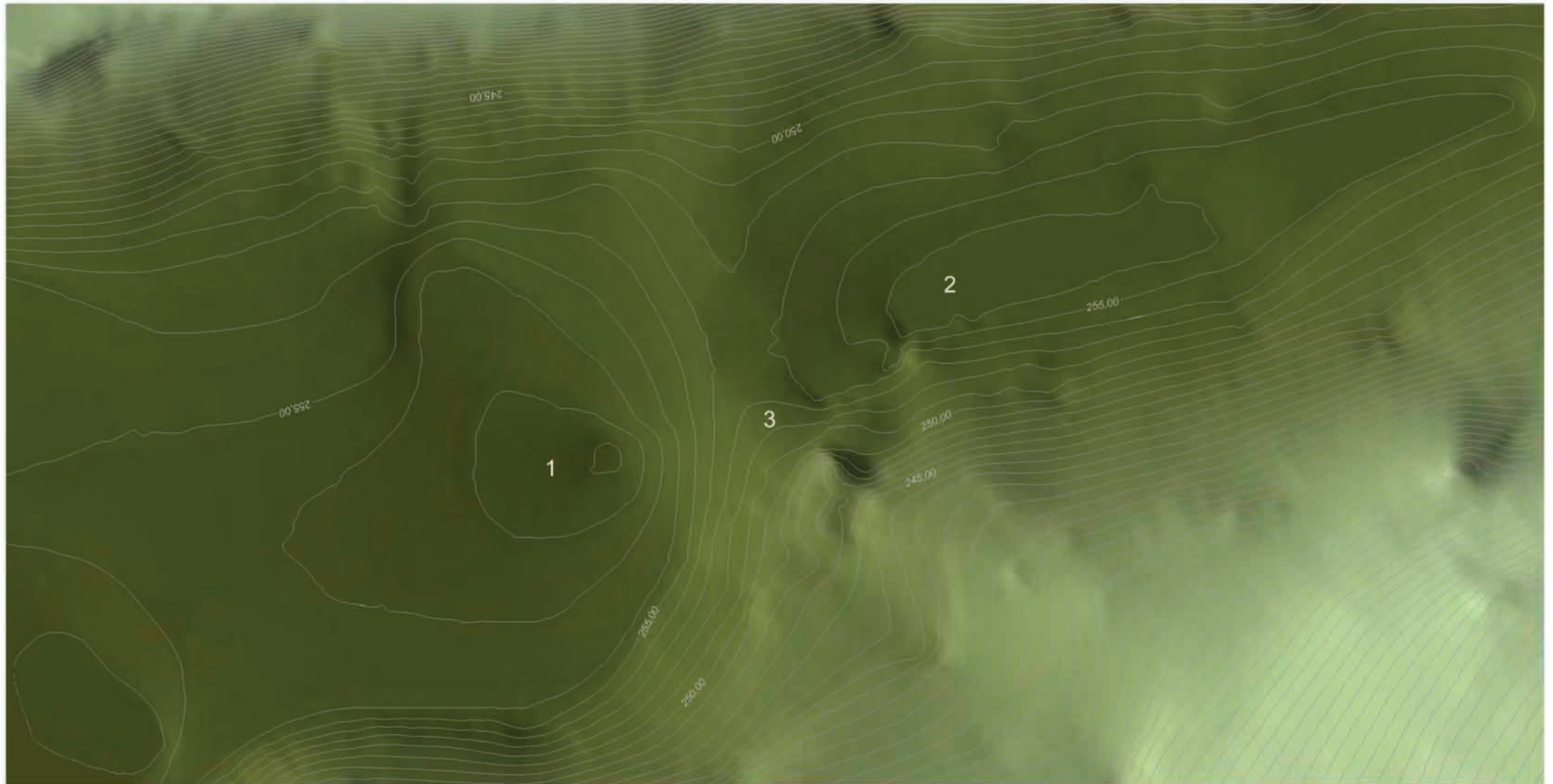

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU I.
KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE
plán nalezených relikvií

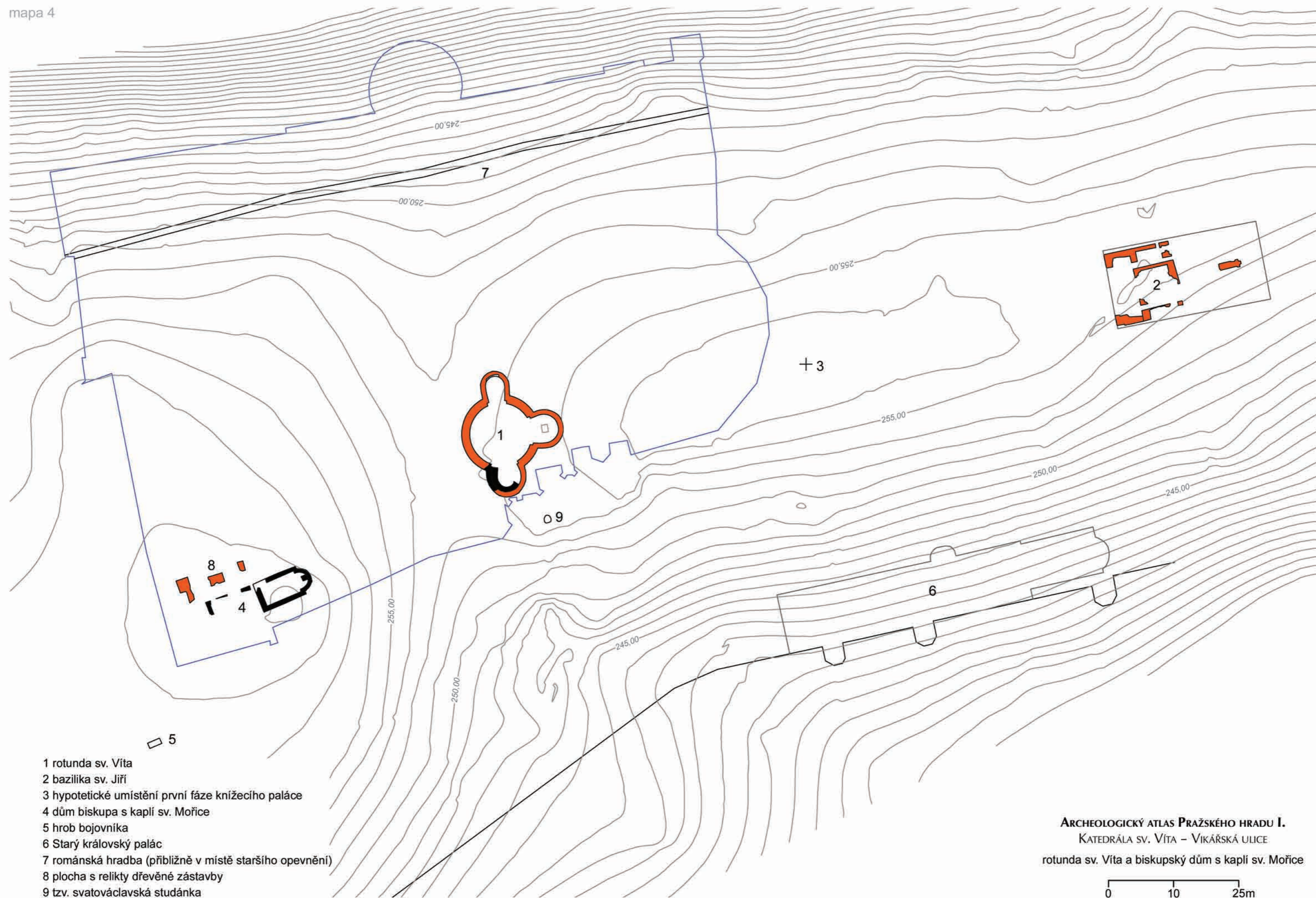
mapa 3

- 1 západní kra ostrohu
- 2 východní kra ostrohu
- 3 příčná „rokle“

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU I.
KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE
rekonstrukce původního terénu

- 1 rotunda sv. Víta
- 2 bazilika sv. Jiří
- 3 hypotetické umístění první fáze knížecího paláce
- 4 dům biskupa s kaplí sv. Mořice
- 5 hrob bojovníka
- 6 Starý královský palác
- 7 románská hradba (přibližně v místě staršího opevnění)
- 8 plocha s relikty dřevěné zástavby
- 9 tzv. svatováclavská studánka

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU I.
 KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE
 rotunda sv. Víta a biskupský dům s kaplí sv. Mořice

0 10 25m

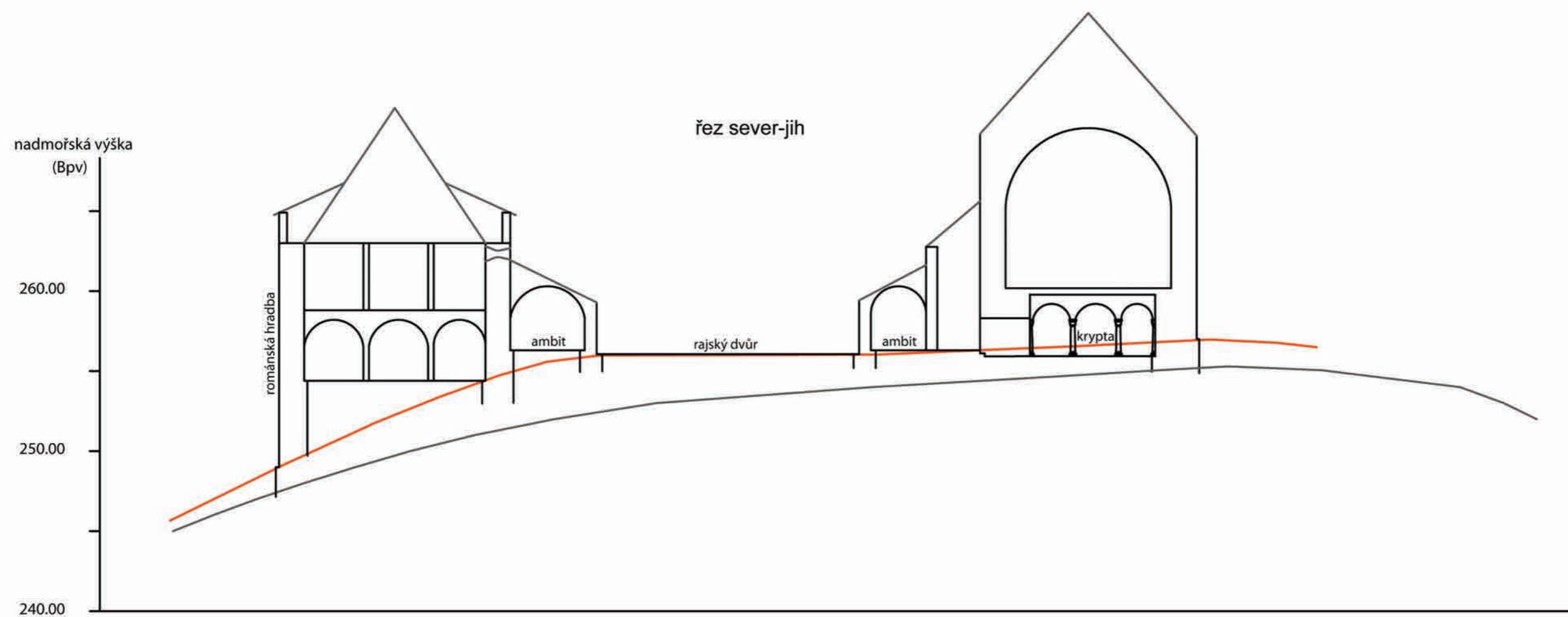
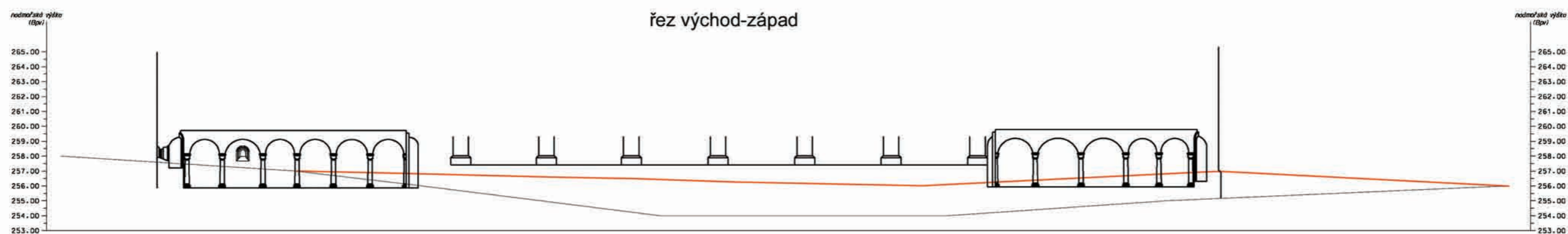

- 1 bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie
- 2 chór sv. Víta s kryptou sv. Kosmy a sv. Damiána
- 3 chór Panny Marie s kryptou sv. Martina
- 4 kaple sv. Václava
- 5 hlavní portál
- 6 kapitulní dům
- 7 kaple sv. Michala – stará sakristie
- 8 kaple sv. Tomáše (s hrobem Břetislava II.)
- 9 jižní chodba
- 10 dlouhá chodba

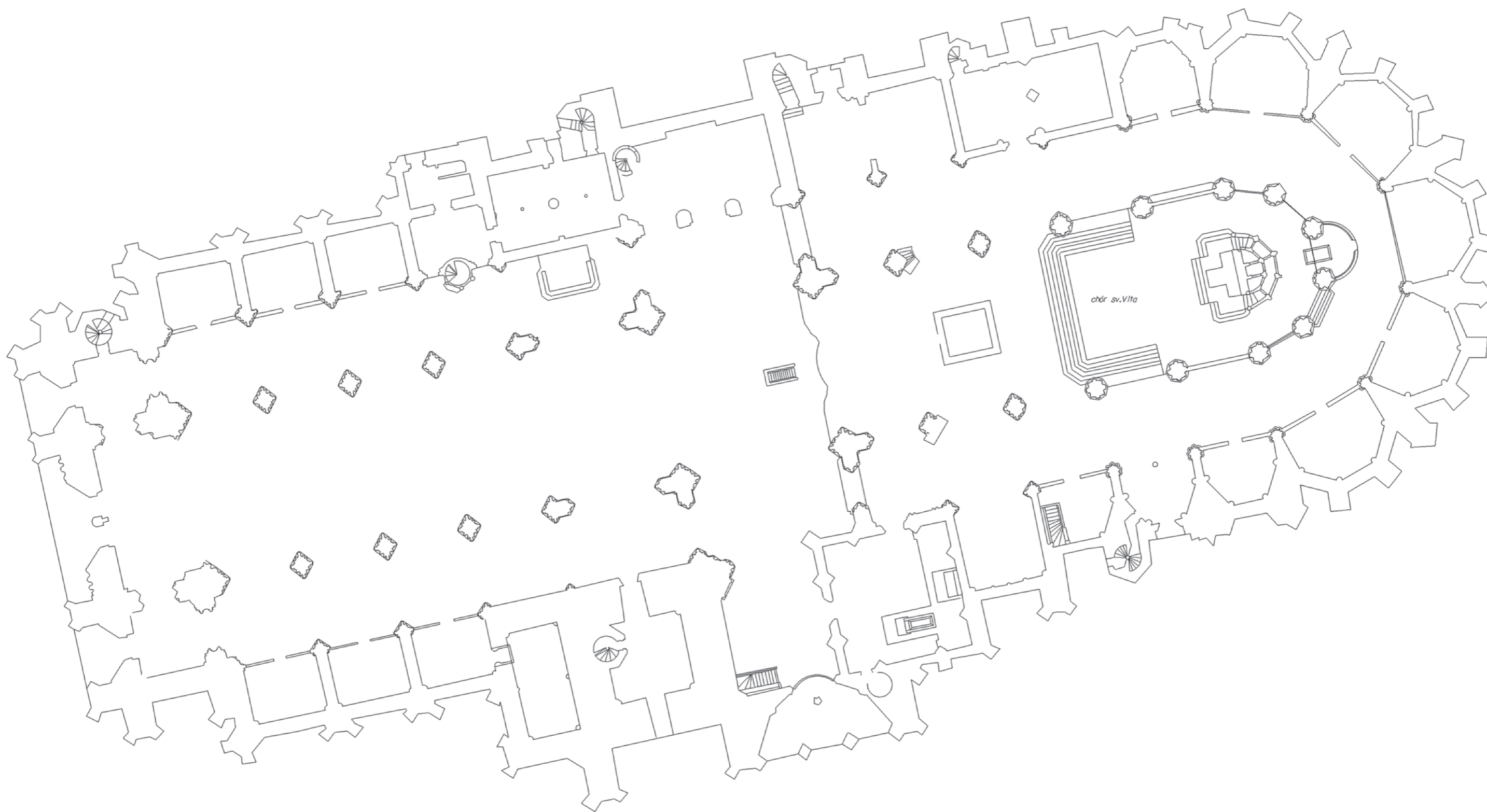
- 11 krypta sv. Gaudencia
- 12 kapitulní síň a refektář
- 13 dům děkana
- 14 kaple neznámého zasvěcení
- 15 severní věž
- 16 jižní věž
- 17 dům biskupa
- 18 kaple sv. Mořice
- 19 románská hradba
- 20 bazilika sv. Jiří
- 21 Starý královský palác

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU I.
 KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE
 bazilika sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie
 a „klášter kostela pražského“

0 25m

- povrch terénu
- povrch geologického podloží

ARCHEOLOGICKÝ ATLAS PRAŽSKÉHO HRADU I.
KATEDRÁLA SV. VÍTA – VIKÁŘSKÁ ULICE
katedrála sv. Víta - současný stav

0 10 20m